Yugoslavia.

Društveni PLAN 1964.

EKSPOZE MILOŠA MINIĆA O PREDLOGU PLANA (str. 3)

EKSPOZE NIKOLE MINČEVA UZ NACRT PLANA (str. 37)

DRUŠTVENI PLAN JUGOSLAVIJE ZA 1964. (str. 59)

ZAKON O PRIVREDNO-PLANSKIM MERAMA U 1964. (str. 123)

69435

6P
338.91
Y9d
1964

Izdaje: Novinsko-izdavačko preduzeće „Komunist“, Beograd, Takovska 2 — Štampa: Štamparsko-izdavačko preduzeće „GLAS“, Beograd, Vlajkovićeva 8

Ekspoze Miloša Minića o predlogu Društvenog plana Jugoslavije za 1964.

NA ZAJEDNIČKOJ SEDNICI SAVEZNOG I PRIVREDNOG VEĆA SAVEZNE SKUPŠTINE

Drugarice i drugovi poslanici

U pripremi Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu korišćena su u punoj meri dva iskustva iz 1962. godine kada smo spremali Društveni plan Jugoslavije za 1963. godinu.

Prvo, na osnovu analitičkih materijala prethodno je utvrđena ekonomsko-politička osnova Društvenog plana, tj. utvrđeni su stavovi o svim osnovnim ekonomsko-političkim pitanjima tekućeg privrednog razvitka i Društvenog plana za sledeću godinu.

Za Društveni plan 1963. godine takva osnova se nalazila u materijalima i zaključcima Četvrtog plenuma Saveza komunista Jugoslavije. Za Društveni plan 1964. godine od strane saveznih organa pripremljeni su blagovremeno svi potrebni analitički materijali; izvršen je pretres kretanja privrede u 1963. godini i osnovnih pitanja plana za 1964. godinu, u odborima Saveznog izvršnog veća u uskoj saradnji sa organima izvršnih veća socijalističkih republika, zatim u rukovodstvima Savezne privredne komore i Saveza sindikata i na kraju 25. jula na sednici Saveznog izvršnog veća, kada su doneti zaključci na osnovu kojih je Savezni zavod za privredno planiranje, uz saradnju ostalih saveznih sekretarijata i organa, pripremio Nacrt Društvenog plana za 1964. godinu.

Bilo je tada očigledno da bi najbolji postupak u tom momentu bio, da je Savezna skupština mogla u isto vreme

4-3-64 g. M. Eminem

da pristupi pretresanju materijala koji su bili pripremljeni za izgradnju koncepcije ekonomske politike za 1964. godinu. Međutim, to nije bilo moguće pošto se Skupština u to vreme tek organizovala i izabrala svoje organe. Svakako će u idućoj godini Savezna skupština biti u mogućnosti da o ovim pitanjima raspravlja i rešava blagovremeno, tako da se izrada Nacrta društvenog plana vrši na osnovu stavova koje će utvrditi Savezna skupština.

Drugo, o Društvenom planu za 1964. godinu izvršena je još opsežnija i šira diskusija nego što je bila diskusija o Nacrtu Društvenog plana Jugoslavije za 1963. godinu. Problemi Društvenog plana Jugoslavije za sledeću godinu pretresani su: u organima Savezne skupštine, u organima socijalističkih republika, u Izvršnom odboru Saveznog odbora SSRNJ, u rukovodećim organima Privredne komore, Saveza sindikata i Konferencije gradova. Izvršni komitet CK SKJ pretresao je nedavno neka načelna pitanja Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Ova široka diskusija je opšte prihvaćen metod, primenjen i u izradi društvenih planova republika i društvenih planova komuna, i sve više postaje sastavni deo sistema planiranja kod nas.

Ovde se u suštini radi o proširenju stvarnog demokratizma u oblasti planiranja, a to znači usmeravanja privrednog i opšteg materijalnog razvitka naše socijalističke zajednice, pre svega u oblasti izgrađivanja i ostvarivanja dugoročnije i tekuće ekonomske politike zemlje.

Na ovaj način, na osnovu analitičkih materijala kvalifikovanih u stručnom pogledu, obezbeđuje se usklađivanje pogleda i stavova o osnovnim problemima razvoja privrede, razvoja privrednog sistema, i razvitka materijalne osnove drugih oblasti života.

Široke diskusije, o pitanjima koja je 1962. godine pokrenuo Izvršni komitet CK Saveza komunista Jugoslavije, o stavovima Četvrtog plenuma CK Saveza komunista Jugoslavije, opštenarodna diskusija o Ustavu SFRJ i ustavima socijalističkih republika, široka diskusija o Društvenom planu za 1963. godinu kao i o Društvenom planu Jugoslavije za 1964. godinu, dovode sve više do približavanja i formiranja sve jedinstvenijih pogleda u zemlji o osnovnim pitanjima privrednog razvoja i pitanjima razvoja privrednog sistema.

U daljem razvoju sistema planiranja svakako će doći do toga da, na odgovarajući način, u ovim diskusijama neposrednije uzmu učešća i sve važnije privredne i druge radne organizacije, da se to pretvori u stabilan sistem organizovanih i dobro pripremljenih rasprava i diskusija o najvažnijim pitanjima privrednog razvoja i razvitka materijalne osnove svih ostalih sektora društvenog života. U Zakonu o društvenom planiranju koji se priprema, ovakav postupak donošenja društvenih planova svakako će naći mesta i biti potpunije regulisan.

Dve okolnosti imale su bitan uticaj na pripreme Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu i na čitavu diskusiju o Nacrtu ovog Plana.

Prvo, pokazalo se da se upliv odluka Četvrtog plenuma CK Jugoslavije proteže i na ekonomsku politiku za 1964. godinu, da se nije ograničio samo na Društveni plan i ekonomsku politiku za 1963. godinu. Zadaci dalje konsolidacije naše privrede, obezbeđivanje još usklađenijeg i još stabilnijeg razvoja privrede, dalje razvijanje i učvršćivanje ekonomskih i društvenih uslova za visok porast proizvodnje, produktivnosti rada i životnog standarda radnih ljudi, lične, investicione i ostale potrošnje, spoljnotrgovinske razmene itd., razvijanje uslova za stabilizovanje tog visokog porasta ubuduće, dalje razvijanje privrednog sistema i učvršćivanje radničkog i društvenog samoupravljanja, itd., — karakterišu i ekonomsku politiku 1964. godine. U tom smislu postoji jedinstvo ekonomske politike perioda koji počinje sa drugom polovinom 1962. godine i proteže se i na 1963. i 1964. godinu, jedinstvo na osnovama političkih stavova Četvrtog plenuma CK SKJ.

Ovo samo po sebi ukazuje da ulazak naše privrede u sedmogodišnji period koji će obuhvatiti Sedmogodišnji plan, a koji počinje sa 1964. godinom, neće značiti novi zaokret ili prelom, već će teći u znaku daljeg razvijanja tendencija koje su nastale, razvile se i obeležile onaj krupni zaokret u našoj ekonomskoj politici i razvoju naše privrede i na drugim područjima života koji je otpočeo na osnovama političkih stavova Izvršnog komiteta i Četvrtog plenuma CK SKJ

Druga okolnost koja je vršila jak uticaj na pripremu Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu i na čitavu diskusiju o Nacrtu ovog Društvenog plana, na karakter i sadržaj ove diskusije, je u tome da još nemamo sedmogodišnji plan za 1964—1970. godine, a ulazimo u 1964. godinu, prvu godinu ovog Plana.

Zbog toga se u Društvenom planu Jugoslavije za 1964 godinu, slično kao i u Društvenom planu za 1963. i u diskusiji o tim planovima, pokreću i utvrđuju problemi, ciljevi, zadaci, pravci, koje bi inače bilo normalno utvrditi za period od više godina. Takvi problemi, pravci, ciljevi su na primer: razvojna politika, dispariteta cena, kompleks spoljnotrgovinske razmene, sistem dugoročnog finansiranja, razvoj nerazvijenih krajeva, dugoročnija pitanja politike ličnih dohodaka, potrošnje, zaposlenosti i produktivnosti rada, saobraćaj, poljoprivreda, školstvo i obrazovanje, naučno-istraživački rad, stambeno-komunalna privreda, zdravstveno-socijalna politika i dr.

Godišnji planovi su suviše uski okviri da bi se u njima mogla izraziti određena dovoljno celovita politika, tako da je najverovatnije svima jasno da se jednim takvim planom ne mogu utvrditi potpuna rešenja za probleme koji se kumuliraju kroz duži period vremena ili za koje se već unapred može znati da ih treba rešavati postupno i kroz više godina.

Pošto je očigledno da će i u 1964. godini veliki deo privredne i društvene aktivnosti biti posvećen tim krupnim, dugoročnijim pitanjima, razumljivo je što je njima i u diskusiji i u pripremnim materijalima, a takođe i u tekstu Plana posvećena tako velika pažnja.

Kada budemo utvrdili i doneli Društveni plan Jugoslavije za 1964—1970. god., odmah će postati jasno da neće više imati svrhe da se opet iznova svake godine otvaraju široke diskusije o istim pitanjima, ciljevima, pravcima, stavovima, koji će biti utvrđeni u Sedmogodišnjem planu.

Tada će biti potrebno da se utvrđuju i donose godišnji planovi drukčijeg tipa nego što je plan za 1964. ili 1963. godinu, koji će svim velikim, krupnim pitanjima socijalističkog razvitka zemlje prilaziti pretežno sa stanovišta konkretnih i

praktičnih mera neophodnih za sprovođenje u život utvrđene politike, određenih ciljeva i pravaca razvoja.

Ovaj Plan, kao plan prve godine sedmogodišnjeg perioda, zajedno sa širokom diskusijom o Planu, u stvari je uvod u probleme koje će Sedmogodišnji plan rešavati, što se jasno vidi u nekim njegovim važnim elementima. Pri tom, s obzirom na politiku i ekonomsku osnovu Plana za 1964, nema mesta bojazni od prejudiciranja Sedmogodišnjeg plana, koje bi danas-sutra moglo doći u sukob sa ekonomskom politikom koju će utvrditi ovaj srednjeročni plan.

Važnija obeležja razvoja privrede u 1963. godini

Za utvrđivanje Predloga ovog Plana za sledeću godinu od najveće važnosti su rezultati razvoja privrede u 1963. godini zajedno sa problemima koji prate taj razvoj, čime su određeni uslovi u kojima se donose Društveni plan Jugoslavije i svi ostali društveni planovi za iduću godinu.

Za 1963. godinu predviđali smo, Društvenim planom Jugoslavije, visoke stope rasta proizvodnje, posebno industrijske proizvodnje, koju je trebalo ostvariti pod pretpostavkom: odlučnijeg kursa na domaće snage, na domaća sredstva na postavljanje čitave raspodele na osnovi i u granicama sredstava koje stvara domaća proizvodnja; umerenijeg porasta investicija; umerenijeg porasta uvoza; visoke stope porasta izvoza; daljeg smanjenja deficita platnog bilansa; znatno niže stope porasta zaposlenosti; odlučne orijentacije na povišenje stope porasta produktivnosti rada; relativno umerene, ali stabilne stope porasta realne lične potrošnje približno porastu produktivnosti rada; umerene stope porasta opšte potrošnje; na kurs jačanja društvenih rezervi, pa ma u materijalnom pogledu i u skromnom obimu; na pokrivanje deficita federacije na osnovi raspoloživih sredstava i dr

Sve je ovo predstavljalo čvrstu orijentaciju u pravcu vraćanja privrede na put brzog uspona, sa visokim stopama rasta, ali sa osnovnom orijentacijom ka stabilizaciji privrede. Rezultati koji se ostvaruju u 1963. godini govore da se ova politika pokazala u osnovi kao realna i da se u njenim

glavnim elementima može produžiti u 1964. godini. Neki od najvažnijih pokazatelja, prema najnovijim podacima potvrđuju da se u 1963. godini može očekivati:

— porast društvenog proizvoda ukupne privrede sa stopom od preko 12% prema 10% po planu,

— porast industrijske proizvodnje sa stopom od oko 15—16% u odnosu na 10% koliko se predviđalo prema Društvenom planu za 1963. godinu,

— porast poljoprivredne proizvodnje sa stopom od oko 7% prema 10% po Planu,

— porast društvene produktivnosti rada sa stopom 9,5% prema 5,5% po Društvenom planu, a samo u industriji sa stopom od oko 11% prema 6% po Društvenom planu,

— porast izvoza roba i usluga sa stopom od oko 16% prema 14% po Društvenom planu,

— porast uvoza roba i usluga sa stopom od oko 20% prema oko 7% po Društvenom planu,

— porast realne lične potrošnje u društvenom sektoru sa stopom od oko 13% prema oko 8% po društvenom planu, a porast realne lične potrošnje po jednom zaposlenom od 7—8% prema 4—5% po planu,

— porast realnih investicija sa stopom od 17—18% prema stopi od 5% po planu i dr.

Nije došlo do smanjenja deficita platnog bilansa, ali je došlo do povećanja devizne rezerve; došlo je do znatnog smanjenja deficita federacije; došlo je do znatnog povećanja privredne rezerve i izvesnog pojačanja materijalnih rezervi; i na kraju došlo je do smanjenja prekomernih zaliha i tendencija kretanja zaliha oko nivoa koji ne koči proizvodnju i ne izaziva poremećaje (mada zaista ova oblast kod nas još nije dovoljno proučena).

Navedeni podaci govore, takođe, da se u 1963. godini, pored veoma ekspanzivnog kretanja manje-više svih vidova potrošnje, održava stabilnost u određenom stepenu što naročito dolazi do izražaja:

— u relativno obezbeđenoj proizvodnji domaćim i uvoznim reprodukcionim materijalima (čak i kada je skopska katastrofa samo privremeno izbacila iz ravnoteže bilanse pojedinih materijala),

— u dosta izbalansiranim i strukturno usklađenim odnosima kupovnih fondova i fondova roba, iako je naročito u početku godine bilo donekle neizvesnosti u pogledu ponašanja pre svega nosilaca investicionih sredstava,

— u zadovoljavajućem porastu izvoza, koji je istina počeo u drugom polugodu pokazivati znake slabljenja ali koji će se ipak u celini izvršiti preko planiranih okvira,

— u relativno stabilnim odnosima na tržištu, s obzirom na zadovoljavajuću snabdevenost i uglavnom umeren porast cena, sporiji nego i jedne godine ranije,

— u povoljnim tendencijama kretanja zaposlenosti,

— u povoljnim tendencijama kretanja produktivnosti rada, a s tim u vezi postignut je zadovoljavajući porast i nivo realne lične potrošnje i u ukupnom obimu i po jednom zaposlenom,

— u stanju i stepenu likvidnosti privrede što je umanjilo potrebu za vanrednim intervencijama i za nenormalno korišćenje kreditnog mehanizma, i

— u postignutom jedinstvu na zadacima i ciljevima ekonomske politike kao, i uglavnom zadovoljavajućem, stepenu planske i finansijske discipline.

U ovoj godini sprovedena su značajna poboljšanja i niz mera na području društvenih uslova privređivanja, u oblasti privrednog sistema.

Tako na primer: u 1963. godini doneto je novo Uputstvo o internoj raspodeli dohotka u privrednim organizacijama; sprovedena je revalorizacija osnovnih sredstava sa povoljnim posledicama na porast amortizacionih sredstava privrednih organizacija; doneti su propisi koji su olakšali proces integracije u privredi; ukinuta su pojedina ograničenja u pogledu raspolaganja sredstvima od strane privrednih organizacija; donete su nove mere kreditne politike koje su predstavljale ozbiljan napredak u odnosu na raniju kreditno-monetarnu politiku; izvršena je revizija cena kod izvesnih privrednih grana (crna i obojena metalurgija, celuloza, cement, poljoprivredni proizvodi, kukuruz, stočni proizvodi i dr.); predloženo je i sprovešće se ukidanje doprinosa na vanredni prihod i rudničkog doprinosa, predložene su i sprovešće se izmene stopa amortizacije, uvođenje funkcionalne i

ubrzane amortizacije (sve ovo na osnovu predloga zakona koji prate ovaj Predlog Društvenog plana); izvršene su izvesne izmene u porezu na promet i dr.

Sve su ove mere postupno sprovođene, i u praksi je provereno da je postupnost u sprovođenju mera, u razvoju i usavršavanju pojedinih elemenata i instrumenata našeg sistema, upravo odgovarajući način rešavanja otvorenih problema sa gledišta stabilnosti razvoja privrede.

Razvoj privrede u 1963. godini, razume se, još uvek nije tako stabilan i siguran da ga ne opterećuju neke ozbiljnije disproporcije, teškoće i problemi; naprotiv, njega prate određene teškoće i određeni problemi koji se nisu mogli preodoleti i rešiti u 1963. godini. Neki od ovih problema po svojoj prirodi su dugoročnijeg karaktera, tako da ne možemo očekivati njihovo konačno rešenje ni u 1964. godini; za neke od problema, možemo reći, da još nisu nađena ni odgovarajuća rešenja pa se mora računati na dalja intenzivna proučavanja i istraživanja takvih rešenja. O nekim od tih pitanja biće govora u daljem izlaganju u sklopu problema i zadataka u 1964. godini.

Ukratko, privredna kretanja u 1963. godini odvijaju se prema smernicama utvrđenih Društvenim planom za 1963. godinu. Tempo razvoja je brži, stope porasta više. Na višem nivou privrednog porasta održavaju se osnovne proporcije u glavnim odnosima. Odstupanja od većeg značaja i uticaja na proporcije izražavaju se u većem uvozu, većim investicijama i nižoj poljoprivrednoj proizvodnji nego što je planom predviđeno.

Ušli smo u 1963. godinu sa opreznim optimizmom da ćemo ostvariti ozbiljne zadatke Društvenog plana za 1963 godinu.

Život, praksa pokazali su da su u privredi postojale veće mogućnosti nego što se činilo da jesu. Naša saznanja o našoj privredi, o uslovima i faktorima razvoja, očigledno su bila nedovoljna, nepotpuna.

Mi smo znali i danas znamo da na mnogim sektorima ne poznajemo dovoljno snage, uslove i faktore, da ima dosta pitanja koja tek treba rasvetliti. Teško je verovati da će ikad biti moguće unapred savršeno pogoditi šta će se sve zbiti u

privredi, u jednoj godini, i kakvi će, u pojedinostima, biti rezultati. Ali planiranje i analize mogu biti više naučne, metodi savremeniji, tehnika evidentiranja pojava i kretanja na savremenom nivou, — a kada bismo to već dostigli bilo bi svakako manje razlike između onoga što planiramo i onoga što se ostvari.

Koji su glavni faktori koji su se pokrenuli u 1963. godini, tačnije rečeno počev od drugog polugoda 1962. godine, i koji su doveli do uspeha i rezultata koje smo postigli u razvoju privrede?

Svi smo bili saglasni da je aktivnost subjektivnih snaga, od Saveza komunista i Socijalističkog saveza do radničkih saveta i ostalih organa društvenog samoupravljanja, borba za rešavanje otvorenih pitanja, za savladivanje slabosti i negativnih pojava koje smo ustanovili u našoj privredi i u našem društvenom razvoju, preduslov bez koga se nije dalo ni zamisliti ostvarenje postavljenih zadataka u Društvenom planu za 1963. godinu.

Možda nikad aktivnost subjektivnih snaga za rešavanje mnogobrojnih složenih, ekonomskih i neekonomskih problema, u oblasti privrede, nije bila razvijena do tako visokog stepena kao u toku drugog polugoda 1962. i u toku 1963. godine.

Zahvaljujući tome, liniju plana, njegove ekonomsko-političke ocene, stavove i ciljeve usvojili su milioni radnih ljudi i stotine hiljada rukovodećih i stručnih kadrova, organi radničkog i društvenog samoupravljanja u najvećem broju organizacija, privrednih i neprivrednih, i upravljajući se prema toj liniji, razvili borbu i praktičan rad za ostvarivanje sopstvenih ciljeva i opštih ciljeva socijalističke zajednice u oblasti privrednog i opšteg materijalnog razvoja.

Postignuti uspesi mogli su se ostvariti stoga što se mobilizacija i velika aktivnost subjektivnih snaga, razvijale u uslovima koje pruža naš privredni sistem, usvojena ekonomska politika za 1963. godinu i niz konkretnih tekućih mera pripremljenih i preduzetih u 1963. godini od strane organa federacije, republika, komuna i privrednih i ostalih radnih organizacija. Sve je to bilo uslovljeno, naravno, time što su se

u toku niza prošlih godina socijalističke izgradnje, razvile relativno krupne proizvodne snage naše zemlje.

Bitnu ulogu odigrala je, kao jedan od najvažnijih faktora, ekonomska politika postavljena Društvenim planom Jugoslavije za 1963. godinu koja je uvažavala sve one osnovne zahteve i potrebe privrednog razvoja od kojih zavisi, pre svega, razvitak proizvodnje i potrošnje. Ta ekonomska politika je podsticala i obezbedila porast unutrašnje potrošnje, kako lične tako i investicione, uz umeren porast opšte potrošnje, dinamičan porast izvoza, porast uvoza, uklanjajući, nizom konkretnih mera, smetnje koje su sputavale i ograničavale proizvodnju.

Iako, kao što smo napred videli, nismo provodili i nismo mogli provoditi nekakve radikalne promene u privrednom sistemu, da bismo omogućili razvoj povoljnih tendencija u privrednim kretanjima, ipak ne videti značaj preduzetih mera za povoljan razvoj privrede u 1963. godini, bilo bi isto što i nepotpuno poznavati stvari. Sve te mere su svakako olakšavale razvoj povoljnih tendencija i davale podsticaja za brži razvoj čitave privrede.

Sada, na kraju godine, možemo sa punim pouzdanjem zaključiti da je poboljšana atmosfera u privredi, poraslo osećanje poverenja i sigurnosti u radnim organizacijama, u perspektivu daljeg brzog tempa porasta čitave privrede i životnog standarda svih radnih ljudi, pojačana poslovna sigurnost i poslovna aktivnost, — zajedno sa merama koje su poboljšavale uslove privređivanja, bez izazivanja potresa i lomova, — da je sve to stvaralo uslove da počne jače i očevidnije da se ispoljava dejstvo privrednog sistema, dejstvo onih načela koja čine naš privredni sistem, na kojima je izgrađena čitava organizaciona, institucionalna, poslovna i pravna struktura naše privrede.

Sve govori, da sve ono progresivno i stimulativno što čini fundamentalne elemente našeg privrednog sistema, ukoliko budemo dalje i još više poboljšavali opšte i pojedine društvene uslove privređivanja, raščišćavali perspektive, generalnu liniju i pravce razvoja za pojedine oblasti, naravno uz stalno praćenje tekućeg privrednog razvoja aktivnim i blagovremenim merama, — da bi pod tim uslovima mogli da

očekujemo da će se stabilizovati, za duži niz godina, brz i usklađen tempo privrednog razvoja po relativno visokim stopama porasta.

Aktivnost političkih i društvenih organizacija, organa društvenog samoupravljanja i drugih subjektivnih snaga, jedinstvo postignuto u čitavoj zemlji oko stavova Izvršnog komiteta i Četvrtog plenuma CK SKJ u toku utvrđivanja i sprovođenja Društvenog plana za 1963. godinu, praćena čitavim nizom praktičnih mera preduzimanih od strane saveznih i republičkih organa, organa srezova i opština, kao i od strane radnih organizacija, — ta usklađena i ujedinjena aktivnost dala je takvu dinamiku privrednom i društvenom životu, koja je izvela privredna kretanja i sve odnose na nivo nešto viši od nivoa koji su obeležile stope porasta, koje je Plan za 1963. godinu na osnovi izvršenih analiza ocenio kao moguće i realne. Pokazalo se, da su se u takvim uslovima mobilisale, u jačoj meri, materijalne i ljudske snage, da su se jače aktivirale postojeće rezerve.

Pripremajući Društveni plan 1964. godine i Savezni zavod za privredno planiranje i svi drugi učesnici u pripremi i raspravljanju problema plana, u širokoj diskusiji, oslanjali su se na iskustva 1963. godine.

Neka značajna pitanja Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu

Nedavno smo imali priliku da ovde čujemo druga Nikolu Minčeva, generalnog direktora Saveznog zavoda za privredno planiranje, koji je u opširnom ekspozeu izneo obrazloženje i objašnjenje politike koja je bila sadržana u Nacrtu Društvenog plana za 1964. godinu. Ova politika je u širokoj diskusiji doživela proveravanje. U ukupnom rezultatu diskusije u Saveznoj skupštini i na drugim mestima pokazala se jedinstvenost gledišta o gotovo svim važnijim pitanjima ekonomske politike i drugim, koje postavlja i rešava Društveni plan za 1964. godinu.

U predlogu Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu koji Savezno izvršno veće podnosi Saveznoj skupštini i

u predlogu Zakona o merama za njegovo ostvarenje i drugih zakona koji ga prate, izvršene su, kao što se možete sami uveriti, izmene i upotpunjavanja u smislu zaključaka Savezne skupštine i drugih tela koja su učestvovala u širokoj diskusiji o Nacrtu plana.

Pošto nije neophodno opširnije izlagati o izvršenim izmenama, dovoljno je samo ukazati na neke od važnijih.

Prvo, najveći deo promena je izvršen u smislu proširenja i bližeg definisanja mera za dalje unapređenje uslova privređivanja i jasnije utvrđivanje razvojne i ekonomske politike u nekim oblastima, za sledeću godinu. Ovim merama jasnije i određenije su postavljeni zadaci čije će sprovođenje delovati na uslove privređivanja privrednih organizacija, kao što su promene u režimu amortizacije, spoljnotrgovinskom i deviznom režimu, promene u sistemu finansiranja investicija posle ukidanja Opšteg investicionog fonda i druge;

Drugo, u samoj strukturi Plana znatno šire su razrađeni zadaci, smernice razvoja društvenih službi, što je ne samo osobenost nego i novi kvalitet predloga Plana za 1964 godinu, s obzirom da se na ovaj način ukazuje na neposrednu zavisnost proizvodnje i produktivnosti rada od tih delatnosti, a njihov skladniji razvoj ubuduće treba da stvara uslove za brži i uspešniji društveni i privredni razvitak.

U diskusiji u stvari je pružena podrška Saveznog zavoda za privredno planiranje u nastojanjima da se u Nacrtu Plana više pažnje posveti neprivrednim područjima društvenog života. Ali, istovremeno je izražena kritika da je to ipak nedovoljno i zahtevi da problemi ovih područja moraju naći još više mesta u Planu i u politici privrednog i uopšte materijalnog razvitka u 1964. godini.

Savezno izvršno veće se odnosilo sa najvećom odgovornošću prema ovim zahtevima i, kao što je rečeno Predlog društvenog plana za 1964. godinu daje znatno više mesta razvoju društvenih službi za sledeću godinu.

Ovaj, ako bi se tako mogao nazvati, zaista značajan prodor društvenih službi u Društveni plan Jugoslavije za 1964. godinu, nije nastao slučajno niti može ostati bez određenih posledica u idućoj i sledećim godinama. U suštini do

njega je došlo u toku prethodnih diskusija, naročito u odborima i odgovarajućim većima Savezne skupštine, Savezu sindikata i Predsedništvu Stalne konferencije gradova, gde je pokrenuto mnogo važnih pitanja za razvoj svih društvenih službi, u oblasti naučno-istraživačkog rada, školstva i obrazovanja, stambeno-komunalne privrede, zdravstvene i socijalne zaštite i kulture.

Zbog odsutnosti Sedmogodišnjeg plana pokrenuta su, i u Predlogu Plana formulisana, pitanja koja se ne odnose samo na 1964. godinu, nego i na zadatke na čijem izvrsavanju treba raditi tokom više godina. U tom smislu ovakav pristup određivanju zadataka razvoja na polju nauke, školstva i obrazovanja, stambeno-komunalnoj oblasti itd., u punoj meri obavezuje da se ovim područjima posveti daleko veća pažnja i značaj prilikom izrade Sedmogodišnjeg plana.

Zadaci u ovim oblastima su, kako se iz samog Plana može videti, veoma složeni, ali isto tako i uslovljeni celokupnim našim ekonomskim i društvenim razvojem.

Sredstva za razvoj pojedinih društvenih službi formiraju se u najvećem obimu na nivou odgovarajućih društveno-političkih zajednica, ili se obezbeđuju neposredno iz samih privrednih organizacija. Ipak, diskusija u Saveznoj skupštini u većima i odborima, pokazala je da i u tim oblastima, bez obzira na različite uslove u pojedinim republikama i u pojedinim krajevima zemlje, postoje određeni opšti problemi koji imaju osobit značaj za čitavo područje zemlje: u razvoju školstva, naučno-istraživačkog rada, razvoja socijalne i zdravstvene zaštite, kulture, stambeno-komunalne privrede gradova itd. Time se može i objasniti da se u diskusiji težilo ka utvrđivanju jedinstvenih stavova upravo o tim opštim, zajedničkim pitanjima.

Pri tome je svim učesnicima u diskusiji bilo jasno da konkretni nosioci sredstava i odgovornosti u razvoju ovih oblasti imaju obavezu da se staraju za obezbeđenje materijalne osnove i da imaju punu inicijativu i samostalnost u određivanju politike za pojedine oblasti, prema posebnim uslovima u pojedinim društveno-političkim zajednicama.

Usled svega toga, moglo bi se reći da poglavlja Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu, koja se tiču na-

učno-istraživačkog rada, školstva i obezbeđivanja, stambeno-komunalne privrede, zdravstveno-socijalne zaštite i kulture itd. predstavljaju pokušaj utvrđivanja takve opšte politike. Ova poglavlja, svakako, u poređenju sa svim ostalim delovima ovoga Društvenog plana sadrže najviše elemenata one politike koja treba da bude određena i razrađena u konačnom obliku u sedmogodišnjem planu SFRJ, socijalističkih republika i svih ostalih društveno-političkih zajednica.

Ali, opravdano možemo očekivati da će ovo imati. velikog uticaja u 1964 godini i na postavljanje i utvrđivanje smernica, ciljeva i zadataka društvenih planova onih društvenih zajednica koje su u najvećoj meri nosioci sredstava i odgovornosti za razvoj ovih društvenih delatnosti.

Treće, izvršena su odgovarajuća proveravanja stopa rasta i, mada u celini opšta stopa rasta nije menjana, izvršene su izvesne promene kod poljoprivrede i saobraćaja;

Četvrto, na području spoljnotrgovinske razmene šire i elastičnije je postavljen čitav kompleks problema i zadataka;

Peto, utvrđene su izvesne materijalne olakšice za poljoprivredne organizacije;

Šesto, postavljen je zadatak da se ispitaju mogućnosti za rešavanje problema nedostajućih investicionih ulaganja u oblasti poljoprivrede kao i u oblasti nekih bazičnih grana industrije;

Sedmo, izvršena su preispitivanja deficita federacije i on je u svoj ukupnoj masi smanjen, uz utvrđivanje povoljnijeg načina za njegovo pokriće u odnosu na prethodnu godinu. Ne upuštajući se u ponovno objašnjenje istorijata nastanka i uzroka sadašnjeg postojanja deficita federacije, potrebno je samo napomenuti da je sužavanje deficita federacije ipak moglo da se izvrši samo u ograničenom obimu; privredna kretanja u 1964 godini, ukoliko budu povoljnija nego što Društveni plan predviđa, mogla bi dovesti do svođenja deficita federacije na niži nivo od predviđenog, kao što se to desilo u 1963. godini. No i pored svega toga, sa postojanjem deficita federacije u ovoj godini moramo računati i njegov definitivni nestanak verovatno će biti povezan sa regulisanjem otvorenih pitanja u oblasti cena, premija, re-

gresa i određenih instrumenata raspodele, što se očigledno ne može očekivati u 1964. godini, niti je to moguće izvesti jednim potezom.

Sadašnji predlog Društvenog plana koga je Savezno izvršno veće podnelo Saveznoj skupštini predstavlja, može se reći, rezultat zajedničkog rada svih tela i organa koji su uzeli aktivno učešće u raspravljanju o problemima Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. S obzirom na ovo, ne postoji potreba da se sada ponovo opširnije obrazlaže u celini Predlog Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Dovoljno je da izvršimo kratak pregled onih problema koji će imati posebnog značaja za ostvarenje politike utvrđene u Društvenom planu Jugoslavije za sledeću godinu.

Pre svega, treba napomenuti da i Društveni plan za 1964. godinu polazi od načelnog stava Četvrtog plenuma CK SKJ, da naši društveni planovi treba da budu što realniji, da ne smeju biti prenapregnuti, da obezbeđuju što stabilnije, što usklađenije, sigurnije i mirnije kretanje privrede i to ne po niskim stopama već po visokim stopama porasta proizvodnje i svih oblika potrošnje i spoljnotrgovinske razmene. Naravno ni ovaj Plan, kao ni onaj 1963. godine usled objektivnih činjenica i okolnosti, nije mogao do kraja da udovolji tim zahtevima, te ne možemo reći da u njemu nema prenapregnutih elemenata. Na to je ukazano i u samom planu i u materijalima plana, istovremeno i zajedno sa ukazivanjem na rezerve i mogućnosti da se u pojedinim oblastima i na pojedinim područjima ostvare i bolji rezultati i veći uspesi nego što to govore cifre i stope samog Društvenog plana

Ne ponavljajući već poznate stope i procente rasta iz predloga Društvenog plana koji je pred vama, želeo bih, samo ilustracije radi, da ukažem na značaj i veličinu uspeha koje možemo postići ako dođe do ostvarenja ciljeva i zadataka prema predviđanjima Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Ukoliko obezbedimo ostvarenje ovih ciljeva i zadataka postiglo bi se sledeće:

— osiguralo bi se, da se prvi put do sada u toku dve uzastopne godine ostvare visoke stope rasta koje u kumulativnom iznosu obezbeđuju porast društvenog proizvoda od

24% prema 1962. godini (u stalnim cenama), odnosno u apsolutnoj masi porasta društvenog proizvoda, odnosno nacionalnog dohotka, u dve godine, od oko 920 odnosno 850 milijardi;

— omogućilo bi se, iz ovako povećanog društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka i to prvenstveno u društvenom sektoru privrede, povećanje i to u apsolutnoj masi: lične potrošnje za oko 460 milijardi dinara, investicione potrošnje za oko 320 milijardi, i opšte potrošnje za oko 60 milijardi;

— postiglo bi se znatno povećanje industrijske proizvodnje s obzirom da u 1963. i 1964. godini fizički obim proizvodnje prema 1962. godini treba da se poveća za preko 27%, a u poljoprivredi porast proizvodnje u 1963. i 1964. godini treba da iznosi preko 14%;

— osiguralo bi se da se uz prosečnu stopu porasta zaposlenosti u društvenom sektoru, godišnje od oko 4%, u toku od dve godine uposli ukupno oko 220 hiljada novih radnika;

— osigurao bi se, u ove dve godine, porast društvene produktivnosti rada za oko 18% u odnosu prema 1962. godini, odnosno samo produktivnosti rada u industriji za oko 19%;

— obezbedio bi se porast ukupne realne lične potrošnje stanovništva za oko 18%, a u društvenom sektoru oko 22%;

— investicije bi se povećale u celini, u toku dve godine, za oko 22%, a samo investicije u društveni standard za oko 45% (u tekućim cenama);

— isto tako, investicije u nerazvijenim krajevima povećale bi se za ove dve godine za oko 42% prema 1962 godini;

— spoljnotrgovinska razmena bi se u celini povećala za oko 30%, a samo izvoz robe i usluga za preko 30%, odnosno izvoz industrijskih proizvoda za oko 28% itd.

Ovi podaci jasno pokazuju kako bi ostvarenje ciljeva i zadataka Društvenog plana 1964. godine nesumnjivo predstavljalo vanredno krupan uspeh za našu privredu.

Pri tom poređenju s rezultatima privrednog razvoja postignutim u 1963. godini, Društveni plan Jugoslavije za

1964. godinu, na osnovu svih izučavanja i proveravanja, predviđa nešto smirenije kretanje i to: ukupan porast društvenog proizvoda za oko 10%, lične potrošnje za oko 10,3%, investicija za blizu 10%, a takođe se i dalje računa sa sporijim kretanjem materijalnih rashoda opšte potrošnje (oko 7%), računa se, takođe i sa nastavljanjem tendencija u porastu produktivnosti rada (oko 7,5%).

Raspolažemo sa uslovima, faktorima i sredstvima za ostvarivanje ciljeva, zadataka i odnosa utvrđenih Društvenim planom za 1964. godinu, ali to neće biti lak zadatak. Naročito će se pokazati neophodnim da se posebna pažnja i posebni napori skoncentrišu na određena pitanja od čijeg rešavanja zavisi, u najvećoj meri, kakvi i koliki će biti rezultati sveukupne aktivnosti privrednog razvoja u sledećoj godini. Dopustite mi da ukratko izložim ove probleme.

I.

Sigurno je da će rad na daljem usavršavanju uslova privređivanja, u sledećoj godini predstavljati jednu od najvažnijih aktivnosti, ne samo saveznih organa, nego i svih drugih organa, sve do organa radničkog i društvenog samoupravljanja u preduzećima i drugim radnim organizacijama. Sve mere koje smo u 1963. godini u tom smislu preduzeli imaće puno dejstvo u 1964. godini. U 1964. godini stojimo na tom području mnogo otvorenih problema i zadataka koji su formulisani u Društvenom planu za 1964. godinu, a čije će rešavanje imati pozitivnog dejstva bilo neposredno na poslovanje privrednih organizacija u 1964. godini, bilo na taj način što će otvarati perspektive boljih uslova za privređivanje u narednim godinama. Pošto su ovi problemi i zadaci izloženi u predlogu Plana, nema potrebe da ih posebno navodim.

Celokupan ovaj rad treba da bude u znaku uporednog razmatranja kako pitanja privrednog sistema tako i zadataka Sedmogodišnjeg plana.

2.

Stabilizacija tendencije porasta realne lične potrošnje i životnog standarda, neosporno predstavlja jedan od najvažnijih zadataka u sledećoj godini. Postoji danas, može se reći, puna saglasnost u oceni da stabilan porast lične potrošnje igra ulogu aktivne proporcije privrednog razvoja. Glavnu pažnju treba usredsrediti, pored aktivnih mera usklađivanja kretanja proizvodnje, produktivnosti rada i ličnih dohodaka, na kretanje troškova života i na probleme stabilizacije tržišta i cena. Sve mere za organizovano snabdevanje prehrambenim proizvodima preduzimane u 1963. godini trebalo bi u celini primeniti i u 1964. godini. Društveni plan, na osnovu izvršenih analiza, utvrđuje da treba računati sa izvesnim porastom troškova života, ali bi moglo doći do pokretanja izvesnih poremećaja u privredi, ako bi troškovi života rasli znatnije preko nivoa sa kojim predlog Plana računa.

Uz sve to, Društveni plan za sledeću godinu postavlja izričit zahtev da se obezbedi realan porast ličnih dohodaka, u skladu sa kretanjem proizvodnje i produktivnosti rada i na toj osnovi, odgovarajući porast životnog standarda stanovništva. Ovaj zahtev, slično kao što je i njegovo ostvarenje bilo osigurano u toku 1963. godine na osnovu Društvenog plana za tu godinu, moraće se, odgovarajućim tekućim praktičnim merama ekonomske politike, obezbediti i osigurati u sledećoj godini

3.

Neophodno je da se istakne da interna raspodela u privrednim preduzećima postaje, po ekonomskoj važnosti, jedan od najvažnijih problema kojima treba da se bavimo. Naravno, da najveća odgovornost za to leži na organima društvenog samoupravljanja u samim preduzećima i ustanovama.

Uputstvo o raspodeli ličnih dohodaka i Sporazum postignut između Privredne komore, Sindikata i Sekretarijata za rad Saveznog izvršnog veća, već služe kao oslonac u mno-

gim privrednim organizacijama u uređivanju unutrašnjih odnosa raspodele. Ali prema raspoloživim podacima i prema mišljenjima izraženih u diskusiji o Društvenom planu za 1964. godinu izgleda da tu stanje nije još zadovoljavajuće i da je, pod uslovom veće aktivnosti organizacija sindikata, Saveza komunista i drugih u preduzećima, moguće usmeriti kretanje na tom području mnogo intenzivnije putem što pravilnijeg uređivanja raspodele na osnovu principa raspodele prema radu.

4.

U toku diskusije o Planu za 1964. godinu problemi cena privukli su glavnu pažnju svih tela koja su uzela učešća u ovoj diskusiji. Naporedo sa problemom cena zauzimali su važno mesto problemi regresa, premija, olakšica, povlastica, subvencija itd., putem kojih se u velikom obimu vrši određeno preraspodeljivanje nacionalnog dohotka.

Sugestije su išle linijom da treba vršiti ispravke u nekim cenama koje kontrolišemo kao na primer, u nekim bazičnim granama, u komunalnim delatnostima, u oblasti energetike, u oblasti saobraćajnih tarifa; isto tako sugestije su išle u pravcu da se sužavaju povlastice, regresi i premije, da se smanjuju olakšice koje dobijaju privredne organizacije.

Sve su te sugestije, predlozi i mišljenja bili motivisani težnjom da se stvore što normalniji odnosi u našoj privredi, da se stvore što ujednačeniji uslovi privređivanja, što normalniji odnosi i uslovi za efikasno delovanje našeg sistema raspodele nacionalnog dohotka. Međutim, u svim tim diskusijama jasno se pokazivalo, da se u ovim oblastima, gde su problemi izvanredno složeni, promena postojećeg stanja ne može vršiti u kratkom vremenu, niti jednim potezom, da se mora ići sasvim postupno, prema mogućnostima koje se stvaraju na osnovi rasta naše privrede. Naravno, to zahteva da se što skorije raščiste najvažniji problemi u oblasti politike cena i izradi koncepcija koja bi morala biti tesno povezana sa osnovnim pravcima srednjeročnog razvoja naše privrede, koji će biti utvrđeni Sedmogodišnjim planom i sa potrebama razvoja privrednog sistema.

Otuda, prema Društvenom planu za 1964. godinu, ostaju da dejstvuju, na području cena i na području povlastica, regresa, premija i dr. mere koje su dejstvovale i u 1963. godini. Ali sa tom razlikom da je, prema izvršenim stručnim analizama i izraženim mišljenjima u širokoj diskusiji, nužno ići postupno i uz pažljive pripreme, kako ne bi došlo do značajnih poremećaja, u ispravke na onim sektorima gde su promene pojedinih cena ili pojedinih regresa i povlastica od prioritetnog značaja, pre svega s obzirom na materijalni položaj i uslove privređivanja pojedinih grupacija. Kod nekih grupacija iscrpljena su sva ili skoro sva indirektna sredstva regulisanja njihovog položaja, tako da neće biti moguće, bez izvesnih korektura cena, stvoriti normalnije uslove za njihovo privređivanje,

Ovakva politika cena treba da osigura od poremećaja u privredi, a da ne održava po svaku cenu postojeće stanje u nekim proizvodnim grupacijama ili delatnostima, gde se bez nužnih ispravki ne mogu obezbediti minimalni, neophodni uslovi za normalnije privređivanje i poslovanje.

5.

Područje spoljnotrgovinske razmene i ekonomske saradnje naše zemlje sa drugim zemljama, izbilo je u toku 1962. i 1963. godine među najvažnija područja, među područja koja vrše bitan uticaj na celokupan privredni razvitak zemlje. U idućoj godini trebalo bi da postignemo podizanje razmene sa inostranstvom na viši nivo, kako je to Planom postavljeno. U diskusiji su razmatrane mogućnosti da se postigne i premašenje toga nivoa i očigledno je da, što se tiče unutrašnjih kapaciteta, te mogućnosti postoje

Društveni plan za 1964. godinu postavio je zadatak da se pažljivo preispitaju mere koje su sada u primeni na području spoljnotrgovinske razmene, da se izvrše nužne izmene u tim merama i primene sve one mere koje bi obezbedile podsticanje izvoza, koje bi omogućile još tešnje povezivanje izvoza sa uvozom i što širu ekonomsku saradnju sa drugim zemljama.

Izuzetna je važnost rada na istraživanju i utvrđivanju svih mera koje će podsticati zdravu i ekonomski racionalnu stimulaciju i pokrenuti širi krug interesenata za spoljnotrgovinsku razmenu i to u prvom redu privredne organizacije i poslovne banke. Može se konstatovati da će od rada na poboljšanju uslova privređivanja u domenu spoljnotrgovinske razmene, u mnogome zavisiti hoće li se postići rezultati koje Društveni plan zahteva. Treba da bude jasno da ukoliko ovi rezultati ne bi bili postignuti, mogli bi sa ovog područja da pođu poremećaji koji bi se onda proširili na ostala područja proizvodnje i potrošnje.

U sklopu zadataka Društvenog plana, a posebno bržeg razvoja izvoza, uzeti su u rešavanje problemi poboljšanja uslova privređivanja onih grana i grupacija proizvođača koji su od naročitog interesa za povećanje izvoza.

Poseban značaj za razvoj izvoza ima investiciona politika. Mora se konstatovati da su dosadašnja investiciona ulaganja bila nedovoljna za aktiviranje naših proizvodnih mogućnosti za izvoz. Većim investiranjem u 1964. godini u proizvodnju namenjenu izvozu rešavaju se problemi i omogućuje se brži porast izvoza u idućim godinama što je neophodan uslov za svestraniji privredni razvitak u celini.

Od značaja za razvoj izvoza je i ostvarivanje određenog obima uvoza. Iskustvo pokazuje da veći porast uvoza, naročito iz zemalja u kojima raspolažemo sa većim sredstvima plaćanja, doprinosi i proširenju našeg izvoza a time i porastu proizvodnje. S druge strane povećanje uvoza i iznad predviđenih okvira, bez obzira sa kojih područja se ovaj uvoz vrši, ukoliko doprinosi korišćenju kapaciteta i povećanju proizvodnje za izvoz i to rentabilne proizvodnje i rentabilnog izvoza, predstavlja jedan od pozitivnih faktora za privredni razvoj.

Isto tako, ukazuje se potreba usavršavanja sistema raspodele deviznih sredstava, u pravcu jačanja međusobnih poslovnih odnosa nosilaca privredne aktivnosti, jačanja uloge poslovnih banaka u toku raspodele. Svođenje uloge administracije i administrativnih intervencija, u deviznom poslovanju i uopšte u spoljnotrgovinskoj razmeni, na sve manje

okvire, može samo povoljno delovati u pravcu bržeg razvoja izvoza i spoljnotrgovinske razmene.

Trebalo bi da, u oblasti naše ekonomske saradnje sa inostranstvom, u 1964. godini dođe do značajnijih rezultata i do ostvarivanja postignutih sporazuma i dogovora, sa onim zemljama sa kojima se pripreme povoljno razvijaju, u oblasti industrijske saradnje i drugim privrednim delatnostima.

U idućoj godini još će povoljniji biti uslovi za porast inostranog turizma.

U oblasti spoljnotrgovinske razmene sve teže osećamo smetnje koje nam stvaraju razne restrikcije u međunarodnoj razmeni. Očekujemo da će veliki doprinos za uklanjanje ovih smetnji dati Svetska konferencija za trgovinu i razvoj koja se priprema i koja će se uskoro održati. Naša zemlja se za ovu konferenciju sprema sa svom ozbiljnošću i vrši razmenu mišljenja sa drugim zemljama koje na isti način gledaju i ocenjuju značaj Svetske ekonomske konferencije.

6.

Investiciona politika u Društvenom planu za 1964. godinu je jasno formulisana i izražena. Njene osnovne karakteristike slične su ili identične sa karakteristikama investicione politike 1963. godine, s tom razlikom što se u 1964-oj godini ulazi, na osnovu prethodnih odluka donetih tokom ove godine (u elektroprivredi, crnoj metalurgiji, nafti, veštačkim đubrivima), u pripremne radove ili u direktnu izgradnju izvesnih krupnih objekata koji rešavaju značajna strukturna pitanja naše privrede u oblasti energetike i proizvodnje reprodukcionih materijala. Težište je investicione politike u privredi, pored dugoročnih ulaganja na osnovu započete izgradnje ili donetih odluka u ranijim godinama i u 1963. godini, u modernizaciji i rekonstrukciji pre svega u oblasti industrije, a takođe i u drugim oblastima.

U oblasti društvenog standarda najveći zadatak stoji pred nama na polju stambene izgradnje, pre svega u gradovima i industrijskim naseljima. Društveni plan računa da će građevinarstvo u ovoj izgradnji učiniti, u sledećoj godini,

odlučnije korake ka efikasnoj i savremenijoj izgradnji stanova, kao i da će se u kreditiranju stambene izgradnje, u većem obimu prići primeni već nađenih i prihvaćenih oblika i metoda.

U idućoj godini će na području investicija dalje porasti uloga i odgovornost poslovnih banaka.

Isto kao i ove godine, u idućoj godini će biti nužno da se, na odgovarajući način, investitori upozore i obaveste u kojim pravcima ne bi trebalo vršiti ulaganja. Iskustvo ove godine pokazuje da i ovaj metod usmeravanja investicija može da ima izvesno dejstvo.

7.

Kreditna politika će u idućoj godini imati da odigra osobito važnu ulogu. Ova politika moraće da obezbedi normalno kreditiranje reprodukcije i svih ostalih namena i potreba, u uslovima u kojima moramo računati na relativno visoko formiranu kupovnu tražnju, koja će se pojaviti na tržištu. Kreditna politika je određeno formulisana u Društvenom planu. Na osnovu Društvenog plana biće donet opšti kreditni bilans koji će razraditi kreditnu politiku. Glavni zadatak svih, a posebno banaka, biće da obezbede sve uslove da se ostvari što punija finansijska disciplina u oblasti kreditiranja, kako proste reprodukcije tako i u oblasti kreditiranja investicija.

U idućoj godini uslediće dalje usavršavanje bankarskog sistema. U skladu sa razvijanjem kreditne politike prema Društvenom planu, koja će principe selekcije primenjivati, verovatno sa još većom doslednošću nego u prošloj godini, neophodno je i u bankarskom mehanizmu vršiti odgovarajuća usavršavanja, naročito u smislu postizanja veće efikasnosti i sposobnosti za sprovođenje jedinstvene kreditne politike. Ukidanje Opšteg investicionog fonda, koje se predlaže posebnim zakonom koji prati Društveni plan, stavlja poslovne banke pred složene zadatke, iziskuje od njih odgovarajuće adaptiranje za efikasnije ispunjavanje njihove uloge u oblasti finansiranja investicija.

Nema sumnje da će razvijanje uloge banaka, razvijanje njihove poslovne funkcije i u oblasti dugoročnog finansiranja, biti omogućeno i biti naročito podstaknuto onda kada budemo uspeli da donesemo Zakon o planiranju, kada budemo upotpunili i sa ustavnim načelima ušaglasili propise o bankama i o kreditnim i drugim bankarskim poslovima i druge propise, koji će rešiti za razvoj naše privrede i našeg privrednog sistema, tako bitan kompleks pitanja kao što su pitanja usmeravanja u oblasti proširene reprodukcije. Pošto je priprema svih ovih zakona u toku, možemo očekivati već u 1964. godini da će se banke naći u povoljnijem položaju da razviju svoju ulogu kao nosioci velike odgovornosti za pravilno razvijanje čitave kreditne politike i kreditnog sistema.

8.

U većima i u odborima Savezne skupštine, a naročito u rukovodstvu Saveza sindikata, posebnu pažnju privukla su pitanja dalje konsolidacije unutrašnjih odnosa u privrednim organizacijama i nastavljanja onih pozitivnih procesa koji su se počeli razvijati u privrednim organizacijama, koji su podstaknuti u širokoj opštoj diskusiji o stavovima i odlukama Izvršnog komiteta CK i IV plenuma CK SKJ 1962 godine. Krug problema i zadataka u ovoj oblasti je širok i kreće se od takvih problema kao što je dalja izgradnja materijalne osnove pa do pitanja usavršavanja unutrašnjih odnosa, unutrašnje organizacije rada i jačanja procesa primene rezultata savremenog tehnološkog progresa, primene rezultata naučno-istraživačkog rada, usklađivanja unutrašnjih odnosa sa tehnološkim procesom i savremenim organizacionim formama, kvaliteta privređivanja i borbe za snižavanje materijalnih troškova, usavršavanja unutrašnje raspodele, povećanja odgovornosti i snošenja rizika za samostalne odluke i drugo. Sa tačke gledišta privrednog razvoja u idućoj godini ova pitanja su od najvećeg značaja.

9.

U našoj privredi su se u poslednjim godinama razvile tendencije integracije. Integracioni procesi su se pojačano razvili u 1963. godini, na osnovi kooperacije, specijalizacije i tehnološke saradnje u proizvodnoj, komercijalnoj i finansijskoj oblasti.

Možemo reći da su se u razvoju integracionih procesa u našoj privredi pojavile relativno krupne organizacije, koje počinju da menjaju sliku njene organizacione strukture. Upravo zbog toga, tim procesima mora da bude posvećena pojačana pažnja. Naročito je važno da se uoči da je normalan razvoj integracionih procesa zavisan i uslovljen od usavršavanja opštih uslova privređivanja.

U vezi sa ovim procesima, treba da obratimo pažnju na izvesne pojave koje nanose štete, pre svega normalnom razvoju procesa integracije, čija se osnova nalazi u oblasti objektivne ekonomske zakonitosti. Među pojavama ove vrste neke privlače posebnu pažnju.

Prvo, ima pojava preteranog jačanja centralnih organa ujedinjenih ili udruženih preduzeća, preterane koncentracije funkcija i ovlašćenja u rukama tih organa i na osnovu toga dolazi do štetnog ograničavanja samostalnosti integrisanih jedinica, do sužavanja radničkog samoupravljanja u tim jedinicama i do rađanja, na toj osnovi, manjih ili većih sukobljavanja, koja otežavaju razvoj i takvih ekonomskih i tehnoloških grupacija i za čije postojanje govore sve ekonomski, tehnološki i drugi razlozi.

Drugo, postoje ili se održavaju izvesni sporovi i trvenja u privredi tamo gde bismo očekivali saradnju, kooperaciju, tehnološko povezivanje, integracioni proces. Uglavnom ovi sporovi nastaju na osnovama ili uskih lokalističkih interesa ili na osnovama nezdrave i nelojalne konkurencije i suparništva između pojedinih organizacija. Sporovi dobijaju oštrinu i razmere koje ne dopuštaju nalaženje rešenja u normalnim formama i postupcima, koji stoje na raspolaganju prema uslovima i institucijama našeg privrednog sistema, takvog kakav je danas. Sigurno je da nedostajanje izgrađenog sistema dugoročnog finansiranja i na toj osnovi sistema pla-

niranja i usmeravanja u oblasti proširene reprodukcije, predstavlja takvu okolnost koja u mnogim slučajevima direktno pogoduje razvijanju određenih sporova.

U idućoj godini, u pronalaženju pravih metoda i postupaka za rešavanje sporova koji već postoje i novih koji se mogu u buduće javljati, mogao bi da se postigne napredak, pod uslovom strpljive i konstruktivne saradnje pre svega među privrednim organizacijama. Takva saradnja bi bila naročito uspešna ukoliko bi joj se ukazala konstruktivna podrška od strane opštinskih, sreskih, republičkih i saveznih odgovarajućih tela i organa.

10.

I ove godine orijentacija u oblasti zaposlenosti trebalo bi da bude ista kao i u 1963. godini, a to znači, da privredne i sve druge radne organizacije učine dalje korake napred u aktivizaciji viškova radne snage koji još uvek postoje u mnogim radnim organizacijama.

U 1964. godini računa se da će se zaposliti ukupan prirast aktivnog stanovništva kao i značajan broj lica preko toga, iz rezerve radne snage.

Pri tom, sva proučavanja pokazuju da iduće godine treba očekivati da će se još više ispoljiti pojava iz 1963. godine: da se broj zaposlenih povećava prvenstveno licima koja imaju stručne kvalifikacije. S obzirom da se ovakva tendencija neravnomerno ispoljava na pojedinim područjima zemlje, mogu se očekivati izvesne posebne teškoće u nerazvijenim područjima, čemu treba da bude posvećena odgovarajuća pažnja.

Takođe se očekuje da u 1964. godini intenzivnije zapošljavanje bude vršeno u tercijalnim delatnostima. Ukoliko bi inicijativa, naročito gradskih opština i njihova investiciona politika posvetila više brige razvoju servisa i drugih uslužnih delatnosti, utoliko bi se moglo očekivati da na ovom sektoru porast zaposlenosti ide brže.

11.

Društveni plan za 1964. godinu postavlja takođe zadatak da se pojača rad na pripremama za sprovođenje u život ustavne odredbe o prelasku na 42-časovnu radnu nedelju.

Sve naše radne organizacije se moraju ozbiljno posvetiti proučavanju uslova i pripremama za postepeni prelazak na 42-časovnu radnu nedelju. Počev od 1964. godine moraće se još intenzivnije ispitivati koliko će, u raznim oblastima, ekonomska politika morati da obezbeđuje uslove za sprovođenje u život prelaska na skraćenu radnu nedelju. Po svemu sudeći, naročito u oblasti investicione politike, moraće se smišljenije i organizovanije prići ispitivanjima i pripremama.

12.

Sprovodeći u život zaključke IV plenuma CK SKJ i mere koje su donete u 1962. i 1963. godini poljoprivreda, naročito društvena gazdinstva i kooperacija, postižu krupne uspehe koji govore o povoljnom uticaju tih mera u pravcu daljeg razvoja poljoprivredne proizvodnje. U 1964. godini treba da obratimo punu pažnju na to da u oblasti poljoprivrede stoje, pred čitavom našom zajednicom, zadaci koji su i složeni i imaju ogroman značaj i uticaj na kretanje čitave privrede.

Savezno izvršno veće, ceneći težinu i složenost zadataka, učinilo je sve neophodno da se blagovremeno obezbede potrebne količine reprodukcionih materijala za intenziviranje poljoprivredne proizvodnje, naročito proizvodnje na socijalističkim gazdinstvima i u kooperaciji. Isto tako Društveni plan Jugoslavije za 1964. godinu predvideo je porast sredstava federacije za investicije u oblasti poljoprivrede.

Imalo bi ozbiljnog značaja za poljoprivredu ako bi se ostvarile investicije koje predviđa Društveni plan Jugoslavije, ali to može biti dovedeno u pitanje, ako se produži tendencija, koja se pokazala u 1963. godini u oblasti investicija, tendencija da se iz sredstava republika i komuna ulaganja u poljoprivredu svedu na najmanju meru.

Ovo bi bilo utoliko nepovoljnije zato što se i poljoprivredne organizacije ne nalaze u dobrom položaju, zbog velike mase prispelih anuiteta koji do te mere angažuju sredstva organizacija, da se danas već može govoriti, — što je u diskusiji i u Skupštini i u Privrednoj komori i u sindikatima, od mnogih učesnika isticano, — o prezaduženosti mnogih poljoprivrednih organizacija, o velikoj opterećenosti po jedinici površina otplatama kredita, bilo kredita za osnovna ili obrtna sredstva ili sanacionih kredita.

Kao što se iz Društvenog plana vidi, uvažavajući razloge koji su u diskusiji iznošeni, Savezno izvršno veće je u konačnom predlogu plana predložilo da se odlože anuiteti za sanacione kredite, a da se ispita problem opterećenosti poljoprivrednih organizacija ostalim anuitetima, u sklopu ispitivanja problema opterećenosti privrednih organizacija anuitetima uopšte.

U idućoj godini trebalo bi učiniti kraj zastoju u porastu mehanizacije u poljoprivredi koji traje već dve, tri godine. Trebalo bi takođe da se efikasnije koriste krediti za investicije i racionalnije i efikasnije investira u razvoj poljoprivrede.

Prema izvršenim proučavanjima povećani su takođe i prihodi individualnih poljoprivrednih proizvođača, na osnovi sprovedenih povećanja cena poljoprivrednih proizvoda izvršenih u 1962. i 1963. godini i rezultata ostvarenih u kooperaciji. To pruža mogućnost za formiranje sredstava za unapređivanje poljoprivredne proizvodnje i za rešavanje problema koji su dugo vremena ostajali nerešeni u oblasti poboljšavanja agrotehnike, zaštite, vodnog sistema, itd., i u tom pravcu treba da usledе odgovarajuće mere. Na ovaj način bi bilo omogućeno da se prošire agrotehničke mere u poljoprivredi, da se znatno brže proširi i ustali kooperacija i poveća proizvodnja i na površinama individualnih poljoprivrednih proizvođača i u njihovu korist i u korist čitave naše zajednice.

13.

Već je postalo široko poznato, još u toku 1963. godine, da saobraćaj počinje da dejstvuje kao faktor usporavanja

čitave naše privrede usled toga što smo se mi, u razvoju saobraćaja, u rešavanju krupnih problema saobraćajne mreže i saobraćajnih kapaciteta, u stvari našli u priličnom zakašnjenju tako da danas proizvodnja i razvoj saobraćajnih kapaciteta ne idu u korak, dolazi do nesklada i do težih poremećaja u privredi.

Mi se danas nalazimo u situaciji da se u granicama raspoloživih kapaciteta, uz investicije sa što bržim efektima i uz maksimalnu koordinaciju saobraćajnih grana, uz punu saradnju prevoznika i korisnika usluga, ubrzaju tokovi prometa kako bi se ispunili veliki zadaci koji se pred saobraćajnim organizacijama nalaze u idućoj godini.

Uporedo sa tim, u idućoj godini moraju se učiniti izvesni koraci napred u rešavanju ekonomskih problema u saobraćaju, u rešavanju problema ekonomskih odnosa u ovoj oblasti.

14.

Prema Društvenom planu za iduću godinu obezbeđuje se nastavljanje politike razvoja nerazvijenih rejona, uglavnom u istim pravcima i približno u istim materijalnim okvirima kao i u prošloj godini, uz izvesna povećanja materijalnih sredstava. Može se reći da se u oblasti investicija u nerazvijenim područjima u godini 1964. najvećim delom ide ka dovršavanju i upotpunjavanju kapaciteta koji su u izgradnji, uz intenziviranje investicija u saobraćaj, energetiku i neke druge infrastrukturne objekte.

U sledeće godine posle 1964. treba da uđemo sa politikom razvoja nedovoljno razvijenih područja zemlje, koja mora biti razrađena u okviru Sedmogodišnjeg plana, kao jedna od najvažnijih komponenata ekonomske politike sledećeg sedmogodišnjeg perioda.

U relativno kratkom vremenu moći će se izneti pred Saveznu skupštinu predlozi propisa o fondu za razvoj nedovoljno razvijenih republika i krajeva i zajedno sa tim potrebne analize i materijali, na osnovu kojih se može proceniti dosadašnja politika i rezultati politike razvoja nedovoljno

razvijenih područja i iskustva stečena u ostvarivanju te politike.

15.

Mi smo u 1963. godini imali pred sobom izvanredno težak i složen, iznenadan zadatak da pristupimo obnovi Skoplja posle katastrofalnog zemljotresa. Danas se već može reći da se na primeru Skoplja ne samo manifestovala izvanredna solidarnost naroda Jugoslavije i radnih ljudi čitave zemlje, kao i međunarodna solidarnost u velikoj meri, već se na primeru Skoplja pokazala i izvanredna sposobnost naše privrede da reši složene i teške zadatke, relativno brzo i efikasno i da prebrodi naizgled nepremostive teškoće. Postignuti rezultati u obnovi Skoplja verovatno mogu da se ocene kao jedan od najvećih rezultata koje je naša privreda postigla u ovoj godini uz učešće i opštu pomoć i podršku, pre svega građana Skoplja, radnih ljudi Socijalističke Republike Makedonije i svih ostalih republika.

Ovo ima osobito krupan značaj jer je to što je postignuto u Skoplju, omogućilo da se u najkraćem vremenskom periodu u razorenom gradu uspostave uslovi za funkcionisanje glavnog grada Socijalističke Republike Makedonije i na području privrede i na drugim područjima.

Iz Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu može se videti da i u sledećoj godini naša privreda ima da reši krupan zadatak u Skoplju. Ali je sigurno da su uslovi za rešavanje toga zadatka u idućoj godini povoljniji nego što su bili u 1963. godini.

16.

U 1964. godini, slično kao i u prošloj godini, nećemo raspolagati privrednim i deviznim rezervama u obimu koji bi ovakva dinamika privrednog razvoja, kakvu smo ostvarili u 1963. i kakvu planiramo za 1964. godinu, zahtevala. Ulazimo u 1964. godinu sa nešto jačim materijalnim rezervama i nešto većim deviznim rezervama nego što smo ušli u 1963.

godinu, ali materijalni okviri i bilansi nisu omogućili formiranje jače privredne rezerve. Zbog toga bi bilo nužno da se odgovarajućim merama ekonomske politike teži da se održe usklađeni odnosi u oblasti kupovnih i robnih fondova i da se na taj način otklone eventualni poremećaji u oblasti proizvodnje, potrošnje, cena, tržišta itd.

Sigurno je da bi se u toku godine mogla da formira i jača privredna rezerva, ukoliko bi se privredna kretanja pokazala povoljnijim nego što Društveni plan može da predvidi, što se dogodilo i u 1963. godini i što je imalo veoma krupan značaj za rešavanje izvanrednih zadataka koje je 1963. godina postavila, posebno zadatak obnove Skoplja.

Uz sve to, može se reći da je u velikoj meri postalo opšte mišljenje, da stabilnost naše privrede, stabilnost razvoja sistema društvenog samoupravljanja, zahteva da se do kraja razradi koncepcija društvenih rezervi. Društveni plan za ovu godinu učinio je u tome korak napred, u postavljanju problema društvenih rezervi kao jednog od bitnih problema plana.

Iscrpljujući pitanja koja su ovom prilikom mogla da budu posebno istaknuta, potrebno je da se ukaže da ta pitanja nisu izlagana po redosledu koji bi značio i određivanje redosleda njihove važnosti. Šta više, ne mogu se sva ta područja i svi ti problemi smatrati kao problemi koji predstavljaju osetljivija mesta, osetljivija pitanja Društvenog plana Jugoslavije u 1964. godini.

Ako bismo hteli da posebno izdvojimo i napomenemo koja su najosetljivija pitanja i koja su najosetljivija područja, onda bismo mogli istaknuti sledeća: kompleks problema u oblasti tržišta, cena, ličnih dohodaka, troškova života, ujednačavanja uslova privređivanja; zatim pitanja spoljnotrgovinske razmene, pre svega pitanja ostvarenje zadataka Društvenog plana u oblasti izvoza; pitanja u oblasti poljoprivrede; pitanja u oblasti saobraćaja; pitanja u oblasti kreditno-monetarne politike. U tim oblastima nalaze se najosetljivija pitanja Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu. Ukoliko bi tu došlo do krupnih odstupanja u kretanjima od politike koja je određena planom, onda eventualni poremećaji ne bi

bili lokalizovani na te oblasti, već bi se preneli u manjem ili većem obimu i na ostala područja privrede i doveli do teškoća koje bi se onda morale savladivati izvanrednim merama i metodima. S toga, na ta područja svi faktori moraju obratiti izuzetnu pažnju.

O zakonima koji prate Društveni plan Jugoslavije za 1964. godinu

Materiju zakona koji prate predlog plana i sa njime čine jednu celinu, ne bi trebalo na ovom mestu detaljnije obrazlagati jer su uz predloge zakona podneta opširna pismena obrazloženja, a takođe obrazloženi su i u usmenim ekspozeima članova SIV-a, drugova Nikole Minčeva i Kire Gligorova, na prošloj zajedničkoj sednici Veća Savezne skupštine.

U pogledu zakona o merama za ostvarenje zadataka Društvenog plana za 1964 godinu trebalo bi dati nekoliko načelnih napomena.

Pre svega izdvajanje regulativne materije iz konteksta Plana predstavlja jednu novinu koja je u sadašnjem momentu više načelnog nego sadržinskog značaja. Naime, po širini obuhvata, po načinu kako je sve to koncipirano, mere u izdvojenom Zakonu nisu čak ni sadržinski izmenjene u odnosu na ono što je ranijim planovima regulisano. Ovo ima i svoje određene razloge, ali je svakako sigurno da se, u sadašnjem momentu dok još nisu raščišćena mnoga osnovna metodološka pitanja Plana, nije moglo ići drukčije u tretiranju ove materije, iako je sasvim izvesno da se mere tekućeg društvenog usmeravanja moraju ubuduće određenije i razrađenije utvrđivati zakonima i drugim pravnim propisima. Za prelazni period od usvajanja nove metodologije i sistema društvenog planiranja, ovo bi trebalo kao takvo i primiti, jer ono svakako održava izvesno kvalitativno poboljšanje.

U pogledu Zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi, učinićemo samo nekoliko načelnih napomena.

Zakon o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi ukida Opšti investicioni fond i prenosi njegove dosada-

šnje plasmane na specijalizovane banke. Prenošenjem sredstava Opšteg investicionog fonda na specijalizovane banke uvećava se njihova materijalna osnova, što će omogućiti jačanje uloge ovih banaka u ostvarivanju procesa proširene reprodukcije. Uvećavanje kreditnih fondova specijalizovanih banaka u stvari treba da omogući razvijanje aktivnosti banaka na prikupljanju slobodnih sredstava u privredi i izvan privrede i njihovom prelivanju, na širem ekonomskom povezivanju sa radnim organizacijama i drugim imaocima sredstava za proširenu reprodukciju. S druge strane, to treba da omogući da banke posluju kao poslovne organizacije, koje će se u svome radu više rukovoditi načelima ekonomskog i racionalnog ulaganja, obezbeđujući istovremeno izvršenje ciljeva i zadataka privrednog razvitka utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije i efikasnost investicionih ulaganja u celini.

Jačanje uloge poslovnih banaka u ostvarivanju procesa proširene reprodukcije, istovremeno uvećava ulogu društvenih planova jer su smernice koje oni utvrđuju jedna od osnova poslovanja banaka. Međutim, metodi planiranja i usmeravanja privrednog razvitka moraju voditi računa o samostalnosti banaka koja treba da omogući efikasnost investicionih ulaganja.

Zakon o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi daje mogućnost da se na sličan način reguliše upotreba sredstava za investicije i u ostalim društveno-političkim zajednicama. Savezno izvršno veće smatra da bi ovakvo rešenje odgovaralo ostvarivanju jedinstva našeg privrednog sistema.

Nije teško uočiti da ova promena ima krupan načelan značaj, iako ona predstavlja pojedinačno, parcijalno rešavanje jednog problema u kompleksu problema dugoročnog finansiranja i usmeravanja u oblasti investicione politike. Načelni značaj se ne iscrpljuje samo u razvijanju samostalnosti poslovnih banaka, razvijanju njihove poslovne funkcije u domenu proširene reprodukcije, nego i u tome što se time proširuje osnova za dalje sužavanje neposredne intervencije političkih i administrativnih organa u donošenju konkretnih investicionih odluka, a za razvijanje njihove uloge u domenu formiranja i određivanja pravca i ciljeva investicione poli-

tike i drugih mera usmeravanja u ovoj oblasti putem društvenih planova i ostalih metoda koji će odgovarajućim zakonima biti ustanovljeni. Time se čini korak napred u pravcu načelnog stava koji je formulisan na IV plenumu CK Saveza komunista Jugoslavije a koji je naročito jasno u više mahova isticao drug Tito.

Završavajući, još jednom bismo mogli da podsetimo na ulogu koju su društvene i političke organizacije i organi društvenog samoupravljanja odigrali u 1962. i 1963. godini, u opštoj borbi za otklanjanje poremećaja u privredi i za vraćanje naše privrede na put brzog uspona na svim područjima. Isto takva aktivnost nužna je i u 1964. godini, a naročito aktivnost svih organa društvenog samoupravljanja. Takvi su naši današnji konkretni uslovi u kojima se razvija naša privreda u kojima teče socijalistički razvitak naše zemlje.

Ali nije dovoljno da ističemo samo važnost delovanja subjektivnih snaga. Za ostvarenje politike koju postavljamo i određujemo Društvenim planom za 1964. godinu neophodno je usklađeno dejstvo svih faktora: i mera društveno-političkih zajednica i odgovornih organa koje plan traži; i mobilizacija svih materijalnih snaga i svih postojećih rezervi u privredi i na svim ostalim područjima; i puna aktivnost subjektivnih snaga i mobilizacija svih radnih kolektiva u privredi i na području obrazovanja, nauke, komunalne i ostalih delatnosti; i dalji uporan rad na usavršavanju i upotpunjavanju našeg privrednog sistema, na daljem razvoju celokupnog sistema društvenog samoupravljanja.

Pod tim uslovima moguće je postići rezultate i uspeh i preko okvira Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu.

Ekspoze Nikole Minčeva uz nacrt Saveznog zavoda za planiranje

(U PRETHODNOJ DISKUSIJI SAVEZNOG I PRIVREDNOG VEĆA SAVEZNE SKUPŠTINE)

Postupak planiranja i utvrđivanja smernica ekonomske politike poslednjih godina sve više se pretvara u sveopšti dogovor svih društvenih faktora, počevši od radnih organizacija i komuna, preko republika sve do Savezne skupštine, uključujući u taj odgovorni posao i političke i društvene organizacije — Savez sindikata, privredne komore, Stalnu konferenciju gradova, organe samoupravljanja u društvenim službama. Ovakav put pripremanja i donošenja društvenih planova omogućuje da se izgrade jedinstveni stavovi o privrednoj politici. Takav način pripreme planova nastojimo da sprovodimo sve doslednije, a diskusije vođene oko Nacrta društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu predstavljaju nesumnjivo dalji napredak u tome pravcu. Bilo bi veoma teško na ovom mestu davati iole iscrpniji pregled diskusija koje su vođene pre i na osnovu ovog Nacrta plana za iduću godinu, i ukazivati koja su sve pitanja tretirana. Verujem da postoji potpuna saglasnost sa konstatacijom da su ove diskusije bacile svetlo gotovo na sve važnije probleme naše privrede i njenog daljeg razvoja. One su doprinele da se izvesni problemi jasnije uoče i postave u sklopu ciljeva razvoja i smernica ekonomske politike, ne samo za iduću godinu, već se mogu smatrati i kao prethodna diskusija o mnogim pitanjima sedmogodišnjeg plana.

Nacrt društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu, koji je Savezni zavod za privredno planiranje podneo na razmatranje i prethodnu diskusiju, rađen je na osnovu zaklju-

čaka SIV-a o pitanjima razvoja privrede u 1963. godini i o osnovnim smernicama plana za 1964. godinu, koji su doneti na sednici od 25. jula o.g. Kao što je poznato, tome su prethodile konsultacije i saradnja sa Savezom sindikata i Saveznom privrednom komorom. Na taj način Zavod je u tim zaključcima imao određene i jasne smernice kod postavljanja osnovnih pravaca ekonomske politike za iduću godinu. To je, uostalom, sasvim u duhu našeg društvenog i političkog sistema, gde Zavod za privredno planiranje kao stručni organ SIV-a, treba da izradu planova vrši na bazi jasnih smernica društveno-političkih organa.

Rezultati razvoja u 1963. godini

Kod utvrđivanja ciljeva razvoja i smernica ekonomske politike razumljivo je što se pošlo od ocene dostignutog nivoa razvoja privrede i sagledavanja svih faktora koji su delovali ili će delovati na buduće tokove privrede. Sa toga stanovišta potrebno je ukazati na osetnu razliku između situacije na kraju 1962. godine, kada smo utvrđivali plan za 1963. godinu, i današnje situacije, kada utvrđujemo ciljeve plana i ekonomske politike za 1964. godinu.

Planom za 1963. godinu bio je postavljen zadatak da se otkloni dejstvo faktora koji su usporavali dinamiku privrede u 1961. i 1962. godini da se osigura brži porast proizvodnje i privredne aktivnosti u celini i na toj osnovi ostvari porast lične potrošnje u skladu sa rastom produktivnosti rada, da se u odgovarajućoj meri povećaju investicije radi rešavanja najvažnijih zadataka privrede, izgradnje stanova i ostalih objekata društvenog standarda, kao i da se ostvari dalji napredak u ekonomskoj razmeni sa inostranstvom, odnosno da se naša privreda angažuje za povećanje izvoza roba kako bi stvorila mogućnosti za proširenje uvoza.

U celini uzev, ovi zadaci su ostvareni uspešno, a u nekim sektorima privređivanja i uspešnije nego što je to planom bilo predviđeno. Proizvodnja u celini je porasla za 12%, u čemu industrijska za oko 15%, a poljoprivredna za 7 do 8%. Izvoz roba i usluga porastao je za oko 15%, što je omogućilo

i značajno proširenje uvoza. Realna lična potrošnja p[illegible]asla je za preko 12% (u društvenom sektoru) a po jednom zaposlenom za oko 8%. Produktivnost rada beleži jednu od najviših stopa rasta u celom posleratnom periodu — oko 9% u društvenom sektoru privrede, a u industriji za 10,5%. Značajno su ojačale i naše investicione mogućnosti. I pored toga što smo morali rešavati krupne zadatke u vezi sa obnovom i izgradnjom Skoplja, bili smo u mogućnosti da nesmetano nastavimo intenzivna ulaganja u značajne programe u energetici, crnoj metalurgiji, hemijskoj industriji, industriji celuloze i papira, da pojačamo ulaganja u modernizaciju i rekonstrukciju postojećih kapaciteta, a takođe da ulaganja na nedovoljno razvijenim područjima povećamo. Ostvareni su mnogo skladniji odnosi robnih i kupovnih fondova, a što je davalo podsticaja proizvodnji i stvaralo uslove za stabilniju situaciju na tržištu. Uslovi privređivanja su poboljšavani u toku godine, što je takođe stimuliralo privredne organizacije i omogućavalo im da pojačavaju privrednu aktivnost.

Mada u toku 1963. godine nisu otklonjeni svi problemi i teškoće naše privrede, činjenica je da smo postigli takvu dinamiku rasta proizvodnje, potrošnje i razmene sa inostranstvom, koja znači osetan zaokret u odnosu na usporena kretanja privrede u 1961. i prvoj polovini 1962. godine.

Prema tome, dok nam je osnovni cilj u 1963. bio da otklonimo sklop faktora koji su usporavali privredni rast i da postignemo življu, dinamičniju i uskladeniju proizvodnju, potrošnju i razmenu sa inostranstvom, dotle polazne pozicije sa kojim utvrđujemo ciljeve i mere ekonomske politike za narednu godinu omogućavaju nam i kvalitativno i kvantitativno drugačiji pristup. Naime, pošto su svi sektori privrede u toku 1963. u znatnoj meri dinamizirani, to bi osnovni cilj ekonomske politike u narednoj godini mogao glasiti: održati kontinuitet uspešnog kretanja privrede i obezbeđivati uslove za dalji dinamičan razvoj proizvodnje i porast produktivnosti rada, i na toj osnovi skladan razvoj svih vidova potrošnje i održavanje visokog nivoa razmene sa inostranstvom.

Slobodno se može reći da postignuti nivo privrede olakšava izvršenje takvog zadatka, odnosno da se ovaj i drugi ciljevi razvoja mogu lakše i jednostavnije ostvarivati nego što je to

bilo sa zadacima koje smo imali da rešavamo početkom ove godine; kada je trebalo otkrivati uzroke zastoja i tražiti puteve i sredstva za eliminisanje njihovog negativnog uticaja na razvoj privrede. Međutim, to nikako ne znači da bismo smeli potceniti svu težinu ostvarenja takvog zadatka kao što je održavanje kontinuiteta u dinamičnom kretanju proizvodnje, lične potrošnje, investicija, razmene sa inostranstvom itd. Takav zadatak zahteva još viši stepen usklađenosti svih tokova privrede, egzaktno sagledavanje i realno odmeravanje odnosa između proizvodnje i potrošnje, a takođe i vrlo pažljiv izbor instrumenata ekonomske politike, obezbeđujući visok stepen elastičnosti i selektivnosti u njihovoj primeni. Jer, dinamičan razvoj može biti uspešan samo ako se odvija uz istovremeno održavanje stabilnih odnosa u privredi, a što je nesumnjivo najdelikatniji zadatak koga treba ostvariti u idućoj godini.

Osnovni ciljevi i smernice Nacrta društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu

Analize koje su prethodile pripremi Nacrta plana ukazale su na mogućnost da naša privreda i u idućoj godini ostvari relativno visoku stopu rasta od oko 10%, pri čemu bi industrijska proizvodnja rasla za oko 11% a poljoprivredna za oko 7%. U ostalim privrednim delatnostima takođe možemo računati sa odgovarajućim tempom razvoja. Građevinarstvo će naći povoljno tle za svoj razvoj ne samo u povećanju investicione aktivnosti, nego će ono moći da povećava obim svoje proizvodnje kroz rešavanje složenog zadatka ubrzane obnove Skoplja i usavršavanja metoda izgradnje stanova. Pred značajnim mogućnostima, ali krupnim zadacima, stoji saobraćaj, koji usled nedostatka odgovarajućih kapaciteta nisu ni malo jednostavni ni laki. U trgovini se očekuje takođe dalji porast prometa, a računa se i na dalje dinamično i uspešno razvijanje turizma.

Polazeći od relativno visoke stope rasta proizvodnje, predložene mere ekonomske politike za 1964. godinu usmerene su na uspostavljanje što skladnijih odnosa između kupov-

nih fondova i ponuda roba, jer je ta skladnost neophodna kako za kontinuirano povećanje proizvodnje, tako i za stabilan razvoj pojedinih oblika potrošnje. Ocenjuje se da će u idućoj godini lična potrošnja u celini da se poveća za oko 11%, što bi omogućilo i porast realnih ličnih dohodaka po jednom zaposlenom za oko 7%. Posle osetnog povećanja realnih ličnih dohodaka u ovoj godini, koje je bilo zasnovano na visokoj stopi produktivnosti rada, predložena stopa, koja je usaglašena sa predviđenim povećanjem proizvodnje, ne samo da osigurava osetno poboljšanje materijalnog položaja trudbenika, već istovremeno nudi stimuluse za dalji porast produktivnosti rada, kao jedine realne osnove za stalan rast potrošnje i društvenog standarda.

Zahvaljujući porastu realnih ličnih dohodaka, a i znatnom proširenju potrošačkih kredita, ova godina je donela dalja pomeranja lične potrošnje ka kupovini tzv. trajnih potrošnih dobara (električnih aparata za domaćinstva, televizora, frižidera i sl.), što samo po sebi svedoči o poboljšanju materijalnih uslova života trudbenika. S obzirom da takve promene u ličnoj potrošnji daju povoljan impuls celokupnoj, a posebno industrijskoj proizvodnji, to se u Nacrtu plana za iduću godinu računa sa politikom podržavanja ove tendencije.

Iduća godina trebalo bi da donese i dalji porast investicija od blizu 10%. Treba imati u vidu da se ova stopa nadovezuje na visoko povećanje investicija u osnovna sredstva u 1963. god. koje se procenjuje na oko 18%. To nesumnjivo govori i o potencijalu naše privrede da stvori uslove za uspešan rast i u narednim godinama. Međutim, potrebno je uočiti dve stvari u vezi sa predloženim povećanjem investicione aktivnosti.

S jedne strane, tačno je da smo došli u situaciju da u toku ove i iduće godine efikasnije rešavamo neke krupne zadatke razvoja u oblasti energetike i nekim bazičnim granama industrije, kao što su crna metalurgija, prerada nafte, i hemijska industrija, da intenziviramo izgradnju magistralnih saobraćajnica koje treba da otklone teškoće u saobraćaju, i ubrzamo i proširimo stambenu izgradnju i ostale delatnosti društvenog standarda, a takođe i da, — podnesemo visok obim radova u Skoplju uz učešće inostrane pomoći i kredita,

— bez većih poremećaja u privredi. Ali, s druge strane, visoka investiciona aktivnost krije u sebi određene opasnosti. Ako bi obim ulaganja počeo da prelazi naše realne materijalne mogućnosti, onda bi to dovelo do jakog pritiska na tržište odgovarajućih roba, do iscrpljenja zaliha i smanjenja mogućnosti za izvoz. Ustvari, došlo bi do takvog inflacionog pritiska koji bi se neminovno počeo da prenosi na sve sektore privrede, izazivajući razne poremećaje i nestabilnost u odnosima sa svim poznatim posledicama za razvoj privrede. Dosadašnje ocene govore da bi porast investicija do 10% bio u granicama naših materijalnih mogućnosti. Prema tome, ostaje kao jedan od osnovnih zadataka ekonomske politike za narednu godinu, da odnose u kupovnim i robnim fondovima održi u tim okvirima, a ako razvoj privrede bude uspešniji, tek se onda mogu skladno proširivati investicije i ostali oblici potrošnje.

U predloženom Nacrtu plana za 1964. godinu osigurano je nastavljanje utvrđene politike bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih područja. Pošto se računa da će ove godine biti ostvaren veoma naglašen porast ulaganja iz sredstava federacije (oko 32%), to se za 1964. godinu očekuje znatno blaže povećanje ovih ulaganja (oko 5%). Ovako visok skok investicija u ovoj godini odražava napore zajednice da se omogući što brže završavanje započetih objekata. Zahvaljujući tome očekuje se u 1964. godini porast industrijske proizvodnje na privredno nedovoljno razvijenom području od oko 20%, dok je za industriju u celini predviđena stopa od 11%. U idućoj godini se predviđa značajno povećanje sredstava Fonda, za 50%, ali zato ulaganja iz drugih izvora federacije, zbog završavanja izgradnje objekata, opadaju.

Zakon o Fondu federacije za kreditiranje bržeg privrednog razvitka nedovoljno razvijenih republika i krajeva biće u najskorije vreme podnet na razmatranje Saveznom izvršnom veću. Donošenjem zakona o Fondu regulisaće se finansiranje razvoja nedovoljno razvijenih područja na osnovu trajnijih instrumenata privrednog sistema. Sredstva koja će se izdvajati za razvoj ovih područja postaće na taj način stalna proporcija u raspodeli nacionalnog dohotka, čime se stvara stabilna osnova finansiranja bržeg ekonomskog razvoja nedovoljno razvijenih područja. Donošenje zakona o Fondu i formiranje njegovih organa omogućiće da se u 1964.

godini u okviru razrade sedmogodišnjeg plana, utvrdi i dugoročniji plan upotrebe sredstava Fonda.

U odnosu na predviđenu stopu rasta privrede od 10%, predviđen porast izvoza roba i usluga ima nešto veću stopu — oko 11%, dok se za uvoz predviđa nešto manja stopa porasta. Pošto problemi izvoza, uvoza i platnog bilansa u celini zahtevaju potpunija objašnjenja, to će o njima kasnije biti nešto više rečeno.

U toku poslednje dve godine jasno se ispoljila težnja radnih kolektiva da povećanje proizvodnje u prvom redu ostvaruju sredstvima koja donose istovremeno i visok porast produktivnosti rada, a u mnogo manjoj meri nego ranijih godina, pribegavaju zapošljavanju nove radne snage. Takav zaokret se osetio već u 1962. godini, a došao je do punog izražaja u ovoj godini. Sa nastavljanjem ove pozitivne tendencije se računa i za narednu godinu. Nije potrebno posebno isticati od kakvog značaja su u tom pogledu bile mere za usavršavanje sistema privređivanja.

U politici zapošljavanja javljaju se kvalitativno nove pojave i problemi. Porast zaposlenosti se sada kreće u iznosu od oko 115.000, dok je u periodu od 1959—1961. godine iznosio prosečno godišnje oko 220.000 lica, tako da je apsolutni prirast broja zaposlenih sada manji nego ranijih godina. U nekim regionima zbog toga dolazi do porasta broja lica koja traže zaposlenje, što otvara određene probleme, ali u celini za celu zemlju, broj lica koja su tražila zaposlenje u avgustu ove godine je niži nego avgusta prošle godine.

S druge strane, treba uočiti i promenu koja se odigrava u strukturi novouposlene radne snage. U idućoj godini, od oko 110.000 novouposlenih, predviđa se da broj kvalifikovanih kadrova iznosi preko 90.000, od čega oko 20.000 stručnjaka sa fakultetskom i visokoškolskom naobrazbom, a više od 20.000 stručnjaka sa završnim srednjim stručnim školama. Prema tome, struktura novozaposlene radne snage ubrzano dobija drugu sliku, što nesumnjivo predstavlja pozitivnu činjenicu za dalji razvoj naše privrede i društvenih službi.

U analizama koje su vršene u pripremi plana, a i u diskusijama, razmatrano je pitanje da li je moguće predvideti i drugačiju dinamiku i povoljnije odnose u proizvodnji, po-

trošnji i drugim osnovnim proporcijama plana za iduću godinu. Posebno je razmatrana mogućnost planiranja veće stope rasta proizvodnje od one koja je u Nacrtu predviđena. Međutim, odlučujući se da predloži stopu rasta privrede od oko 10%, Zavod za privredno planiranje imao je u vidu sledeće momente:

prvo, energetski bilans za iduću godinu je u toj meri napregnut da će zahtevati pun rad svih energetskih kapaciteta; ukoliko bi vremenski uslovi bili nepovoljni za rad hidrocentrala, — mogla bi se javiti potreba za ograničenjima potrošnje;

drugo, uvoz nekih reprodukcionih materijala, naročito čelika, cementa, veštačkih đubriva i drugih sredstava za poljoprivredu je već dostigao takav obim, da ukoliko snabdevanje ne bude potpuno sinhronizovano mogle bi nastupiti eventualne smetnje u proizvodnji ili investicionoj izgradnji;

treće, i pored svih napora da se otklone teškoće u oblasti saobraćaja, svakako da će i u idućoj godini ograničeni transportni kapaciteti predstavljati teškoću za normalno odvijanje privrednih tokova, ometati njeno dinamiziranje.

Ako se ima u vidu limitirajuće dejstvo ovih faktora, onda je očigledno potrebna opreznost u određivanju stope rasta kako cele privrede, tako i pojedinih privrednih delatnosti. Mada se i sama stopa rasta privrede od 10% teško može nazvati opreznom ako bi je uporedili čak i sa najdinamičnijim periodom naše privrede u prošlosti. Naprotiv, ovu stopu bi pre trebalo shvatiti kao vrlo ozbiljan zadatak za celu privredu.

Osim toga, svaka planirana stopa rasta društvenog proizvoda, koja bi polazila od pretpostavke da će se ostvariti idealni uslovi za kretanje privrede, neminovno vodi i ka napregnutim i visokopostavljenim ciljevima u svim oblastima privređivanja, a naročito u svim oblastima potrošnje. Ako se u toku godine iz bilo kojih razloga ne realizuje jedna od mnogobrojnih pretpostavki za maksimalni porast proizvodnje, onda se to lančano prenosi na sve ostale sektore i dolazi do većih poteškoća, nego ako se pođe od nižih ciljeva. Bolje je merama tekuće ekonomske politike stvoriti uslove ne samo za izvršenje postavljenih ciljeva već i za njihovo premašenje, nego planirati ciljeve koji se mogu ostvariti samo pod idealno povoljnim uslovima za privređivanje.

Problemi Društvenog plana za 1964. godinu

U priloženim materijalima uz Nacrt plana, a i u prvim diskusijama koje su obavljene, ukazano je na probleme koji još nisu našli zadovoljavajuće rešenje. U tom pogledu naročito se ističu problemi izvoza i uvoza, osposobljavanja saobraćaja da obavi prevoz prema potrebama privrede i problemi uspešnijeg razvoja i modernizacije poljoprivredne proizvodnje.

Sve analize ukazuju da razmena sa inostranstvom postaje sve više takva komponenta našeg privrednog razvoja bez koje se ne može zamisliti dalji napredak proizvodnje i potrošnje i stabilan rast privrede uopšte. U celini posmatrano, spoljnotrgovinska razmena još uvek ima relativno malo učešće u našoj ukupnoj proizvodnji. U ranijim periodima to je bilo uslovljeno nizom faktora koji su bili karakteristični za prvu, inicijalnu fazu našeg razvoja, međutim, na sadašnjem nivou naše privrede, nisko učešće spoljno-trgovinske razmene predstavlja, između ostalog, strukturni nedostatak naše privrede, koji otežava njen uspešniji razvoj.

U toku 1962. godine ostvarili smo izvanredan skok u izvozu roba, koji se znatnim delom može objasniti i usporenim kretanjem domaće potrošnje u tom periodu. U toku 1963. godine, pri daleko bržem porastu proizvodnje, i ako je izvoz roba porastao, taj porast bio je i relativno i apsolutno manji nego u prethodnoj godini. Mada će postavljeni program izvoza za 1963. godinu biti nešto premašen, ipak je karakteristično da i pored visokog premašenja plana proizvodnje, nije došlo do odgovarajućeg kretanja izvoza. U poslednjim mesecima zapaža se čak usporavanje tempa izvoza i zaključivanja novih poslova.

U Nacrtu plana za 1964. godinu predviđa se da izvoz roba i usluga poraste za oko 11%, ali za izvoz roba predviđena je čak nešto niža stopa od očekivanog porasta proizvodnje, tj. za oko 9,2%. Ova stopa je rezultat veoma opsežnih razmatranja koja su vršili nadležni savezni organi sa kojima je Zavod saradivao, kao i detaljne analize po granama i grupacijama koje su izvršene u saradnji sa savetima Savezne privredne komore.

U tim analizama došlo se do zaključaka da razloge izvesnom usporavanju dinamike izvoza treba tražiti u nedovoljnoj stimulativnosti deviznog i spoljno-trgovinskog sistema, u većoj potrošnji na unutrašnjem tržištu pre svega investicionih roba, u zaostajanju proizvodnje kod nekih značajnih izvoznih proizvoda, a takođe i nedovoljnim ulaganjima u protekiom periodu u proizvodnju namenjenu direktno izvozu. S druge strane, činjenica je da imamo još nedovoljno korišćene kapacitete u nekim granama, čije bi korišćenje moglo da doprinese i povećanju izvoza. U nizu slučajeva, ni tehnologija a ni asortiman i kvalitet proizvodnje ne odgovaraju potrebama izvoza, pa i to deluje da se postojeće mogućnosti u punijoj meri ne koriste. Najzad, ceo mehanizam našeg privrednog sistema, naročito u oblasti deviznog i spoljno-trgovinskog režima, još ne stvara takve uslove u kojima bi privredne organizacije našle dovoljno podsticaja i bile upućene da proizvode što više za izvoz kako bi mogle što uspešnije poslovati. Sve to pokazuje da mimo mogućnosti koje sagledavamo na osnovu bilansnih veličina, postoji neiskorišćeni privredni potencijal koji može značajno da doprinese povećanju našeg izvoza i razmene sa inostranstvom.

Proučavanju ovog problema posvećena je puna pažnja i posle izrade Nacrta plana. Ovih dana održana je i zajednička sednica svih privrednih odbora Saveznog izvršnog veća koja je bila posebno posvećena ispitivanju mogućnosti za postavljanje većih zadataka u ovoj oblasti i merama ekonomske politike koje bi osigurale njihovo izvršenje. U konačnom predlogu plana će biti predložene odgovarajuće mere za izvršenje tih zadataka.

Verovatno će biti potrebno da se koriguju i predložene proporcije u oblasti uvoza, o čemu je takođe u dosadašnjim diskusijama bilo reči. S jedne strane, na visinu uvoza gledamo sa stanovišta interesa da obezbedimo potpunije snabdevanje proizvodnje reprodukcionim materijalom i tako osiguramo nesmetani uspon same proizvodnje i povoljnije rezultate u izvozu. S druge strane, nešto elastičniji okviri za uvoz robe lične potrošnje neophodni su zbog uravnoteženja razmene sa nizom zemalja s kojima trgujemo.

Još jednom, međutim, valja ukazati da uspešno ostvarenje povećanog izvoza zavisi i od toga u kojoj meri će domaća potrošnja biti usklađivana sa proizvodnjom i postavljenim ciljevima izvoza. Pri tome, ne mislimo da bi trebalo preduzimati posebne mere restrikcije o bilo kojem vidu potrošnje. Naprotiv, kao što se vidi iz predloženih proporcija, intencija Nacrta plana je da se svi oblici potrošnje razvijaju u skladu sa kretanjem proizvodnje, da se osigura njihov stalan rast i izbegnu oscilacije iz ranijih godina. Međutim, stabilan privredni razvoj pretpostavlja i stabilan razvoj naših ekonomskih odnosa sa inostranstvom; stalan i ujednačen porast izvoza po stopi koja bi bila stalno iznad stope rasta domaće proizvodnje. Zato bi svim merama ekonomske politike trebalo nastojati da se takve proporcije sa uspehom i realizuju.

Drugi problem kome je bila posvećena posebna pažnja u analizama i diskusijama jeste zaostajanje saobraćaja, koji se već ove godine javlja kao očigledna smetnja dinamičnom privrednom razvoju, a takva situacija se može očekivati i u idućoj godini.

Uzrok ovim teškoćama treba tražiti u kasnom preduzimanju mera koje bi doprinele da se postojeći kapaciteti saobraćaja osposobe za obavljanje transporta u obimu koji nameće brz porast proizvodnje i brzo priticanje nekih roba takozvanog masovnog prevoza. To se odnosi kako na železnički saobraćaj, čijoj se modernizaciji nije pristupilo na vreme i dovoljno odlučno, tako isto i na drumski saobraćaj za čiji razvoj ne koristimo u dovoljnoj meri niti već izgrađene savremene puteve, niti raspoložive kapacitete industrije motornih vozila, a takođe i na nedovoljno korišćenje postojećih mogućnosti u rečnom saobraćaju.

S druge strane, očigledno je da sa izvesnim zakašnjenjem pristupamo odlučnijim merama za proširenje tih kapaciteta; da kasnimo s merama koje bi bile sračunate i na potrebe dugoročnog razvoja.

I u jednom i u drugom pogledu, Nacrt plana za 1964. godinu računa sa dve vrste mera:

— pre svega, u narednoj godini treba da počne intenzivna modernizacija magistralnih železničkih pruga, koja bi ih osposobila za povećani promet i trajnije otklonila teškoće koje se sada javljaju. Treba pomenuti i koncentraciju snaga

i sredstava u izgradnji krupnih magistralnih saobraćajnica u cilju što racionalnijeg izvođenja radova i što skorijeg puštanja u pogon. Najveća sredstva za te svrhe koncentrišu se na radove na Jadranskoj magistrali i na pruzi Sarajevo—Ploče kojom treba da dobijemo još jednu modernu saobraćajnicu za izlazak na more.

S druge strane, pošto ova ulaganja ne mogu doprineti poboljšanju situacije već u 1964. godini, to je bilo potrebno predvideti posebna sredstva pomoću kojih bi se u kratkom roku povećali kapaciteti prevoza. U tom cilju, pored odobrenih sredstava u 1963. godini za povećanje voznog parka na železnici, i za iduću godinu rasmatraju se i traže rešenja za povećanje voznih sredstava, mehanizacije za pretovar i utovar teških drumskih vozila itd.

Polazeći od osetnijeg porasta poljoprivredne proizvodnje u 1963. godini, za iduću godinu predviđeno je njeno povećanje za oko 7%. Nacrt plana nastoji da u potpunosti obezbedi materijalne uslove za ovakav porast poljoprivredne proizvodnje. Sa tog stanovišta je predviđen značajan uvoz veštačkih đubriva i drugih reprodukcionih materijala za poljoprivredu. U kasnijim diskusijama, a na osnovu primedbi i predloga koji su dati i na odborima ovih veća biće verovatno predloženo SIV-u da se izvrše neke korekture u Nacrtu i predvidi potpunije materijalno obezbeđenje predviđene proizvodnje.

Međutim, u diskusijama je ukazano i na to da su poljoprivredne organizacije opterećene visokim anuitetima za otplatu investicionih zajmova i kredita koji su im ranije davani za pokriće gubitaka. Zbog toga se predlaže da se poboljšaju uslovi otplate ovih kredita, kako bi poljoprivredne organizacije mogle raspoloživa sredstva u većoj meri da koriste za modernizaciju proizvodnje. Takođe se ukazuje na to da poljoprivredne organizacije stoje pred krupnim zadacima u pogledu proširenja površina i osposobljavanja ovih za proizvodnju, te da im treba pružiti i povoljnije uslove kreditiranja za ove svrhe. Ovi predlozi traže pažljivo proučavanje, kako sa aspekta odraza na sistem kreditiranja, tako isto i u pogledu preciznijeg određivanja kvantitativnih odnosa. Besumnje, treba uneti kao konkretni zadatak obavezu da se ova pitanja prouče i predlože rešenja. Međutim, možda će

moći za neke od njih koji se odnose na najpreče probleme, da se nađu zadovoljavajuća rešenja i do konačnog predloga Društvenog plana.

Neki dugoročni problemi jugoslovenske privrede

Za sve vreme rada na planu morali smo da računamo i sa izvesnim suštinskim problemima, koji nisu novi i nisu vezani samo za pripremu plana za narednu godinu, niti su pak takve prirode da bi se mogli jednostavno i brzo rešiti. Oni se možda u ovoj godini javljaju čak i u nešto ublaženijoj formi, ali svakako ostavljaju svoj pečat i na odnose iskazane u ovom Nacrtu plana.

Jedan od najsloženijih problema te vrste jeste disparitet cena u našoj privredi, kao i dispariteti između domaćih cena i cena na spoljnem tržištu.

Ovi dispariteti vode jednim delom svoje poreklo još iz perioda kada je potrebna akumulacija za razvoj intenzivno izvlačena iz određenih grana, i kada su zbog toga administrativnim metodama uspostavljani takvi odnosi cena koji su pogodovali politici ubrzane akumulacije. Postupno, u toku poslednjih desetak godina, korigovani su mnogi tako uspostavljeni odnosi cena. U prvom redu to se odnosi na cene poljoprivrednih proizvoda, koje su u nekoliko mahova povišavane, s tim što su samo u poslednje tri godine povišene za preko 45%. Pored toga, vršene su sukcesivne korekcije transportnih tarifa, cena nekih usluga kao i izvesnih proizvoda, dok je pri tome opšti nivo cena finalnih proizvoda industrije bio kroz ceo period prilično stabilan. Na taj način ublaženi su ili delimično otklonjeni neki najoštriji dispariteti u našoj privredi. Međutim, jača pomeranja u celom lancu cena, koja su u nekim periodima vršena i u uslovima inflatornog pritiska, nisu ni do danas omogućila uklapanje nekih drugih dispariteta u cenama. Oni se osećaju još i u niskom nivou nominalnih ličnih dohodaka, zbog čega se subvencioniraju indirektno (putem niskih cena) ili direktno one robe i usluge koje ulaze u krug lične potrošnje. Pored toga, još postoji iz-

ražen disparitet cena sirovina i reprodukcionog materijala, s jedne, i cena finalnih proizvoda, s druge strane.

Ovakvi dispariteti domaćih cena nisu bez posledica i na odnose između domaćih i inostranih cena. Mada za ove poslednje razlozi mogu da se traže i u razlikama u produktivnosti rada između naše privrede i privrede drugih zemalja a takođe i jednim delom u diskriminatornim tarifama i drugim ograničenjima na koja nailazimo u razmeni sa pojedinim zemljama ili grupama zemalja. Ipak ostaje činjenica da korene razlike između domaćih i inostranih cena treba tražiti pre svega u nepodesnoj skali cena koja se formirala unutar naše privrede. Zbog ovakve situacije se i javlja potreba da se još uvek i u vrlo širokom obimu, direktnim ili indirektnim putem, vrši u stvari subvencioniranje čitavih grana privrede ili pak pojedinih proizvoda. Indirektne subvencije se javljaju u vidu povlastica koje uživaju pojedine delatnosti u pogledu primene instrumenata privrednog sistema, a koje su vrlo brojne u našoj privredi. Pored toga, i obim direktnih subvencija nije mali, kao što se može videti iz materijala plana za narednu godinu. Ove direktne subvencije najvećim delom se odnose na poljoprivrednu proizvodnju i na izvoz, ali ih ima i u nekim drugim granama (prehrambena industrija, transport itd.).

Kako se gotovo sve ove subvencije zasada obezbeđuju preko federacije (sa izuzetkom regresa za ugalj za ličnu potrošnju), to je onda jasno da su one jedan od glavnih uzroka postojeće centralizacije sredstava kod federacije, koja ih tim putem preliva iz jednih grana i oblasti u druge.

Pitanje disparitela cena naročito je u toku poslednjih godinu-dve bilo jedno od centralnih pitanja u svim razmatranjima naše razvojne politike. Ovo zato što se odnosi u cenama direktno odražavaju na uslove privređivanja u pojedinim granama privrede ili na ekonomski položaj pojedinih regiona zemlje. U prethodnim diskusijama o društvenom planu za 1964. godinu ovo pitanje je dobilo odgovarajuće mesto i u samim skupštinskim odborima.

Drugi problem ove vrste, koji je bio prisutan tokom poslednjih godina u svim razmatranjima naše razvojne po-

litike, jeste sistem proširene reprodukcije u celini, a naročito finansiranje investicija iz centralizovanih izvora.

U protekloj godini izvršene su izvesne izmene u sistemu finansiranja investicija iz Opšteg investicionog fonda. Njegova uloga u oblasti industrije svedena je na investiranje samo u nekoliko bazičnih grana privrede na osnovu postojećih programa, a ujedno je povećano učešće investitora. Donet je zakon kojim su banke bile ovlašćene da raskinu ugovore sa investitorima u potpunosti ili da smanje učešće OIF-a u finansiranju pojedinih namena. Takođe su u značajnoj meri porasli uloga i sredstva republičkih i drugih poslovnih banaka iz kojih se kreditiraju investicije, a činjeni su takođe značajniji napori za prikupljanje sredstava kod banaka putem oročavanja depozita itd. Tim izmenama, međutim, nisu rešeni svi problemi u ovoj oblasti, a u prvom redu oni koji povezuju sistem proširene reprodukcije sa sistemom samoupravljanja.

Svakako da pred nama stoji zadatak, koji je Skupština još prošle godine postavila, da dalje razrađujemo i usavršavamo takav sistem investiranja koji bi bio u skladu sa našim društvenim odnosima. I razmatranje programa sedmogodišnjeg razvoja zahtevaće da se još jednom pažljivo odmeri kako globalna struktura investicija u tom periodu, tako i sistem investiranja koji bi, zasnivajući se na opštim načelima našeg privrednog sistema, omogućio optimalan razvoj privrede i odnosa. Međutim, za neposredan rad privrede u 1964. godini nužno je naći rešenja koja bi omogućila da se određeni program investicija, za koji postoji saglasnost, sprovodi u život. Očigledno je da bi bilo neuputno takva rešenja tražiti u jačoj centralizaciji sredstava putem poreskih metoda.

U materijalima koji su priloženi uz Nacrt plana nalazi se i program prihoda i rashoda federacije. Kao što se vidi predviđa se značajnije povećanje već pomenutih regresa i subvencija, a jednim delom i rashoda budžeta Armije zbog planiranog povećanja ličnih dohodaka i porasta cena prehrambenih proizvoda. Rashodi Opšteg investicionog fonda uneti su samo u onoj visini koja pokriva programe izgradnje na osnovu donetih odluka u protekloj godini. Sa ovakvim prihodima i rashodima, deficit federacije bi iznosio u 1964.

godini oko 125 milijardi dinara. Umesto pokrivanja deficita putem obaveznih rezervi kod privrede i društvenih fondova, za 1964. godinu je predloženo da se deficit pokrije putem zajma federacije, sa odgovarajućom kamatom, koji bi se otplaćivao u godišnjim anuitetima. Zajam bi se upisivao na račun jednog dela rezervnih fondova privrednih organizacija, koje bi one držale u vidu obveznica a zatim i na teret jednog dela fondova privrednih organizacija i društvenih investicionih fondova, kojima bi odgovarajući nosioci sredstava raspolagali u 1964. godini (približno u visini od oko 10% raspoloživih sredstava u ovim fondovima).

U toku diskusije sa više strana su izražene sugestije da se još jednom razmotri visina deficita federacije u cilju njegovog smanjenja. Razmatraju se predlozi koji idu za tim da se osigura pojačana participacija investitora u ulaganjima iz Opšteg investicionog fonda, zatim i participacija proizvođača, banaka i društvenih fondova u kreditiranju izvoza naše opreme, eventualno i participacija političko-teritorijalnih zajednica u nekim vidovima regresa i subvencija, kao i neke druge mogućnosti. Takva rešenja vode svakako ka usklađivanju funkcija federacije sa obimom sredstava kojima ona raspolaže, i ujedno pretpostavljaju normalnije odnose, a i veću zainteresovanost političko-teritorijalnih zajednica i drugih organa u obavljanju nekih opšte privrednih funkcija i zadataka, ali traže da se ispitaju posledice koje mogu imati na izvoz, kao i kakve su realne mogućnosti za primenu. Ovi predlozi biće razmotreni do podnošenja definitivnog predloga plana u Skupštini.

Prema konačnom iznosu deficita, biće utvrđena i visina zajma koji federacija treba da raspiše. Svakako, da bi niži iznos deficita olakšao i uslove upisivanja zajma.

Solucija sa pokrićem deficita federacije putem zajma je mnogo povoljnija za privredne organizacije nego praksa koju smo imali u 1963. godini. Kod ranije stvaranih obaveznih rezervi, privredna organizacija je plaćala kamatu i na taj deo sredstava koji nije mogla da koristi, dok vraćanje toga dela sredstava nije bilo u celini regulisano. U uslovima kada upisuje zajam, privredna organizacija (a takođe i društveni

fondovi) prima kamatu na upisana sredstva, dok je uslovima zajma ujedno obezbeđeno i njihovo vraćanje.

U koliko bi razvoj privrede bio povoljniji od predviđenog i na toj osnovi federacija ostvarila veće prihode, ili ukoliko bi se realizovala veća inostrana sredstva od pridviđenih i tim putem smanjio deficit federacije, — postojala bi mogućnost da federacija jedan deo zajma vrati upisivačima putem otkupa obveznica još u toku godine.

Društveni uslovi ostvarivanja ciljeva i zadataka plana

Razvijanje i usavršavanje privrednog sistema ima veoma istaknuto mesto među faktorima koji su izvršili odlučujući pozitivan uticaj na privredna kretanja u 1963. godini što nedvosmisleno upućuje da bi njegovo dalje razvijanje i usavršavanje predstavljao jedan od najvažnijih zadataka u narednoj 1964. godini.

U skladu sa smernicama Saveznog društvenog plana za 1963. godinu, u ovoj godini su već izvršene određene izmene a neke su u pripremi i sprovešće se u život do kraja ove ili početkom iduće godine. Budući da su ove izmene vršene tokom godine, a delom će, kako je spomenuto, uslediti tek krajem godine i primenjivati se u narednoj, njihovo pozitivno dejstvo na privredna kretanja nije moglo doći do punog izražaja već u 1963. godini. Zato će, međutim, sve te izmene, zajedno s onima koje će biti sprovedene u 1964. godini, moći u toj godini ispoljiti svoje pozitivno dejstvo u još većoj meri nego što je to bio slučaj u ovoj.

Značajan porast proizvodnje i proizvodnosti rada, porast izvoza i drugi pozitivni efekti ostvareni u ovoj godini bili su omogućeni, među ostalim, i stvaranjem povoljnih opštih uslova za poslovanje radnih organizacija, daljim razvijanjem njegovih unutrašnjih odnosa i doslednijom orijentacijom da na toj osnovi postižu što bolje efekte u poslovanju. Takvoj orijentaciji radnih organizacija doprinelj su nesumnjivo i jedinstveni stavovi svih društvenih faktora o ciljevima i zadacima ekonomske politike i njihova stalna aktivnost da

se ti stavovi, izraženi posebno u zaključcima Izvršenog komiteta i IV plenuma CK SKJ, što doslednije sprovedu u praksi.

Među izmenama u privrednom sistemu, koje su već u 1963. godini stvorile povoljnije opšte uslove poslovanja ili bile osnova za dalje razvijanje sistema samoupravljanja u radnim organizacijama, treba istaći nekoliko posebno značajnih.

Za razvoj unutrašnjih odnosa u radnim organizacijama poseban značaj imali su novo Uputstvo Saveznog izvršnog veća o raspodeli čistog prihoda i stavovi i aktivnost koje su u vezi sa sprovođenjem toga Uputstva, ispoljile kako same radne organizacije, tako i Savez sindikata, Savezna privredna komora i drugi društveni faktori. Tome je takođe doprineo i prelazak na samostalan obračun efekata poslovanja pogona koji unutar jedinstvene organizacije obavljaju različite delatnosti, kao i druge slične promene u sistemu, koje su ujedno omogućile i dalje nesmetano odvijanje različitih oblika poslovne saradnje i udružívanja radnih organizacija. U istom smislu delovale su i šire neposredne veze između radnih organizacija i banaka, koje su dobile značajniju ulogu u mobilisanju slobodnih sredstava u privredi i njihovom angažovanju za one svrhe koje će dati najveće efekte.

Na jačanje materijalne osnove samoupravljanja u radnim organizacijama, uz značajnu povećanu proizvodnju delovale su i određene izmene u sistemu raspodele ukupnog prihoda radnih organizacija. Među njima treba posebno istaći izvršenu revalorizaciju stalnih sredstava, koja je već u 1963. godini dovela do značajnog povećanja sredstava amortizacije. Izmenama u cenama ili odnosima raspodele poboljšan je položaj organizacija određenih delatnosti, među kojima treba posebno istaći poljoprivredne organizacije, u drvnoj industriji, u crnoj metalurgiji i druge.

Za poboljšanje opštih uslova poslovanja imale su naročiti značaj izmene u oblasti kreditnog sistema, kojima je omogućeno nesmetano finansiranje ekonomski zdravih poslova. Naročit značaj u pogledu opštih uslova poslovanja treba pridati većoj stabilizaciji odnosa, kojoj su doprinele i mere u oblasti kontrole cena, intervencije sredstvima rezervi, kao

i odgovarajuće mere u oblasti spoljno-trgovinske razmene i deviznog poslovanja i slično.

Pored ovih i drugih, već ostvarenih ali ovde nespomenutih, izmena u privrednom sistemu, u pripremi su i druge značajne izmene koje će imati naročit uticaj na odnose u 1964. godini. Saveznoj skupštini biće uskoro predloženi zakoni o ukidanju doprinosa na vanredni prihod, rudničkog doprinosa, a u pripremi su i propisi kojima će biti izmenjen sistem amortizacije, izmenjene njene osnove i stope, proširen sistem funkcionalne amortizacije i primenjen sistem ubrzane amortizacije za određena sredstva.

U pripremi su takođe i mere koje treba da dovedu do većeg ujednačavanja uslova poslovanja odnosno do poboljšanja položaja pojedinih delatnosti — posebno organizacija u šumarstvu, drvnoj industriji, duvanskoj industriji i drugim delatnostima.

S obzirom na značaj razvoja spoljno-trgovinske razmene i posebno izvoza za brz rast ukupne društvene proizvodnje, uslediće u ovoj i narednoj godini i niz poboljšanja u oblasti spoljno-trgovinskog i deviznog sistema. Te izmene usmerene su da pruže veći podsticaj produktivnijoj proizvodnji, da neposrednije povežu snabdevanje organizacija reprodukcionim materijalom ili opremom iz uvoza za efekte koje postižu u izvozu, da uključe u većoj meri sve poslovne banke u raspodelu deviznih sredstava i da se ta raspodela veže za povećanje izvoza i slično.

U oblasti sistema finansiranja investicija u pripremi su propisi prema kojima će se korišćenje sredstava federacije za učešće u finansiranju određenih investicija neposrednije osloniti na mehanizam kreditnog sistema i poslovne kriterije, a do kraja godine biće izrađen i nacrt zakona o fondu za finansiranje razvoja privredno nedovoljno razvijenih republika i krajeva, koji će odnose u ovoj oblasti postaviti kao stalne elemente privrednog sistema.

U toku je i rad na nacrtu zakona o planiranju, koji će moći biti podnesen Skupštini na razmatranje verovatno u toku poslednje faze rada na sedmogodišnjem planu. U vezi s radom na planu razvoja u narednih sedam godina, izučavaju se i mnoga druga pitanja privrednog sistema, od kojih

će neka biti mogućno rešiti na novoj osnovi već u toku naredne godine. Osim toga u idućoj godini treba takođe očekivati određene izmene i poboljšanja u privrednom sistemu i u vezi s potrebom prilagođavanja svih sada važećih zakona i drugih propisa načelima i odredbama Ustava.

O iskazu plana i metodologiji planiranja

Polazeći od poznatih stavova Ustava da „društvena zajednica planiranjem usmerava i usklađuje razvitak privrede i materijalne osnove drugih društvenih delatnosti" u Nacrtu plana više nego ranijih godina ukazuje se i na osnovne okvire i smernice razvoja društvenih službi u oblasti kulture, prosvete, zdravstvenog i socijalnog staranja itd. Već u prvim diskusijama ukazano je da se uprkos napretku u tome, nije daleko otišlo i da su mnoge postavke nedovoljne ili nepotpune. Na osnovu ovih primedbi odgovarajući delovi Nacrta plana biće korigovani. Međutim, valja reći da naše pretenzije u ovoj oblasti nisu išle dalje od definisanja osnovnih materijalnih okvira za razvoj ovih službi, smatrajući da se utvrđivanje odgovarajuće kulturno-prosvetne ili zdravstvene i socijalne politike ne može rešavati godišnjim planovima. U tom pogledu, verovatno je da su srednjeročni planovi daleko pogodniji instrument, jer se politika u ovim oblastima nužno mora utvrđivati za duži niz godina i ne bi bilo poželjno da se ona menja iz godine u godinu. S druge strane, ostaje otvoreno pitanje u kojoj meri je sam plan pogodno sredstvo za utvrđivanje odgovarajuće politike u ovim oblastima, ili pak to pre treba rešavati u sklopu redovnog rada samoupravnih organa koji rukovode odgovarajućim službama, a po potrebi i posebnim rezolucijama najviših predstavničkih tela. Očigledno je da ovo pitanje u našem sistemu i metodu planiranja još nije našlo zadovoljavajuće rešenje i da ga treba dalje proučavati, a posebno u vezi sa zakonom o društvenom planiranju.

Kod iskazivanja ovogodišnjeg društvenog plana pošlo se od postavke da se elementi normativnog karaktera ne sadrže u dokumentu koji nosi naziv Društveni plan Jugoslavije i

time da se još jasnije iskaže načelo da plan ne sme doći u sukob sa postojećim društveno-ekonomskim odnosima koji su utvrđeni zakonskim aktima.

U nedostatku nekih kompleksnih rešenja u sistemu proširene reprodukcije, s jedne strane, i potrebe određenih konkretnih odluka o raspodeli sredstava federacije za tekuću godinu, predlaže se poseban zakonski nacrt o merama za ostvarenje odnosa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu. U diskusijama je ukazano na neka neadekvatna rešenja i verovatno biće neophodno do konačnog podnošenja nacrta zakona SIV-u potražiti bolje solucije.

U pripremi i izradi Društvenog plana za 1964. godinu Zavod je morao polaziti od činjenice da neki bitni preduslovi, koji su od izvanrednog značaja za izradu godišnjeg plana, nisu još našli rešenje.

Prvo, to je odsustvo zakona o društvenom planiranju, — o čemu je bilo već reči — kojim bi se dala određenija načelo o društvenoj ulozi plana, o godišnjem, o srednjeročnim i dugoročnim planovima, o sadržini pojedinih planova, o međusobnim odnosima, o organima planiranja i sl. Diskusija koja je vođena oko ovog nacrta pružila je bogat repertoar gledišta i biće od velike koristi kod izrade zakona.

Drugi nedostatak je odsustvo srednjeročnog, — a da ne govorimo o dugoročnom, — planu privrednog razvoja, na koga bi se oslonila i uklopila razvojna politika godišnjeg plana. Vama je poznata situacija oko pripreme sedmogodišnjeg plana i ne bi se na tome zadržavao.

Kada se ovo dvoje ima u vidu, onda nije teško razumeti nastojanja i predloge da se godišnjim planovima — čiji je domet veoma ograničen — rešavaju svi ili veoma krupni problemi privrednog i društveno-ekonomskog razvoja. A to bi vodilo da se velik broj objektivnih protivrečnosti našeg društva, — koje se na sadašnjem stupnju društvenog i privrednog razvoja ne mogu mimoići — stihijski počnu ponovo koncentrisati oko godišnjeg plana i njegovog donošenja, — kako je već to bilo ranije i na šta je ukazivano u ovom domu u diskusiji oko Ustava.

Otuda iskustvo kod izrade i donošenja Plana za 1963. godinu može nam u najvećoj mogućoj meri potvrditi, od kakvog je velikog značaja da se godišnjem planu ne postav-

ljaju zadaci koji se ne mogu rešavati njime, ali u isto vreme godišnji plan ne sme zatvoriti rešavanje problema u toku godine.

Iskustvo iz ove godine može nam još i u jednom pogledu poslužiti; a to je da smo u 1963. godini ostvarili takvo jedinstvo ekonomske politike, da su smernice i ciljevi Društvenog plana Jugoslavije postali stvar osnovnih nosilaca društvene i privredne aktivnosti, jer su predstavljali interes i potrebu radnih ljudi.

I u 1964. godini, isto kao što je to bilo u 1962. i 1963. godini, aktivnost društvenih i političkih snaga u borbi za ostvarivanje smernica, ciljeva i zadataka ekonomske politike, koju će utvrditi Društveni plan Jugoslavije za sledeću godinu, kao i za savladivanje teškoća i problema, biće jedan od presudnih uslova za ostvarenje svih osnovnih ciljeva politike izražene u Društvenom planu Jugoslavije za 1964. godinu.

Društveni plan Jugoslavije za 1964. godinu

PRVI DEO

Odlučujući o Predlogu društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu, koji joj je podnelo Savezno izvršno veće, i uzimajući u obzir razmatranja problematike ovog plana u najvišim organima Savezne privredne komore, Saveza sindikata Jugoslavije i Stalne konferencije gradova Jugoslavije, u kojima su uzeli učešća i predstavnici organa Saveznog izvršnog veća, a oslanjajući se na saradnju u pripremanju predloga društvenih planova između organa Saveznog izvršnog veća i organa republika i na analize Saveznog zavoda za privredno planiranje i drugih društvenih organa i ustanova, Savezna skupština konstatuje:

Povoljna privredna kretanja koja su se posle dvogodišnjeg perioda usporenijeg privrednog rasta počela ispoljavati već u drugoj polovini 1962. godine, nastavila su se na svim područjima privredne aktivnosti i u 1963. godini. Zadovoljavajući rezultati ostvareni u ovoj godini, zajedno sa aktiviranjem novih proizvodnih kapaciteta, mogućnostima daljeg proširivanja razmene s inostranstvom i daljim razvijanjem društveno-ekonomskih odnosa i usavršavanjem njihovih oblika, omogućuju da se u 1963. godini ispoljene povoljne tendencije u razvoju privrede nastave i u 1964. godini.

U okviru postignutih povoljnih rezultata u 1963. godini naročito se ističu visoka stopa rasta proizvodnje i produktivnosti rada, dalje proširenje ekonomskih odnosa s ino-

stranstvom i veća usklađenost u kretanju proizvodnje i potrošnje, što je sve omogućilo da se u toj godini ostvari i značajan porast realne potrošnje i stvore potrebni uslovi za dalji brži privredni razvoj. Takvi rezultati čine realnim očekivanje da će smernice, ciljevi i zadaci Saveznog društvenog plana za 1963. godinu biti u celini ostvareni, a na nekim područjima i znatnije premašeni.

Ovakva kretanja u privredi ukazuju i na kvalitetno nove tendencije u celokupnom privrednom životu, koje su u prvom redu rezultat stimulativnijeg dejstva privrednog sistema i njegovog daljeg usavršavanja, bržeg i uspešnijeg prilagođavanja privrede novim uslovima privređivanja, kao i aktivnosti svih subjektivnih snaga društva radi ostvarivanja odluka i stavova Izvršnog komiteta i IV plenuma Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije.

Uspešan razvoj privrede u 1963. godini omogućili su i podsticali i drugi faktori. Uporedno i skladno razvijanje lične i investicione potrošnje stvorilo je prostor i uslove za širenje proizvodnje namenjene domaćem tržištu, a veći izvoz pokazao se kao značajna komponenta razvoja bez koje se na već dostignutom stepenu privrednog razvitka ne mogu ostvarivati ni brz rast ni drugi pozitivni efekti u privređivanju. Ponovo postignut sklad između porasta produktivnosti rada i realnih ličnih dohodaka, koji su u prethodnoj godini zaostajali za porastom produktivnosti rada, bio je dalji faktor ubrzanog privrednog razvitka i stvaranja uslova za veću privrednu stabilnost.

Uspešan privredni razvitak omogućen je i povećanjem proizvodnih kapaciteta i boljim proizvodnim mogućnostima u gotovo svim privrednim delatnostima, znatno poboljšanim snabdevanjem reprodukcionim materijalom, kao i usavršavanjem proizvodnje uvođenjem savremenije tehnike i njenom modernizacijom u mnogim privrednim organizacijama, u čemu su imali značajan udeo napredak u širenju kooperacije i specijalizacije proizvodnih organizacija i jačanje integracionih procesa u celoj privredi.

Opšti polet u celokupnoj proizvodnji podsticale su i olakšale i mere tekuće ekonomske politike, naročito mere

kreditno-monetarne politike. Elastičnijim kreditiranjem postignuti skladni odnosi između kupovne snage i ponude stvarali su povoljnije uslove za razvoj proizvodnje i za realizaciju dela u ranijoj proizvodnji stvorenih prekomernih zaliha nekih proizvoda.

Povoljna privredna kretanja u 1963. godini bila su praćena i izvesnim problemima, čijem rešavanju ovaj plan posvećuje posebnu pažnju, a takvu pažnju treba da mu posvete i planovi svih društveno-političkih zajednica i radnih organizacija, kao i svi društveni organi koji će odlučivati o merama tekuće privredne politike u 1964. godini.

Među ovim problemima, pored nerešenih ili neadekvatno rešenih problema u oblasti privrednog sistema, naročito se ističu napregnutost energetskog bilansa i nedostatak kapaciteta za proizvodnju nekih reprodukcionih materijala koje je necelishodno obezbeđivati uvozom. I nedovoljnost nekih osnovnih poljoprivrednih proizvoda, a naročito proizvoda stočarske proizvodnje koja još uvek osetno zaostaje za rastućim potrebama, bila je značajan faktor nestabilnosti tržišta i faktor ograničavanja bržeg realnog rasta lične potrošnje. U 1963. godini došlo je i do izrazitijeg ispoljavanja ozbiljnog nesklada između saobraćajnih kapaciteta i potreba privrede, koji bi i u narednoj godini mogao nepovoljno delovati na privredna kretanja. Probleme na tržištu potenciralo je i stalno ispoljavano zaostajanje kapaciteta uslužnih delatnosti i detaljističke trgovine, nedostatak dovoljnih rezervi nekih proizvoda značajnih za široku potrošnju i reprodukciju ukazuje na neodložnu potrebu njihovog obrazovanja u većim količinama.

Merama ekonomske politike i odgovarajućom aktivnošću svih društvenih faktora treba obezbediti uslove da se i u 1964. godini nastave povoljna privredna kretanja i potpunije ispolje pozitivne tendencije iz 1963. godine, uz otklanjanje u ovoj godini ispoljenih nedostataka i uz rešavanje problema koji bi mogli ometati povoljan privredni razvitak u idućoj godini. Ekonomska politika u 1964. godini kao prvoj godini novog sedmogodišnjeg plana, treba, raz-

vijajući dalje pozitivne tendencije koje su se ispoljile u 1963. godini, da osigura uspešan, skladan i brz privredni razvoj, što će biti i u duhu osnovne koncepcije razvoja privrede u narednom sedmogodišnjem periodu.

U ovom smislu, radi obezbeđenja neposrednog i što stabilnijeg razvoja privrede u 1964. godini, a imajući u vidu da ciljevi i zadaci ovog plana predstavljaju deo realizacije sedmogodišnjeg plana, osnovni ekonomsko-politički ciljevi razvoja moraia bi prvenstveno biti usredsređeni na učvršćivanje i dalje proširivanje samoupravljanja, na dalje razvijanje privrednog sistema u cilju usavršavanja i poboljšavanja uslova privređivanja, na postizanje daljeg dinamičnog porasta proizvodnje i produktivnosti rada, povećanje životnog standarda, porast lične potrošnje i društvenog standarda sa povećanjem produktivnosti rada na proširivanje spoljnotrgovinske razmene, a naročito na dalji porast izvoza, dalji razvoj nedovoljno razvijenih republika i područja i na još odlučniju orijentaciju da se aktiviraju rezerve u proizvodnim kapacitetima i viškovi radne snage u radnim organizacijama.

Pored opštih ekonomskih i društvenih uslova, takav razvoj privrede u 1964. godini obezbeđivaće naročito mere koje su već preduzete ili se pripremaju u pravcu daljeg usavršavanja i izgradnje privrednog sistema na osnovama koje su našle svoj izraz u Ustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. U ovom pogledu posebno se ističu pitanja u vezi sa ujednačavanjem uslova rada i sticanja dohotka među privrednim granama i grupama privrednih organizacija.

Brz privredni razvitak u idućoj godini omogućuju i već ostvarena značajna ulaganja u rekonstrukcije, modernizaciju i nove proizvodne kapacitete, zatim postojanje još uvek nedovoljno korišćenih kapaciteta, već stvoreni uslovi za poboljšanje ekonomskog položaja poljoprivrede, uz poboljšanu snabdevenost reprodukcionim materijalom, kao i

produženje aktivnosti privrede u pravcu povećanja izvoza koji je bitan uslov i osnova bržeg rasta proizvodnje.

Uspešnom razvoju će takođe doprineti i bitno nova tendencija, koja se sve više ustaljuje u radnim kolektivima, da se povećanje proizvodnje ostvaruje uz umeren porast zaposlenosti i relativno visok porast produktivnosti rada. Takvi odnosi postignuti su, pre svega, razvijanjem unutrašnje raspodele u radnim organizacijama i iznalaženjem adekvatnijih merila i kriterijuma za raspodelu ličnih dohodaka u skladu sa postignutim uspesima u radu na radnom mestu, u radnoj jedinici i radnoj organizaciji kao celini. Dalje unapređivanje unutrašnje raspodele na principima što doslednije raspodele prema radu pojačaće orijentaciju radnih kolektiva da povećanje svojih realnih dohodaka traže u jedino racionalnom izvoru — u povećanju proizvodnje i produktivnosti rada.

Veliki značaj koji naučna istraživanja imaju u društvenom i privrednom razvitku čine neophodnim znatno veća i trajnija angažovanja svih faktora na što većem ubrzanju njihovog razvoja da bi se što pre otklonilo relativno zaostajanje u ovoj oblasti društvene delatnosti, a u skladu sa potrebama i ciljevima privrednog i društvenog razvitka u novom sedmogodišnjem planu.

Da bi se osiguralo ostvarivanje ciljeva i izvršavanje zadataka koje ovaj društveni plan utvrđuje i time obezbedio dalji opšti materijalni i kulturni napredak jugoslovenske socijalističke zajednice, kao i dalji brz porast privrede i životnog standarda stanovništva neophodna je i dalja aktivnost i dalje nastojanje svih društvenih i političkih organizacija i svih organa društvenog samoupravljanja da se ti ciljevi i zadaci ostvaruju i rešavaju.

Uzimajući u obzir rezultate dosadašnjeg privrednog razvoja, i posebno razvoja ostvarenog u 1963. godini, kao i mogućnosti koje su time date za privredni razvoj u 1964. i narednim godinama i za zadovoljavanje društvenih potreba koje tim razvojem treba osigurati, a računajući s daljim i potpunijim aktiviranjem svih materijalnih i društvenih snaga na razvijanju društvene proizvodnje i

socijalističkih društvenih odnosa, Savezna skupština utvrđuje ovim planom ciljeve i zadatke privrednog i opšteg društvenog razvoja i smernice za ekonomsku politiku koju će ostvarivati svi društveni faktori u 1964. godini.

DRUGI DEO

Glava I

PROIZVODNJA

1. Na osnovu raspoloživih proizvodnih kapaciteta i realno ocenjenih uslova snabdevanja proizvodnje reprodukcionim materijalom, kao i na osnovu mogućnosti plasmana proizvoda na unutrašnjem tržištu i daljeg povećavanja izvoza, moguće je očekivati porast ukupne proizvodnje u 1964. godini za oko 10% i proizvodnje u društvenom sektoru za oko 12%.

Ovakva ocena porasta proizvodnje zasnovana je na delovanju već datih faktora tog porasta i na već ispoljenim tendencijama u privrednim kretanjima, a računa s prosečnim vremenskim prilikama za poljoprivrednu proizvodnju i za proizvodnju električne energije. Uzimajući u obzir moguće veće efekte daljeg usavršavanja privrednog sistema i potpunije prilagođavanje privrednih organizacija njegovom dejstvu, kao i bolje iskorišćavanje mogućnosti za povećavanje izvoza mogli bi se u proizvodnji postići i bolji rezultati. Time se ostavljaju određene rezerve koje dozvoljavaju da se ovim planom utvrđeni ciljevi i zadaci privrednog razvoja sigurnije i potpunije ostvare i sprovođenje smernica privredne politike za 1964. godinu lakše prilagode uslovima koji će u toj godini biti stvarno pruženi.

2. Računajući sa daljim povoljnim delovanjem opštih uslova poslovanja i produženjem pozitivnih tendencija koje su u 1963. godini dovele do brzog rasta industrijske proizvodnje uz značajno povećanje proizvodnosti rada, sa povećanjem i efikasnijim korišćenjem proizvodnih kapaciteta i realnih mogućnosti snabdevanja industrije reprodukcionim

materijalom, a uzimajući u obzir i uslove plasmana industrijskih proizvoda na domaćem tržištu i u izvozu i odmeravajući granice koje određeni ograničavajući faktori nameću industrijskoj proizvodnji, moguće je računati s porastom ove proizvodnje u 1964. godini za oko 11%, uz povećanje produktivnosti rada za 8%. Pri tome predviđa se da će energetska proizvodnja porasti za oko 8%, proizvodnja osnovnih metala za nešto manje od 5%, proizvodnja opreme i trajnih potrošnih dobara za oko 12%, proizvodnja hemijske industrije za oko 17%, industrijska prerada poljoprivrednih proizvoda za oko 12%, industrijska prerada drveta za oko 15%, proizvodnja materijala namenjenog građevinarstvu za oko 11% i proizvodnja industrije tekstila, kože i gume za oko 10%.

Ostvarivanje ovih proizvodnih rezultata u 1964. godini zavisiće umnogome od mogućnosti uspešnog otklanjanja nepovoljnog delovanja određenih faktora koji bi inače mogli bitnije da uspore i tempo industrijskog razvoja u narednoj godini i ostvarivanje dugoročnih ciljeva privredne politike. Među tim faktorima ističu se relativno zaostajanje proizvodnje koja ima uslove za trajniji povoljan izvoz, napregnuti energetski bilansi, manjak kapaciteta za proizvodnju određenih reprodukcionih materijala, naročito proizvoda metalurgije, i teškoće u transportu. Iako su radi otklanjanja važnijih strukturnih neusklađenosti u proizvodnji već donete prethodne odluke o izgradnji odgovarajućih kapaciteta, a neke druge se pripremaju, za 1964. godinu se još ne može računati sa dejstvom ove izgradnje zbog dugoročnog karaktera aktiviranja odgovarajućih ulaganja. Biće stoga potrebno da se mere tekuće privredne politike i raspoloživa sredstva usmere na maksimalno mobilisanje datih mogućnosti i aktiviranje postojećih latentnih rezervi u ovoj proizvodnji. Otuda u 1964. godini ostaje kao jedan od primarnih zadataka nosilaca privredne aktivnosti ulaganje koordiniranih napora za maksimalno korišćenje postojećih kapaciteta koji snabdevaju privredu energijom, sirovinama i poluproizvodima.

Da bi se i u 1964. godini moglo uspešno nastaviti ubrzano uključivanje u međunarodnu razmenu i da bi se kori-

stila sva preimućstva koje prošireno izvozno tržište pruža za povećanje racionalnosti proizvodnje, potrebno je da radne organizacije, poslovne banke i svi aktivni činioci u privredi poklone naročitu pažnju kvantitativnom i kvalitativnom unapređivanju izvoza. Ovakva orijentacija je od posebne važnosti ako se ima u vidu da se, s obzirom na relativno spor porast proizvodnje za izvoz, za 1964. godinu računa sa porastom industrijskog izvoza od oko 12%, tj. sa stopom koja bitnije ne premašuje stopu proizvodnje. Za dalji napredak industrije i celokupne privrede bilo bi od prvostepenog značaja kad bi se inicijativom proizvođača, a pre svega korišćenjem rezervi u kapacitetima, intenzivnijom eksploatacijom prirodnih izvora i odgovarajućim prilagođavanjem kvaliteta i asortimana proizvoda potrebama inostranog tržišta, tempo rasta izvoza povećao iznad predviđene stope. Orijentacija na ovakvo povećanje izvoza u 1964. godini treba da bude jedan od osnovnih ciljeva industrijske proizvodnje, to tim više što se, pored potrebe rešavaja pitanja platnog bilansa, povećanim izvozom — s obzirom na proširenje tržišta — istovremeno poboljšavaju i uslovi proizvodnje.

Da bi se granice koje rastu industrijske proizvodnje postavlja energetski bilans, koji se bazira na pretpostavci uslova prosečne klimatske godine, mogle proširiti i time dalje mogućnosti za korišćenje još postojećih rezervi i za rast industrije brži od predviđenog, biće nužno posebnim merama obezbediti dinamičko usklađivanje energetske proizvodnje i potrošnje, kao i hitno preduzeti tehničke mere za smanjivanje gubitaka u mreži i prenosu, vršiti remonte elektrana u periodima relativno niže potrošnje električne energije i preduzeti sve mere za bržu izgradnju elektroenergetskih kapaciteta. Potrebno je obezbediti i veći uvoz električne energije i time, gde je to moguće, osigurati veću proizvodnju i izvoz. Elektroprivredne organizacije i zajednice treba da se s najvećom odgovornošću odnose prema zadatku da se proizvodnja uredno i kvalitetno snabdeva električnom energijom.

Relativno zaostajanje proizvodnje metalurških grana zahtevaće od proizvođača proizvoda crne i obojene metalur-

gije i drugih osnovnih masovnih sirovina i reprodukcionog materijala koordinirane napore za maksimalno korišćenje postojećih kapaciteta i brže završavanje i aktiviranje kapaciteta u izgradnji.

Iako će manjak u proizvodnji cementa u 1964. godini biti pokriven uvozom, nedostatak kapaciteta za proizvodnju cementa predstavljaće i u narednim godinama u značajnoj meri ograničavajući faktor građevinske delatnosti, pa rešenje ovog problema, pored rešenja koja može dati intenzivnije korišćenje postojećih kapaciteta, treba tražiti i u hitnoj izgradnji novih kapaciteta.

Usmeravanjem sredstava društvenih investicionih fondova i sredstava banaka u odgovarajuća ulaganja, angažovanjem sredstava radnih organizacija i drugim merama investicione politike treba rešavati, pre svega, istaknute ograničavajuće faktore rasta industrijske proizvodnje, a merama i akcijama u oblasti poslovnog udruživanja na najširoj osnovi i drugima — omogućiti korišćenje svih potencijala koji stoje na raspolaganju industriji na sadašnjem stepenu njenog razvoja.

3. Posle osetnog povećanja poljoprivredne proizvodnje u 1963. godini, očekuje se da je, pri prosečnim vremenskim uslovima, u 1964. godini mogućno ostvariti porast fizičkog obima ukupne poljoprivredne proizvodnje od oko 7%, proizvodnje društvenih gazdinstava — za oko 16%, proizvodnje individualnih proizvođača u kooperaciji sa socijalističkim privrednim organizacijama — za oko 33%, i proizvodnje individualnih proizvođača u celini — za oko 5,5%.

Ocenjuje se, takođe, da će ukupna ratarska proizvodnja porasti za oko 8% i stočarska proizvodnja za oko 8,5%. Pri tome računa se sa ostvarenjem proizvodnje pšenice od oko 4,6 miliona tona, kukuruza oko 6,3 miliona tona, šećerne repe od oko 3 miliona tone i mesa od oko 670 hiljada tona.

Raspoloživa materijalna baza, posebno obezbeđenost reprodukcionim materijalom, dozvoljavaju da se, uz punu mobilizaciju poljoprivrednih organizacija, naročito zadruga i drugih faktora, postignu i veće stope rasta odnosno veća proizvodnja pojedinih proizvoda. Većem i racionalnijem ko-

riščenju proizvodnih kapaciteta, radne snage i raspoloživih količina reprodukcionog materijala pridoneće i akcioni programi koje treba da donesu privredne komore, udruženja proizvođača i slične institucije.

Povećanje stočnog fonda i obezbeđenje uslova za povećanje proizvodnje stočnih proizvoda, naročito svinjskog mesa, živine, mleka i jaja, predstavljaju jedan od osnovnih zadataka i u 1964. godini. Za izvršavanje ovog zadatka, pored povećanja garantovanih cena i premija za meso i mleko u 1963. godini, u 1964 godini obezbeđene su i dovoljne količine koncentrisane stočne hrane iz uvoza, a povećane su i zalihe stočne hrane kod poljoprivrednih proizvođača. Ovim su stvoreni uslovi za povećanje proizvodnje u stočarstvu kod društvenih gazdinstava i u kooperaciji sa individualnim proizvođačima. Pored izvršavanja ovih zadataka u stočarstvu, u 1964. godini je i povećanje proizvodnje pšenice jedan od najvažnijih zadataka, za čije izvršavanje treba mobilisati sve snage

Na porast poljoprivredne proizvodnje uticaće popravljanje ekonomskog položaja poljoprivrede, što je već omogućilo veću zainteresovanost i orijentaciju poljoprivrednih organizacija a i individualnih proizvođača, da u kooperaciji ovih proizvođača sa organizacijama društvenog sektora efikasnije koriste raspoloživa sredstva i uvode savremenu tehnologiju u cilju povećanja proizvodnje.

Kod društvenih gazdinstava su otkupne cene, usled izvršnog povećanja u proteklim godinama, postale stimulativnije za razvijanje proizvodnje; ugovaranje proizvodnje i isporuke davaće i dalje jak podsticaj za povećavanje proizvodnje najvažnijih poljoprivrednih proizvoda: setvene površine će biti veće za oko 11%; na rod će prispeti nove površine voćnjaka i vinograda, doći će do šireg primenjivanja savremene tehnologije, a s obzirom na veću rentabilnost koja se njihovom upotrebom ostvaruje, i do veće upotrebe veštačkih đubriva i drugih savremenih sredstava za proizvodnju — koncentrisane stočne hrane, sredstava za zaštitu bilja i stoke i drugih. Naročito treba istaći da su već u 1963. godini obezbeđena sredstva za nabavku potrebnih količina veštačkih đubriva i koncentrisane stočne hrane iz uvoza.

Do povećanja proizvodnje i podizanja produktivnosti rada kod društvenih gazdinstava treba da dođe i zbog boljeg korišćenja raspoloživih sredstava za proizvodnju, odlučnije orijentacije na modernizaciju proizvodnje pojedinih proizvoda, usavršavanje organizacije rada i daljeg unapređenja unutrašnjih odnosa koji podstiču interese svih faktora u gazdinstvima na postizanje boljih rezultata u proizvodnji. S tim u vezi, potrebno je posebno postarati se za povećanje broja i poboljšanje sastava i spreme stručnih kadrova poljoprivrednih organizacija.

Sprovedene ekonomske mere u 1962. i 1963. godini takođe su stvorile odgovarajuće uslove za brže razvijanje kooperativnih odnosa između zadruga i individualnih proizvođača. Pored biljne proizvodnje, interesovanje individualnih proizvođača naročito raste za kooperaciju u stočarskoj proizvodnji. Ova saradnja ima naročiti značaj za povećanje proizvodnje mesa za tržište. U 1964. godini kooperacija u stočarstvu treba da se poveća za oko 50%.

Povećanim ulaganjima sredstava iz svih izvora u poljoprivrednu proizvodnju, a naročito sredstava investicionih fondova društveno-političkih zajednica i gradova, treba omogućiti da se u 1964. godini povećaju površine u društvenoj svojini i opremljenost poljoprivrednih organizacija mehanizacijom, a posebno opremljenost opštih zemljoradničkih zadruga traktorima i kombajnima radi proširenja kooperacije u ratarstvu i poboljšanja usluga.

4. U oblasti šumarstva seča drveta u društvenoj proizvodnji treba u 1964. godini da dostigne 10,6 miliona m³, tj. da bude za oko 5% veća od ocenjene seče u 1963. godini. Ovim treba da se obezbede potrebne sirovine za preradu drveta u industriji, kao i proizvodi šumarstva i proizvodi primarne prerade drveta za izvoz.

Za realizaciju predviđene proizvodnje po obimu i strukturi, a naročito u pogledu četinarskog drveta, biće potrebno poboljšati uslove poslovanja privrednih organizacija u šumarstvu i industriji drveta, kako u smislu regulisanja cena proizvoda šumarstva, njihovog usklađivanja sa cenama polufabrikata i gotovih proizvoda, tako i u pogledu mera za rekonstrukciju, modernizaciju i tehničko opremanje drvne in-

dustrije, i eksploatacionih radova u šumarstvu. Ovim takođe treba da se omogući intenziviranje šumsko-uzgojnih radova, koji u toku poslednjih nekoliko godina stagniraju ili zaostaju, i brža izgradnja šumskih komunikacija. Za izvršavanje predviđenih zadataka u šumarstvu biće neophodno, pored sredstava privrednih organizacija, obezbediti i dopunska sredstva iz fondova društveno-političkih zajednica i sredstava poslovnih banaka.

5. Realizacija predviđenog obima i strukture investicija zahteva u 1964 godini porast proizvodnje građevinarstva društvenog sektora za oko 12%.

Ovoliki obim građevinskih radova u 1964. godini sa pomeranjem strukture u pravcu visokogradnje, kao i očekivani porast građevinskih radova u narednim godinama, zahtevaju znatno proširenje materijalne osnove građevinarstva, kako povećavanjem proizvodnje savremenih materijala i konstrukcija za racionalnu izgradnju, tako i znatno većom opremljenošću građevinarstva mehanizacijom.

Da bi se ovaj povećan obim radova mogao što racionalnije izvršiti potrebno je da se blagovremenim odlukama o nameravanoj izgradnji i ugovaranjem obezbede solidne i blagovremene pripreme, da se preciziranjem ugovornih obaveza u pogledu obezbeđivanja sredstava, kao i u pogledu cena i rokova izgradnje, stvore što stabilniji odnosi i da se blagovremenim porudžbinama i isporukama građevinskog i drugog materijala i elemenata za ugrađivanje i stvaranjem odgovarajućih rezervi — obezbedi kontinuitet u izgradnji objekata, a time i ravnomerna proizvodnja i što potpunije korišćenje industrijskih i transportnih kapaciteta koje koristi građevinarstvo.

Povećanje obima stambene izgradnje zahteva još brže i smelije uvođenje sistema proizvodnje stanova za tržište, koji znatno doprinosi uvođenju savremene tehnike i tehnologije, povećanju produktivnosti rada i racionalnijoj stambenoj izgradnji uopšte. Uvođenje sistema proizvodnje stanova za tržište omogućuje i dalja unapređivanja organizacije preduzeća proizvođača stanova u pravcu specijalizacije, kooperacije i integracije. Građevinskim preduzećima valja obezbediti kredite za obrtna sredstva za ovakvu proizvodnju sta-

nova, iz stambenih fondova i sredstava poslovnih banaka i drugih raspoloživih sredstava, a pod istim uslovima pod kojima se ovi krediti daju drugim proizvođačima.

Zadaci obnove i izgradnje Skoplja zahtevaju od privrednih organizacija građevinarstva i u ovoj godini posebne napore i angažovanje radi njihovog izvršavanja.

Privredne organizacije građevinarstva treba da se sve više orijentišu na kompleksnu izgradnju investicionih objekata i da na toj osnovi iskoriste preimućstva koja može pružiti kooperacija i u ovoj oblasti.

Sa pretpostavljenim poboljšanjem organizacije rada i sa povećanjem investicionih ulaganja, pre svega u građevinsku mehanizaciju, može se očekivati povećanje produktivnosti rada u građevinarstvu za oko 6,5%.

6. Predviđeno kretanje proizvodnje, unutrašnje i međunarodne razmene, lične potrošnje i turizma, zahtevaće porast obima saobraćajnih usluga za oko 7%, pri čemu unutrašnjeg robnog saobraćaja — za oko 10%.

S obzirom na mogućnosti ostvarivanja većeg obima industrijske, poljoprivredne i druge proizvodnje, spoljne trgovine i tranzita robe, potrebe privrede za transportnim uslugama mogu biti i veće od gore predviđenih.

Kad se imaju u vidu teškoće koje su se u 1963. godini pojavljivale u podmirivanju privrednih potreba za saobraćajnim uslugama, prvenstveno zbog nedovoljnih transportnih kapaciteta, izvršavanje znatno povećanog obima saobraćaja u 1964. godini zahtevaće posebne mere i napore, naročito kod železničkog, rečnog i drumskog saobraćaja.

Zaostajanje mogućnosti prevoza za potrebama privrede moglo bi prouzrokovati ozbiljne teškoće privrednom razvitku. Zbog toga je neophodno raspoloživa investiciona sredstva u saobraćaju prvenstveno usmeravati na proširivanje transportnih kapaciteta i na otklanjanje tzv. „uskih grla", proširenjima, rekonstrukcijama i modernizacijom. Da bi se brže uspostavili uslovi za skladniji razvoj saobraćaja, u finansiranju investicija u oblasti saobraćaja, pored radnih organizacija, treba u mnogo većoj meri nego dosada da učestvuju i republike, srezovi i opštine, poslovne banke i korisni-

ci transporta. Sredstva federacije namenjena su uglavnom izgradnji osnovnih saobraćajnica značajnih za celu zemlju, za koje su već donete posebne odluke o izgradnji, i usmerena tako da se bržim aktiviranjem pojedinih objekata i deonica postiže njihovo najuspešnije korišćenje.

Uporedo s ulaganjima, neophodno je preduzimanje i drugih mera za povećavanje transportnih mogućnosti. U tom cilju treba, naročito dugotrajnijom saradnjom korisnika saobraćajnih usluga i radnih organizacija u saobraćaju i potpunijom koordinacijom pojedinih saobraćajnih delatnosti, postići što bolje korišćenje raspoloživih transportnih kapaciteta, što racionalniju raspodelu prevoza na pojedine grane saobraćaja i što veću ravnomernost u prevozu.

Bolje korišćenje kapaciteta i veću ravnomernost u prevozu treba osigurati širom primenom sistema ugovaranja na duži rok između radnih organizacija u saobraćaju i korisnika transporta, posebnim organizovanjem prevoza većih količina robe, ubrzanjem utovara i istovara putem bolje organizacije, šire primene mehanizacije i sprovođenja neprekidnog rada na većim utovarno-istovarnim mestima, ubrzanjem prevoza i cirkulacije transportnih sredstava i ubrzanjem opravke vozila, kao i preduzimanjem drugih organizacionih, ekonomskih i tehničkih mera.

Radi postizanja racionalnije raspodele prevoza i rasterećenja železnica, neophodno je veće korišćenje drumskog saobraćaja u prevozima robe na kraćim relacijama, organizovanija i potpunija upotreba motornih vozila za sopstvene potrebe, kao i veće angažovanje rečnog saobraćaja u unutrašnjem prevozu i izvozu robe, a posebno u kombinovanom železničkom i rečnom saobraćaju.

Radi omogućavanja skladnijih odnosa između saobraćaja i drugih privrednih oblasti, u 1964. godini treba poboljšati uslove poslovanja radnih organizacija u oblasti saobraćaja i preduzeti mere za potpuniju primenu opštih načela privrednog sistema na poslovanje svih organizacija. U tom smislu nadležni organi razmatraće mogućnosti za izmene u sistemu amortizacije i izmene u sistemu obrazovanja i načinu utvrđivanja tarifa u oblasti saobraćaja.

Naročito je značajno da se stvaranjem odgovarajućih opštih uslova za poslovanje radnih organizacija u saobraćaju i usavršavanjem unutrašnjih odnosa u ovim organizacijama podstakne interes radnih zajednica da one postanu osnovni faktor rešavanja problema saobraćaja.

Pored mera za rešavanje tekućih problema u saobraćaju, u 1964. godini treba preduzimati i mere za obezbeđenje dugoročnijeg razvoja saobraćaja, naročito za pripremanje transportnih kapaciteta koji se ne mogu osigurati u kraćim rokovima, kao što je ugovaranje dugoročne isporuke železničkih voznih sredstava i sl.

7. Na osnovu predviđanja kretanja proizvodnje i potrošnje očekuje se da će robni promet trgovine na malo u 1964. godini porasti za oko 12,5%, a trgovine na veliko — za oko 11%.

Radi ostvarivanja ovakvog obima prometa neophodno je povećati napore za svestraniji i brži razvitak trgovine, s ciljem da se što pre poboljšaju uslovi snabdevanja potrošača i plasmana proizvoda.

Naročitu pažnju treba pokloniti rešavanju problema razvoja materijalne osnove trgovine, jer je dosada, i pored povećanih ulaganja, ostvaren samo relativan napredak, koji nije u skladu sa povećanim brojem stanovnika i ostvarenim prometom, a još manje sa rastućom proizvodnjom i tražnjom. Pošto zaostajanje razvoja trgovine za razvojem proizvodnje predstavlja ozbiljnu smetnju za realizaciju proizvodnje i za snabdevanje potrošača u onoj meri koju omogućuju raspoloživi robni fondovi, neophodno je trgovinsku mrežu na malo, posebno onu koja se bavi prometom prehrambenih proizvoda, proširiti i opremiti sredstvima za savremeno usluživanje, a istovremeno proširiti i skladišni prostor u trgovini za smeštaj i čuvanje potrebnih zaliha robe.

Modernizovanje postojećih i izgradnja novih, savremenih prodajnih i skladišnih kapaciteta, s osnovnom orijentacijom na otklanjanje tzv. „uskih grla" u prometu robe treba ostvarivati gde je to moguće i korisno, uporedo sa stvaranjem krupnijih, savremeno organizovanih i oprem-

ljenih, trgovinskih organizacija sa širim delokrugom poslovanja.

U vezi sa predviđanjem bržeg razvoja savremenih trgovinskih objekata, koji treba da omoguće i ubrzaju promet i poljoprivrednih i industrijskih proizvoda, potrebno je pojačati ulaganja sredstava trgovinskih privrednih organizacija u ovakve objekte, a tako isto i ulaganja sredstava društvenih investicionih fondova, sredstava koja se formiraju iz zakupnine poslovnih prostorija, kao i ulaganja sredstava kojima slobodno raspolažu banke i zainteresovane proizvođačke organizacije.

S obzirom na postojeće probleme snabdevanja poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, naročito mesom, mlekom i njihovim prerađevinama, kod kojih je u 1963. godini došlo do znatnijeg porasta cena, biće neophodno da nastojanja komuna i snabdevačkih organizacija i u 1964. godini budu usmerena na blagovremeno obezbeđivanje tržišta dovoljnim količinama poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i na stabilizaciju njihovih cena. U tom cilju treba podržavati i dalje usavršavati započetu praksu ugovaranja unapred proizvodnje za potrebe gradova i industrijskih i turističkih centara, koja je u protekloj godini dala pozitivne rezultate u snabdevanju povrćem. Jačanju i pravilnom korišćenju fondova rizika treba u 1964. godini poklanjati još više pažnje, da bi se i time osigurali proizvodnja i promet poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u skladu sa potrebama potrošača.

Na sektoru trgovine industrijskim proizvodima potrebno je osigurati da trgovina neposrednije prenosi proizvodnji zahteve potrošača, da bi se postigla veća usklađenost između ponude i tražnje na tržištu industrijskih proizvoda.

Bolju snabdevenost trgovine i normalniju cirkulaciju robe treba obezbeđivati i odgovarajućom kreditnom politikom.

8. U 1964. godini treba nastaviti sa naporima za dalje uspešno razvijanje turizma u značajnijim mestima i područjima koji raspolažu uslovima za povećavanje prometa

domaćih i inostranih turista i za postizanje odgovarajućih ekonomskih efekata od tog prometa.

U cilju razvoja domaćeg turizma, u 1964. godini potrebno je i dalje proširivati turističke kapacitete koji služe smeštaju i ishrani radnih ljudi i članova njihovih porodica, dece i omladine pri korišćenju godišnjeg, nedeljnog i dnevnog odmora, kao i dalje poboljšavati uslove pod kojima će se oni moći koristiti.

U vezi s tim, treba obezbediti odgovarajuća ulaganja sredstava iz fondova zajedničke potrošnje privrednih organizacija, sredstava društvenih organizacija i društveno-političkih zajednica za proširivanje kapaciteta odmarališta, letovališta, kampova i drugih turističkih naselja koji treba da doprinesu širem i intenzivnijem razvoju domaćeg turizma. Brži razvoj domaćeg turističkog prometa može se ostvariti i daljim proširivanjem kapaciteta za smeštaj domaćih turista u privatnim domaćinstvima, što bi pogodnim merama trebalo podsticati.

Kod razvoja domaćeg turizma treba voditi računa i o boljem korišćenju kapaciteta postojećih odmarališta. Postojeći kapaciteti odmarališta, s obzirom na njihovo neravnomerno korišćenje, predstavljaju u turizmu značajnu rezervu, pa je stoga doslednijim uvođenjem diferenciranih cena u sezoni i van nje, ravnomernijim rasporedom godišnjih odmora, kao i doslednijom primenom ekonomskih principa u poslovanju i sličnim merama, moguće potpunije zadovoljiti potrebe domaćeg turizma.

U vezi sa predviđanjima razvoja domaćeg turizma, bilo bi nužno u federaciji, republikama i komunama što pre razmotriti probleme organizacije turizma i izgraditi odnosno usavršiti turističko zakonodavstvo donošenjem opštih i specijalnih propisa kojim će se obezbediti uslovi za dalji razvoj domaćeg turizma.

Veoma povoljni rezultati postignuti u 1963. godini u proširivanju i unapređivanju materijalne osnove turizma, u razvoju turističkog prometa i u povećavanju ekonomskih i finansijskih efekata od turističkog prometa stranaca, omogućuju da se i u 1964. godini nastavi s politikom ubrzavanja

razvoja svih delatnosti koje se bave pružanjem turističkih usluga.

Za 1964. godinu predvida se dalji porast noćivanja inostranih posetilaca za oko 26% i porast deviznih prihoda od prometa ovih posetilaca za oko 36%.

Ostvarivanje ovakvog povećanja prometa inostranih posetilaca zahteva i povećanje aktivnosti privrednih organizacija koje se bave prihvatanjem inostranih turista i pružanjem turističkih usluga, kao i punu podršku komuna i drugih društvenih faktora u realizaciji predviđenog razvoja turističkih kapaciteta. Potrebno je, u vezi s tim dalje unaprediti carinsku službu i službu granične kontrole i poboljšati materijalne uslove njihovog rada, kako bi se popravilo i ubrzalo obavljanje carinskih i drugih graničnih formalnosti.

Federacija će u 1964. godini učestvovati u kreditiranju investicija za izgradnju objekata namenjenih unapređivanju turističkog prometa stranaca, a ujedno će se obezbediti i odgovarajuće ulaganje sredstava privrednih organizacija, komuna i republika ili sredstava iz drugih izvora.

Ocenjuje se da će promet robe i usluga u ugostiteljstvu u 1964. godini porasti za oko 10%. S tim u vezi, očekuje se pojačano angažovanje ugostiteljske privrede u pravcu boljeg i potpunijeg zadovoljavanja osetno porasle tražnje usluga smeštaja i ishrane. Takvo angažovanje naročito je neophodno zbog predviđanja znatnog proširenja smeštajnih kapaciteta namenjenih razvoju turizma, kao i zbog intenzivnijeg proširenja savremenih ugostiteljskih kapaciteta za ishranu ne samo u turističkim mestima nego i u industrijskim centrima i ostalim mestima. U 1964. godini treba osigurati dalju modernizaciju postojećih ugostiteljskih objekata i stvaranje krupnijih, savremeno organizovanih i opremljenih, ugostiteljskih organizacija.

Da bi se kvalitet ugostiteljskih usluga podigao na viši nivo, u sledećem periodu treba preduzeti naročite mere za osposobljavanje ugostiteljskog kadra i za brže uključivanje kvalifikovanih radnika u ugostiteljske radne organizacije.

9. U oblasti zanatstva očekuje se porast proizvodnje i usluga za 10%, pri čemu u društvenom sektoru za preko 12%.

U cilju izvršavanja predviđenog obima i poboljšanja zanatskih usluga a time i potpunijeg zadovoljenja tražnje za ovim uslugama, neophodno je usmeriti napore i raspoloživa sredstva na proširivanje i bolje korišćenje uslužnih kapaciteta putem njihove modernizacije i specijalizacije, kao i na stvaranje novih uslužnih kapaciteta. Povećanju kapaciteta uslužnog zanatstva treba u većoj meri da doprinesu i proizvođači trajnih potrošnih dobara.

Radi potpunijeg zadovoljavanja potreba za uslugama, neophodno je da društveno-političke zajednice povećaju ulaganja u uslužne zanatske kapacitete, kao i da odgovarajućim merama obezbede povoljnije uslove za razvoj uslužnog zanatstva. Pored toga, treba preduzeti posebne mere za stručno osposobljavanje zanatskih radnika i za njihovo brže uključivanje u privredne organizacije, kao i posvetiti više pažnje obrazovanju zanatskog podmlatka odnosno stvaranju materijalnih uslova za povećanje broja učenika u zanatstvu.

Odgovarajućom poreskom politikom treba podstaći i privatno zanatstvo da se u većoj meri uključi u zadovoljavanje potreba za zanatskim uslugama.

Glava II

EKONOMSKI ODNOSI SA INOSTRANSTVOM

1. Porast izvoza roba i usluga, koji je bio veoma značajan u prethodne dve godine i koji je iznosio za obe te godine zajedno 40%, nastaviće se, iako usporenijim tempom, i u 1964. godini. Predviđeni porast proizvodnje omogućiće da se iduće godine poveća izvoz robe i usluga za oko 13%.

Sporiji porast izvoza u 1964. godini upućuje na potrebu preduzimanja mera da se, na osnovu punijeg korišćenja odnosno modernizacije postojećih kapaciteta, kooperacije i specijalizacije, snize troškovi i obezbedi veća proizvodnja

robe namenjene izvozu. Isto tako, potrebno je stvoriti odgovarajuće uslove za bolje prilagođavanje strukture proizvodnje mogućnostima plasmana na inostranim tržištima.

Povećanje prihoda od izvoza u idućoj godini ostvariće se, kao i dosada, pretežno povećanjem izvoza industrijskih proizvoda, a u manjoj meri povećanjem izvoza poljoprivrednih proizvoda. Znatniji porast prihoda očekuje se od nerobnog poslovanja, tj. od prometa inostranih turista, od saobraćajnih usluga i novčanih transfera.

2. Smanjenje uvoza osnovnih proizvoda ishrane, do koga treba da dođe usled povoljnije ovogodišnje žetve, omogućiće da se u 1964. godini, i pored osetnijeg povećanja uvoza drugih potrošnih dobara i sredstava za proizvodnju, ukupni rashodi za uvoz robe i usluga ostvare uz blaži porast nego u 1963. godini.

Uvozom će se obezbediti potrebne količine reprodukcionog materijala za ostvarivanje predviđenog porasta industrijske proizvodnje, znatno veće količine sredstava za unapređivanje poljoprivredne proizvodnje, kao i veće količine stočne hrane za stabilizovanje cena ovih proizvoda i omogućavanje intenzivnijeg tova stoke. Istovremeno omogućiće se osetnije povećanje izvoza opreme, neophodan uvoz za izgradnju Skoplja, veći uvoz potrošnih dobara i plaćanje nerobnih rashoda.

3. Povećanju izvoza i potpunijem uključivanju naše privrede u međunarodnu podelu rada doprineće unapređivanje razmene sa pojedinim regionima i zemljama na osnovu povećanja uvoza i prilagođavanja njegove strukture potrebama ekonomski najcelishodnijih odnosa u spoljnotrgovinskoj razmeni.

Značajan faktor za proširenje ekonomskih odnosa sa inostranstvom predstavlja i proširenje obima ekonomski celishodne proizvodne kooperacije. Zbog toga ovu saradnju treba proširivati iznalaženjem novih područja gde se ona može ostvarivati i intenzivnijim povezivanjem u raznim fazama proizvodne kooperacije podrazumevajući tu i

zajednička tehnolcška i ekonomska istraživanja, projektovanje i nastup na trećim tržištima.

Povećanje robnih fondova na osnovu većeg uvoza i orijentacija na postizanje skladnijih regionalnih odnosa putem prilagođavanja strukture razmene mogli bi doprineti porastu izvoza preko planom predvidenog nivoa. Boljim korišćenjem postojećih kapaciteta na osnovu većeg uvoza reprodukcionog materijala i opreme, kao i povećanim uvozom robe lične potrošnje i preko planom predvidenog nivoa, mogu se obezbediti dopunski fondovi robe domaće proizvodnje za izvoz, odnosno stvoriti uslovi za povećan plasman proizvoda u pojedine zemlje.

U okviru privrednog sistema, a posebno spoljnotrgovinskog režima, treba težiti objektiviziranju kriterijuma po kojima se vrši razmena pojedinih vrsta robe sa inostranstvom, s tim što će se obezbedivati racionalna zaštita domaće proizvodnje. U ovom smislu dalje odlučnije ublažavanje administrativnih restriktivnih mera pri uvozu, a naročito pri uvozu za proizvodnju namenjenu izvozu, koje deluju kao faktor koji ograničava unapredivanje robne razmene i proizvodnje, postavlja se kao važan uslov za ostvarivanje povoljnih odnosa u spoljnotrgovinskoj razmeni.

Merama kreditne politike i uslovima kreditiranja treba podsticati izvoz i proizvodnju za izvoz.

4. Orijentacijom na veći uvoz iz zemalja u kojima se raspolaže u većoj meri odgovarajućim sredstvima plaćanja, treba smanjiti postojeća klirinška potraživanja i ostvariti uslove za intenzivnije povećanje izvoza u ove zemlje.

U tom cilju treba prilagođavanjem strukture robne razmene obezbediti uslove za njeno povećanje ili prema potrebama preduzimati mere radi skladnijeg kretanja izvoza u pojedine zemlje i područja sa kretanjem uvoza iz tih zemalja i područja.

Povećanje obima i proširenje strukture uvoza iz zemalja u razvoju doprineće povećanju njihovih deviznih prihoda, što će im omogućiti veće nabavke u našoj zemlji. Tome će doprineti i smanjenje carine odnosno unutrašnjih taksa na uvoz tropskih proizvoda iz ovih zemalja.

5. Unapređivanju robne razmene treba da doprinese i prilagođavanje spoljnotrgovinske mreže specifičnim uslovima trgovanja sa pojedinim područjima i zemljama, kao i bolje usklađivanje odnosa između svih nosilaca spoljnotrgovinske aktivnosti u zemlji.

6. Poboljšanjem relacija između izvoza i uvoza smanjiće se u idućoj godini deficit bilansa plaćanja. Treba težiti da se smanjenje deficita postigne na što višem nivou spoljnotrgovinskog prometa, vodeći računa o što povoljnijem regionalnom rasporedu razmene Istovremeno se računa sa daljim povećavanjem deviznih rezervi.

7. Treba očekivati da će predstojeća Svetska konferencija o trgovini i razvoju i multilateralni pregovori o snižavanju carina doprineti postepenom otklanjanju smetnji koje sprečavaju brži razvoj međunarodne privredne saradnje i proširenje ekonomskih odnosa Jugoslavije sa drugim zemljama.

8. Savezno izvršno veće i nadležni organi upr e preduzimaće u 1964. godini na osnovu postojećih ovlašć ja potrebne mere za rešavanje zadataka navedenih u ovom odeljku.

Glava III

ZAPOSLENOST

1. Tokom 1962. i 1963. godine došlo je do značajnih promena u tendencijama zapošljavanja. Radne organizacije u privredi, podstaknute novim uslovima poslovanja i sticanja dohotka, više su se orijentisale na bolje korišćenje radne snage kojom su već raspolagale, a manje nego ranije na novo zapošljavanje, tako da je tempo povećanja zaposlenosti osetno smanjen. Na ovakav pravac i intenzitet zapošljavanja utiču i odgovarajuće rekonstrukcije i modernizacija proizvodnih kapaciteta u privredi, koje zbog prirode tehničkih i tehnoloških promena iziskuju manji obim no-

vozaposlenih lica i kad je u pitanju znatnije povećanje proizvodnje. Slične tendencije ispoljavaju se i u društvenim službama van privrede. U državnim organima je došlo do blažeg smanjenja broja zaposlenih lica i usled sprovedenih organizacionih izmena.

I u 1964. godini će isti faktori, kao i dalje mere na usavršavanju privrednog sistema, delovati u pravcu daljeg podsticanja na racionalniju i ekonomičniju upotrebu svih faktora proizvodnje. Imajući to u vidu, za sledeću godinu očekuje se da će se, pri predviđenom porastu društvenog proizvoda, broj zaposlenih u privredi društvenog sektora povećati za oko 4%.

Očekuje se da će zapošljavanje novih lica u društvenim službama i državnim organima vlasti i uprave biti relativno znatno manje nego u privredi. Razvijanje društvenih se očekivati da će povećanje zaposlenosti u neprivrednim službi, naročito školstva, zdravstva i delatnosti raznih socijalnih institucija, zahtevaće, međutim, i odgovarajuće povećanje zaposlenosti u tim službama. Imajući ovo u vidu, može delatnostima u idućoj godini iznositi oko 1,4%.

2. U 1964. godini biće od posebne važnosti da radne organizacije usklade svoje planove i politiku zapošljavanja s merama koje će preduzimati radi postepenog prelaska na skraćenu radnu nedelju. Zato se računa da će, pri smanjenom radnom vremenu, privredne organizacije koristiti postojeće rezerve radne snage, vršiti pri tome celishodniji raspored zaposlenih na pojedina radna mesta i uspostavljati povoljnije odnose u njihovom rasporedu po smenama, kao i ulagati organizovane napore da se postojeći viškovi zaposlenih lica okvalifikuju odnosno prekvalifikuju i što potpunije i produktivnije aktiviraju. Pored toga, smelija i šira primena funkcionalne i ubrzane amortizacije, uz odgovarajuće povoljne uslove za razvoj proizvodnje u sledećoj godini, omogućiće korišćenje postojećih viškova radne snage za rad u više smena, u kom pogledu postoje još uvek značajne rezerve u našoj privredi.

Da bi se što pre i što potpunije ostvarila ustavna odredba o uvođenju 42-satne radne nedelje, potrebno je da se kod ulaganja iz društvenih investicionih fondova i sredstava rad-

nih organizacija osigura prednost onim ulaganjima koja više doprinose povećanju produktivnosti rada i boljem korišćenju skraćenog radnog vremena.

3. Posebno se očekuje da će radne organizacije i nadležni organi u politici zapošljavanja, a s obzirom na to da je postojeća struktura zaposlenih lica po njihovoj stručnoj spremi još uvek nezadovoljavajuća, voditi računa o potrebi da se poboljša stručni sastav zaposlenih. Sada postoje objektivni uslovi da se stručni sastav zaposlenih brže poboljšava pristizanjem većeg broja kadrova osposobljenih redovnim školovanjem. Broj lica koja će završiti fakultete, visoke i više škole iznosi oko 15% od predviđenog povećanja ukupnog broja zaposlenih u 1964. godini (prema 4,7% — u 1961. godini), onih sa srednjom spremom — oko 15,5%, a onih sa završenom školom za kvalifikovane radnike — oko 27%. Očekuje se stoga da će radne organizacije u svojoj politici zapošljavanja maksimalno koristiti mogućnosti koje se pružaju za poboljšanje stručnog sastava zaposlenih. Radne organizacije trebalo bi da preduzmu i sistematske mere koje bi pomogle stručnim kadrovima koje zapošljavaju, da se što pre uključe u rad i upravljanje radnom organizacijom.

4. Nužno bi bilo i pojačati napore u radnim organizacijama za podizanje stručnog znanja već zaposlenog osoblja. U tom smislu trebalo bi preduzeti šire sistematske mere za dopunsko stručno obrazovanje, za likvidiranje nepismenosti zaposlenih lica, kao i za potpunije ekonomsko obrazovanje zaposlenih. U tom radu bi trebalo šire koristiti saradnju radničkih i narodnih univerziteta i odgovarajućih škola.

5. U 1964. godini potrebno je preduzimati i sistematske i koordinirane akcije za rešavanje problema lica koja su privremeno van radnog odnosa. To ne bi trebalo da bude briga samo službe za zapošljavanje, nego i drugih faktora koji mogu doprineti uspešnom rešavanju ovih problema.

Da bi se nekvalifikovana lica koja su privremeno van radnog odnosa mogla brže i uspešnije zapošljavati i da bi se sprečio veći priliv nekvalifikovane radne snage u privredu, neophodno je preduzimati organizovane mere za prethodno stručno osposobljavanje ove radne snage. Mere u tom pravcu treba da preduzimaju, pre svega, opštine, organi za rad i

zavodi za zapošljavanje, usklađujući ih sa potrebama radnih organizacija za novom radnom snagom.

Glava IV

PRODUKTIVNOST RADA

1. Rezultati postignuti u 1963. godini u povećanju produktivnosti rada spadaju u najznačajnije rezultate ostvarene u toj godini. Podizanje produktivnosti rada na viši nivo jeste ne samo trajna osnova za suzbijanje zaostalosti u svim oblastima proizvodnje i društvenog života i za stalno podizanje životnog standarda, nego i uslov da se savladaju najkrupnije teškoće sa kojima se neposredno u sadašnjem momentu sukobljava naša privreda i njen razvoj. Samo aktiviranje latentnih proizvodnih rezervi koje su date u nedovoljno iskorišćenim proizvodnim kapacitetima i u neiskorišćenim mogućnostima koje pružaju bolja organizacija rada i primena bolje tehnologije, zatim razvijanje naučnoistraživačkog rada i primena njegovih rezultata u proizvodnji, podizanje stručnosti radnih ljudi, unapređivanje mera zaštite na radu i aktiviranje drugih faktora veće produktivnosti rada — mogu osigurati da se u narednoj godini raspoloživim sredstvima ostvari predviđeni obim proizvodnje, poveća izvoz i smanji deficit u platnom bilansu, otklone teškoće u transportu i osiguraju skladniji i stabilniji odnosi na unutrašnjem tržištu, a istovremeno ostvare i pretpostavke za dalji brži porast proizvodnje, za veće efekte u razvoju privredno nedovoljno razvijenih krajeva ili u stambenoj izgradnji i drugim oblastima u kojima je neophodno ići brže napred. Sve su to ujedno pretpostavke i za ostvarivanje predviđenog porasta realne potrošnje i podizanje standarda života radnih ljudi, a znatno povećanje produktivnosti rada je i bitan uslov za sprovođenje ustavne odredbe o uvođenju 42-satne radne nedelje.

Pošto će opšti uslovi poslovanja i drugi faktori koji su u 1963. godini doveli do znatnog povećanja produktivnosti

rada delovati u 1964. godini još potpunije, očekuje se da će u toj godini predviđeni porast društvenog proizvoda biti većim delom rezultat povećanja produktivnosti rada, a manjim — rezultat povećanja zaposlenosti. Da bi se ostvarilo ovim planom predviđeno povećanje društvenog proizvoda uz predviđeni porast zaposlenosti, u 1964. godini produktivnost rada u društvenom sektoru privrede treba da se poveća za oko 7%.

2. U 1964. godini, pored daljeg aktiviranja i drugih faktora veće produktivnosti rada, posebnu pažnju treba posvetiti daljem razvijanju i usavršavanju stimulativnih oblika raspodele čistog prihoda i ličnih dohodaka u radnim organizacijama i daljem razvijanju naučnoistraživačkog rada i primeni njegovih rezultata u proizvodnji.

U tom cilju treba dalje razvijati i usavršavati samoupravljanje u radnim organizacijama i odnose i oblike raspodele njihovog čistog prihoda koji će doprineti potpunoj i doslednoj primeni načela raspodele prema radu i jačanju zainteresovanosti radnika za podizanje produktivnosti rada i postizanje boljih privrednih rezultata uopšte. Isto tako, treba dalje razvijati naučnoistraživački rad u većim i razvijenijim radnim organizacijama i zajedničkim naučnoistraživačkim institucijama više organizacija i njihovih udruženja, a takođe i saradnju radnih organizacija sa samostalnim naučnoistraživačkim institucijama, dajući toj saradnji, kad god je to moguće, karakter stalnosti. Ovaj rad i saradnju treba osigurati i većim angažovanjem sredstava radnih organizacija i društvenih investicionih fondova, kao i sredstvima posebnih društvenih fondova za unapređivanje naučnoistraživačkog rada, usmeravajući ta sredstva prvenstveno na istraživanja koja mogu da osiguraju veće efekte u podizanju produktivnosti rada i u unapređivanju tehnologije i modernizacije proizvodnje uopšte.

Pored naučnoistraživačkog rada veliki uticaj na podizanje produktivnosti rada imaće šira razmena domaćih iskustava kao i intenzivnije uvođenje savremenih inostranih dostignuća. U tom cilju treba stvarati materijalne i organizacione uslove za intenzivniju razmenu stečenih tehnoloških i organizacionih iskustava, kao i za nabavku proizvodne i ekonomske dokumentacije iz zemlje i iz inostranstva.

TREĆI DEO

Glava V

RASPOLOŽIVA SREDSTVA I NJIHOVA RASPODELA

1. Predviđena proizvodnja omogućuje da raspoloživa domaća sredstva iz društvene privrede, uključujući tu i sredstva za potrebe ukupne reprodukcije, porastu u 1964. godini za oko 12,4%.

Međutim, zbog povećanja otplata ranije iskorišćenih inostranih kredita treba u 1964. godini očekivati neto-efekt priliva iz poslovanja sa inostranstvom u nižem iznosu nego u 1963. godini. Usled toga će ukupna raspoloživa društvena sredstva za unutrašnju potrošnju porasti nominalno za oko 12%.

U okviru korišćenja ukupnih raspoloživih sredstava predviđa se relativno brže povećanje reprodukcione potrošnje, tako da bi raspoloživa sredstva za finalnu potrošnju mogla porasti u 1964. godini za 11,6%.

2. Raspodela raspoloživih sredstava, koja se zasniva na opštem delovanju privrednog sistema i posebnim merama za sprovođenje ovog plana, treba da omogući stvaranje uslova za dalji porast proizvodnje i dohotka i za poboljšanje životnog standarda radnih ljudi. Odnosi u raspodeli treba da dovedu u sklad porast pojedinih oblika potrošnje sa realnim mogućnostima privrede i potrebama privrednog i društvenog razvoja. Takva politika raspodele mora da osigura održavanje usklađenosti između robnih i kupovnih fondova po obimu i strukturi, a time i pretpostavke za potpuniju stabilizaciju cena i tržišnih odnosa uopšte u idućoj godini.

U nastojanju da se, saglasno mogućnostima koje pruža porast proizvodnje, osigura i odgovarajući porast životnog standarda radnih ljudi i omogući što doslednije sprovođenje politike porasta ličnih dohodaka prema porastu proizvodnje i produktivnosti rada, proporcijama ovog plana i merama privredne politike s kojima on računa obezbeđuje se da

ukupan fond lične potrošnje u društvenom sektoru raste u skladu s porastom proizvodnje.

Investicije u osnovna sredstva društvene privrede treba u 1964. godini da se povećaju za oko 10% u odnosu na prethodnu godinu, tj. približno kao i raspoloživa sredstva.

Neprivredne investicije u osnovne fondove trebalo bi da u 1964. godini porastu za oko 10%, pri čemu ulaganja u objekte društvenog standarda za 12%. Kod investicija državnih organa računa se sa izvesnim smanjenjem u odnosu na 1963. godinu.

Pošto su u 1963. godini odgovarajući fondovi zaliha robe odigrali vrlo značajnu ulogu u usklađenijim kretanjima potrošnje, a imajući u vidu potrebu da se i u 1964. godini održe što uravnoteženiji odnosi u razvoju privrede, treba odgovarajuću pažnju pokloniti većim izdvajanjima za zalihe. U vezi s tim, u 1964. godini predviđaju se značajnija ulaganja u obrtna sredstva.

Tekući materijalni rashodi opšte potrošnje mogli bi se u 1964. godini povećati za oko 8%, pri čemu bi porast ovih rashoda za društveni standard iznosio oko 12%, a rashoda državnih organa i narodne odbrane oko 6%.

U okviru raspodele ukupnih raspoloživih sredstava u 1964. godini računa se i sa izdvajanjem sredstava u privredne i devizne rezerve, prema posebnim smernicama ovog plana i merama kojima se one sprovode.

Iz sredstava federacije utvrđenih ovim planom izdvojiće se u 1964. godini za privredne rezerve oko 40 milijardi dinara, a u okviru raspoloživih mogućnosti povećaće se i devizne rezerve.

3. Saglasno opštim propisima o raspodeli društvenih sredstava, sredstva federacije povećaće se u 1964. godini za oko 7%, a iz domaćih izvora za oko 10%. Pošto se ukupna raspoloživa društvena sredstva povećavaju za oko 12%, pri čemu iz domaćih izvora za 12,4%, sredstva ostalih društveno-političkih zajednica i radnih organizacija brže će rasti nego ukupna raspoloživa društvena sredstva.

Rashodi federacije se, međutim, povećavaju za 10%, prvenstveno zbog povećanja intervencija u privredi, otplata inostranih zajmova i kreditiranja izvoza opreme iz njenih

sredstava. Ovakav nivo rashoda federacije ne može biti pokriven njenim redovnim prihodima, te se višak rashoda meca pokriti zajmom čiji će se uslovi regulisati posebnim zakonom.

4. Merama tekuće privredne politike, a posebno merama kreditne politike, trebalo bi osigurati da se odnosi u osnovnoj raspodeli raspoloživih sredstava ostvaruju u skladu sa navedenim smernicama i kretanjem proizvodnje i raspoloživih sredstava.

Glava VI

LIČNA POTROŠNJA

1. Na osnovu predviđenog porasta proizvodnje i produktivnosti rada u 1984. godini će se ostvariti dalji porast realne lične potrošnje stanovništva, što je jedan od bitnih preduslova za jačanje privredne aktivnosti i ostvarivanje predviđenih ciljeva i zadataka u privrednom razvoju u narednoj godini. Realna lična potrošnja u društvenom sektoru treba da se poveća u sledećoj godini za oko 8%. Pri tome će povećanje lične potrošnje u pojedinim radnim organizacijama i društveno-političkim zajednicama zavisiti od konkretnih rezultata rada i poslovanja u tim organizacijama i društveno-političkim zajednicama.

Prema očekivanom porastu proizvodnje u poljoprivredi i zanatstvu, predviđa se da će u 1984. godini doći do daljeg porasta realne lične potrošnje i kod individualnih poljoprivrednih proizvođača i zanatlija.

2. Uzimajući u obzir predviđeno povećanje zaposlenosti, prosečni realni lični dohoci na zaposleno lice u privrednim organizacijama povećali bi se u 1984. godini za oko 7%, tj. u skladu sa predviđenim porastom produktivnosti rada. Promene u opštem nivou ličnih dohodaka lica zaposlenih u državnim organima i društvenim službama treba vršiti u zavisnosti od promena ličnih dohodaka u privredi i rezultata koje državni organi i društvene službe postižu u zadovoljavanju društvenih potreba. Takvu politiku ličnih dohodaka u

državnim organima i društvenim službama treba imati u vidu i pri određivanju sredstava za ove delatnosti.

3. Promene u sistemu finansiranja socijalnog osiguranja dale su pozitivne rezultate koji su omogućili da se sredstva socijalnog osiguranja, a posebno zdravstvenog osiguranja, racionalnije troše i da se stvaraju uslovi za dalje poboljšavanje zaštite osiguranika. Predviđa se da će se u 1964. godini svi rashodi socijalnog osiguranja povećati za oko 11%. Pri tome se predviđa povećanje potreba zdravstvenog osiguranja za oko 9% i potreba invalidskog i penzijskog osiguranja za oko 17%, čime se pokrivaju povećani izdaci za penzije i invalidnine zbog povećanja broja penzionera, kao i promene u visini penzija do kojih dolazi zbog promene u strukturi penzionisanih lica. Obrazovanjem sigurnosnih i valorizacionih rezervi fondova invalidskog i penzijskog osiguranja u 1964. godini obezbeđuju se sredstva za usklađivanje primanja uživalaca penzija sa kretanjima troškova života. Izdaci za dodatke na decu imaće u 1964. godini blaži porast od predviđenog porasta ukupnih rashoda za socijalno osiguranje.

Radne organizacije i samoupravni organi socijalnog osiguranja treba u 1964. godini dalje da usavršavaju instrumente i metod[illegible] za pravil[illegible] primenu sistema finansiranja socijalnog osiguranja, da bi j[illegible] potpunije [illegible]šao do izražaja neposredan interes svih faktora koji učestvuju u sprovođenju osiguranja, da bi to uticalo na racionalnije trošenje sredstava, doprinelo stabilizovanju fondova i boljoj zaštiti osiguranika, a istovremeno doprinelo i o[illegible]vnijem utvrđivanju položaja zajednice socijalnog osigura[illegible] i radnih organizacija. Ulaganja sredstava iz ostvarenih viškova prihoda nad rashodima u fondovima zdravstvenog osiguranja treba da se, pod zakonom predviđenim mogućnostima, usmere na unapređivanje zdravstvene zaštite.

4. Za iduću godinu predviđa se dalji porast potrošačkih kredita, koji su u 1963. godini imali značajan udeo u povećanju ukupne lične potrošnje.

5. Za 1964. godinu se predviđa da će se raspoloživi fondovi prehrambenih proizvoda za unutrašnju potrošnju povećati za oko 5% do 6%, a industrijske potrošne robe za oko 12%, pa će u idućoj godini postojati uslovi da se postignu

dalji povoljni rezultati u politici stabilizacije cena potrošne robe. Ipak se i u idućoj godini može očekivati izvesno povišenje troškova života, pošto postoje dugogodišnje tendencije porasta cena prehrambenih proizvoda i usluga a jednim delom će se u ovoj godini povećane cene nekih prehrambenih proizvoda odraziti i na nivo troškova života u 1964. godini. Nadležni organi će u toku godine pratiti kretanje cena i troškova života i preduzimati blagovremeno mere za obezbeđenje neophodnih srazmera između povećanja realnih ličnih dohodaka zaposlenih lica i porasta produktivnosti rada. Radi toga treba usavršiti metode praćenja ličnih dohodaka, cena i troškova života.

Od naročitog je značaja da se za stabilizovanje cena robe i usluga lične potrošnje zauzmu opštine, naročito u velikim gradovima i industrijskim centrima. U tom smislu treba se koristiti pozitivnim iskustvima stečenim u ovoj godini pri organizovanju snabdevanja povrćem, voćem, jajima i drugim prehrambenim proizvodima, čije cene umnogome utiču na formiranje troškova života. Treba jačati ulogu fondova rizika, osiguranja i drugih oblika koji mogu obezbediti ravnomernije snabdevanje gradova prehrambenim poljoprivrednim proizvodima i veću stabilnost cena na tržištu.

Glava VII

INVESTICIJE

1. Za 1964. godinu predviđa se porast ulaganja u osnovna sredstva za oko 10%. Takvo povećanje investicija odgovara očekivanom povećanju društvenog proizvoda i raspoloživih sredstava.

Ekonomska struktura investicija, koja se poslednjih godina menjala relativnim povećavanjem udela neprivrednih investicija u ukupnim investicijama, pretrpela je u 1963. godini dalje izmene u korist neprivrednih investicija, prvenstveno zbog radova na obnovi i izgradnji Skoplja. Takav odnos zadržaće se iz istih razloga i u 1964. godini.

2. Problemi koje investicionim ulaganjima treba rešavati u 1964. godini, kao i raspoloživa materijalna i novčana sredstva, upućuju na to da i u toj godini treba u osnovi produžiti investicionu politiku iz 1963. godine, pa treba nastojati da se započeti objekti, naročito oni koji mogu brzo da se aktiviraju i doprinesu povećavanju proizvodnje i izvoza što pre završe. U 1964. godini, kao prvoj godini sedmogodišnjeg perioda za koji će biti utvrđen jedinstven plan razvoja, treba međutim, pored izgradnje objekata po započetim programima, izvršiti i odgovarajuće pripreme za realizaciju investicione politike koja će biti utvrđena sedmogodišnjim planom.

Strukturni problemi u proizvodnji, kao i ostvarivanje osnovnih ciljeva i zadataka utvrđenih ovim planom, nalažu da se i u 1964. godini u okviru privrednih investicija dâ prvenstvo modernizaciji, rekonstrukciji i kompletiranju postojećih kapaciteta i time osigura što veći porast produktivnosti rada. U okviru toga odgovarajuće prvenstvo valja dati objektima koji povoljno utiču na platni bilans, objektima koji proširuju energetsku i sirovinsku osnovu privrede, modernizaciji postojećih i izgradnji novih saobraćajnica i povećanju voznog parka, kao i modernizaciji trgovinske mreže. Uporedo s tim, treba osigurati i modernizaciju kapaciteta građevinarstva, jer je to preduslov za uspešnu realizaciju investicione politike u celini.

U okviru investicija van privrede, prvenstvo treba dati stambenoj izgradnji, kao i obnovi i izgradnji Skoplja.

3. Za ostvarivanje istaknute investicione politike treba da se zauzmu sve društveno-političke zajednice, radne organizacije i banke i da raspoloživim sredstvima i odgovarajućim merama osiguraju njeno sprovođenje. Radi toga treba podsticati već započeti proces mobilisanja slobodnih sredstava radnih organizacija u bankama i usmeravati njihovo ulaganje u objekte i namene kojima treba dati prvenstvo.

U 1964. godini potrebno je efikasnije usmeravati raspoloživa sredstva društveno-političkih zajednica, radnih organizacija i banaka na objekte i namene koji su ranije finansirani iz sredstava federacije, kao što su određene grane industrije, poljoprivrede, saobraćaja i trgovine. Za te namene treba u većoj meri usmeravati i koristiti i sredstva Fonda

federacije za kreditiranje privrednog razvoja nedovoljno razvijenih područja.

Posebno bi sredstva poslovnih banaka trebalo koristiti i za kreditiranje nabavke opreme serijske proizvodnje, vozila i mehanizacije za pretovar, kao i za kreditiranje izgradnje stanova za tržište.

Federacija će i u 1964. godini, produžavajući investicionu politiku iz 1963. godine, pretežan deo raspoloživih sredstava za investicije usmeravati na obezbeđivanje neophodne energetske i sirovinske osnove, na izgradnju mreže saobraćajnih magistrala i drugih važnijih objekata u saobraćaju, na izgradnju objekata koji obezbeđuju razvoj turizma, kao i za namene u oblasti poljoprivrede. Sredstva federacije za finansiranje bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih republika i krajeva obezbediće se u 1964. godini kao sredstva posebnog fonda koji će u tom cilju biti osnovan.

Investicionom politikom takođe bi trebalo stimulisati integraciju i druge oblike poslovne saradnje kojima se obezbeđuje povećanje proizvodnje, produktivnosti rada i ekonomičnosti poslovanja

Glava VIII

RAZVOJ PRIVREDNO NEDOVOLJNO RAZVIJENIH PODRUČJA

1. U sprovođenju utvrđene politike bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih područja, u 1964. godini će se nastaviti ulaganja na tim područjima iz sredstava federacije po svim osnovama finansiranja po kojima su ona i dosada vršena. Posle osetnog porasta investicija na privredno nedovoljno razvijenim područjima iz sredstava federacije u 1963. godini od oko 32%, u 1964. godini se očekuje znatno blaži rast ovih ulaganja, odnosno oko 6%.

Ovakvo kretanje investicija na privredno nedovoljno razvijenim područjima iz saveznih sredstava u 1964. godini posledica je završavanja započetih objekata po svim osnovama finansiranja, osim kapaciteta koji se grade iz sredstava Fonda

federacije za kreditiranje bržeg privrednog razvitka nedovoljno razvijenih republika i krajeva. Sredstva ovog Fonda se povećavaju u 1964. godini za 50%, tj. od 30 na 45 milijardi dinara.

Investicije po redovnim kreditima iz ranijeg Opšteg investicionog fonda, odobrenim na osnovu konkursa ili posebnih odluka Saveznog izvršnog veća, rastu na ovom području u 1964. godini za oko 13%. Porast ovih ulaganja u 1964. godini ostvariće se delom i znatnim povećanjem sredstava za izgradnju saobraćajnih magistrala — Jadranskog puta i pruge Sarajevo—Ploče. U toku 1964. godine treba, međutim, da uz učešće sredstava federacije ustupljenih specijalizovanim bankama otpočne ostvarivanje novih projekata u pojedinim sektorima industrije, čija lokacija još nije poznata. Jedan deo ovih projekata biće svakako realizovan i na privredno nedovoljno razvijenim područjima, pa bi time dalje porastao i ukupan obim ulaganja iz sredstava federacije na ovim područjima.

U okviru posebno garantovanih investicija na privredno nedovoljno razvijenim područjima završava se izgradnja preostalih krupnijih objekata. Objekti čija je izgradnja započeta iz posebnog kredita odobrenog Saveznim društvenim planom za 1960. godinu, uglavnom su završeni, tako da će sredstva predviđena po ovoj osnovi u 1964. godini poslužiti za dovršavanje preostalih objekata.

2. U politici investiranja iz Fonda federacije za kreditiranje privrednog razvoja nedovoljno razvijenih područja prvenstvo treba dati završavanju i puštanju u pogon objekata čija je izgradnja započeta u prethodnim godinama. Nameni i strukturi novih ulaganja treba pokloniti veću pažnju, naročito u pogledu izbora objekata, njihove usklađenosti sa opštim smernicama investicione politike i potrebama razvoja privrede u celini, optimalnosti kapaciteta, uvođenja savremene tehnike i tehnologije, uključivanja nove proizvodnje u jugoslovenska integraciona kretanja i drugo. Prvenstvo u vezi s tim, treba davati ulaganjima koja neposredno doprinose povećavanju proizvodnje i produktivnosti rada, kao i povećavanju izvoznih mogućnosti jugoslovenske privrede.

3. Federacija i u 1964. godini obezbeđuje dopunska sredstva investitorima sa privredno nedovoljno razvijenih pod-

ručja za pokriće učešća po investicijama čije se finansiranje iz sredstava federacije nastavlja i za dalje finansiranje investicija čije je finansiranje iz sredstava federacije obustavljeno.

4. Društveno-političke zajednice i radne organizacije na privredno nedovoljno razvijenim područjima treba u 1964. godini da preduzmu i neophodne mere za stvaranje povoljnih uslova da objekti koji su već pušteni u pogon, ili čija se izgradnja završava, ostvare što veće efekte u pogledu proizvodnje rentabilnosti ulaganja i drugih rezultata predviđenih u programima izgradnje. U tom cilju potrebno je da se odgovarajući savezni, republički i drugi organi, kao i razvijenije radne organizacije aktivnije uključe u razvoj privrede nedovoljno razvijenih područja i da pruže neophodnu tehničku, kadrovsku i drugu pomoć komunama i privrednim organizacijama na ovim područjima.

5. Da bi se omogućilo da nova preduzeća izgrađena iz pomenutog Fonda lakše savladaju privremene teškoće pri prelasku na normalno privređivanje, nadležni organi će ispitati dejstvo postojećeg sistema otplaćivanja zajmova i kredita i, ako treba, predložiti odgovarajuće mere

Glava IX

STAMBENA I KOMUNALNA IZGRADNJA

1. Za 1964. godinu predviđa se dalje povećanje investicija u stambenu izgradnju. Zajedno sa sredstvima za obnovu stambenog fonda u Skoplju, društvene investicije u ovoj oblasti treba da iznose preko 300 milijardi dinara, što je za oko 14% više od ocenjenog iznosa ovih investicija u 1963. godini.

2. Sredstvima koja će u 1964. godini biti uložena u stambenu izgradnju treba postići veće realne efekte u izgradnji stanova pa, prema tome, i u rešavanju stambenog problema. To predstavlja značajan zadatak čije bi ostvarivanje trebalo odgovarajućim sredstvima osigurati. Dosadašnji rezultati u obimu stambene izgradnje nisu, međutim, zadovoljavajući i znatno zaostaju za potrebama i brzim povećanjem novčanih sredstava za izgradnju stanova. Mnoge privredne delatnosti

od kojih zavise materijalni uslovi stambene izgradnje nerazvijene su ili se razvijaju suviše sporo prema potrebi da se obim izgradnje stanova znatnije poveća. Stoga nadležni organi treba da razmotre probleme u delatnostima od kojih zavisi masovna izgradnja stanova i da preduzmu odgovarajuće mere da se ti problemi što pre reše.

3. U cilju bržeg rešavanja problema proizvodnje stanova, u idućoj godini razmotriće se odgovarajuće izmene u sistemu finansiranja stambene izgradnje, koristeći pri tome dosadašnja iskustva. Tim izmenama treba omogućiti odobravanje kredita radnim organizacijama i građanima pod unapred poznatim uslovima, što treba da doprinese znatnijem angažovanju ličnih sredstava za građenje stanova i racionalnijem korišćenju društvenih sredstava namenjenih za stambenu izgradnju.

Izmenama u sistemu finansiranja stambene izgradnje potrebno je obezbediti da organizacije za proizvodnju stanova dobiju položaj ostalih proizvođača i da im se u tu svrhu odobre odgovarajući krediti za obrtna sredstva u 1964. godini.

U toku iduće godine takođe će se razmotriti i izmene u oblasti korišćenja stanova i gazdovanja društvenim stambenim fondom.

4. Ocenjuje se da će investiciona ulaganja u komunalnu delatnost u 1964. godini zabeležiti dalji osetan porast. To je neophodno s obzirom na to da je poslednjih godina razvoj komunalnih fondova sve više zaostajao za stambenom izgradnjom kao i za porastom opšte privredne aktivnosti. U tu svrhu trebalo bi iz sredstava republika i komuna i iz bankarskih sredstava, pored sadašnjih izvora finansiranja komunalne izgradnje, osigurati iznose za dugoročno kreditiranje izgradnje krupnijih komunalnih objekata, naročito vodovoda i kanalizacije.

5. Da bi se u sledećim godinama obezbedio povoljan razvoj komunalne delatnosti, neophodno je u 1964. godini izvršiti svestranu analizu razvoja i stanja mreže komunalnih uređaja, kao i analizu svih društveno-ekonomskih odnosa i problema u ovoj oblasti. Takva analiza treba da omogući određivanje realnog mesta ove oblasti u sklopu opšteg društvenog i privrednog razvoja, a takođe da pruži pouzdanija merila za

usmeravanje sredstava namenjenih razvoju komunalnih fondova u pravcu proširivanja najdeficitarnijih kapaciteta.

Glava X

OBNOVA I IZGRADNJA SKOPLJA

1. U otklanjanju teških posledica prouzrokovanih zemljotresom u Skoplju došla je do punog izražaja solidarnost svih građana Jugoslavije, kao i međunarodna solidarnost. Ova solidarnost se manifestovala naročito u vidu pomoći za prihvatanje i smeštaj stanovništva, u pružanju tehničke i druge pomoći u cilju normalizovanja života u gradu i pružanju materijalne pomoći za obnovu i izgradnju grada.

Data pomoć u radnoj snazi, u novčanim i materijalnim sredstvima, sredstva iz narodnog zajma za pomoć Skoplju, kao i druge mere i akcije putem kojih je pružana pomoć, bili su usmereni na to da se u 1963. godini reše samo najosnovniji problemi razrušenog grada, da se omogući privremeni smeštaj dela stanovništva i delimična normalizacija privrednog života. U cilju trajnijeg rešenja obnove i izgradnje Skoplja i obezbeđivanja finansijskih sredstava za tu svrhu, Savezna skupština je posebnim zakonom osnovala Fond za obnovu i izgradnju Skoplja, osigurala mu posebne prihode i utvrdila opšte uslove za korišćenje sredstava Fonda.

2. U 1963. godini obezbeđeno je za Skoplje iz pomoći, narodnog zajma, rezervi federacije i drugih izvora oko 63.000 miliona dinara. Pored toga, dobivena su i znatna materijalna sredstva iz zemlje i inostranstva, kao i tehnička pomoć stručnih ekipa. Međunarodni monetarni fond i Međunarodna banka za obnovu i razvoj takođe su učestvovali u pružanju pomoći odobravanjem posebnih kredita.

Zakonom o doprinosima Fondu za obnovu i izgradnju Skoplja utvrđeni su posebni trajni izvori prihoda ovog Fonda. Predviđa se da će iz tih izvora u 1964. godini biti obezbeđeno oko 65.000 miliona dinara, dok će preostale uplate upisanog narodnog zajma iznositi u 1964. godini još daljih 10.000 miliona dinara. Očekuje se da će ova sredstva biti uvećana i

sredstvima novih inostranih zajmova, kredita i pomoći, što će olakšati napore naše zemlje za obnovu i izgradnju Skoplja. Treba očekivati da će tome doprineti i odluka doneta na zasedanju Generalne skupštine Organizacije Ujedinjenih nacija, kojom prilikom je međunarodna solidarnost ponovo došla do punog izražaja.

3. U naporima za obnovu i izgradnju Skoplja treba i u 1964. godini da uzme učešće celokupna jugoslovenska zajednica, naročito pružanjem tehničke pomoći i drugim merama koje bi mogle doprineti da se radovi svršavaju brže, uspešnije i u okviru postavljenih programa.

Glava XI

BUDŽETI DRUŠTVENO-POLITIČKIH ZAJEDNICA

1. Ukupni rashodi budžeta svih društveno-političkih zajednica u 1963. godini biće, kako se ocenjuje, ostvareni u nešto manjem obimu nego što je bilo planirano za tu godinu. Pri premašenju plana u skoro svim kategorijama proizvodnje i potrošnje, ovakvo kretanje budžetskih rashoda u toku 1963. godine predstavljalo je značajan faktor za ostvarenje opšte ravnoteže na višem nivou formiranih odnosa u proizvodnji i raspodeli.

Pozitivne tendencije koje su se ispoljile u budžetskoj potrošnji u 1963. godini trebalo bi da se nastave i u 1964. godini.

2. U 1964. godini lični i materijalni rashodi po budžetima i budžetskim fondovima predviđeni su u okviru sopstvenih redovnih prihoda koji bi mogli da se ostvare s obzirom na planirani porast društvenog proizvoda. Njihov porast u 1964. godini mogao bi iznositi do 10%.

U okviru predviđene prosečne stope rasta budžetskih rashoda, lični rashodi budžeta i budžetskih fondova trebalo bi da se povećaju za oko 14%, računajući tu i sredstva za povećanje prosečnih ličnih dohodaka i za izvestan porast broja zaposlenih. Ovakav porast ličnih rashoda, pri usporenom kretanju zaposlenosti, omogućio bi da se delimično naknadi ispo-

ljeno zaostajanje ličnih primanja lica zaposlenih u organima državne uprave za ličnim primanjima u privredi.

3. Rashodi saveznog budžeta biće u 1964. godini veći za 14,2%. Nešto brži rast rashoda Saveznog budžeta posledica je, uglavnom, povećanih potreba za intervencijama u privredi koje se vrše putem regresa, dotacija i sl. Rashodi za ove intervencije povećaće se u 1964. godini za 23,3%. U ličnim rashodima Saveznog budžeta predviđeno je povećanje dohodaka lica zaposlenih u organima savezne uprave u skladu s opštim povećanjem ličnih dohodaka u privredi i društvenim službama.

4. Ispoljene tendencije u budžetskoj potrošnji u 1963. godini trebalo bi da se podrže i u društvenim planovima republika, srezova i opština za 1964. godinu.

ČETVRTI DEO

Glava XII

TRŽIŠTE I CENE

1. Stabilnost tržišta, u celini i na pojedinim sektorima, predstavlja važan faktor ostvarivanja ciljeva i zadataka ovog plana. Predviđeni obim i struktura proizvodnje i potrošnje robe i usluga u 1964. godini obezbeđuju opštu ravnotežu ponude i tražnje na unutrašnjem tržištu. Stabilnost ovih odnosa omogućena je i predviđenim daljim proširivanjem privrednih odnosa sa inostranstvom. Ovakvi odnosi na unutrašnjem tržištu i u spoljnotrgovinskoj razmeni daju radnim organizacijama potpuniju stabilnost i sigurnost u poslovanju i stvaraju povoljne opšte uslove za povećanje i unapređivanje proizvodnje.

2. Nedovoljnost kapaciteta u proizvodnji nekih reprodukcionih materijala, kao i još uvek značajno zaostajanje poljoprivredne proizvodnje, nedovoljan obim prodajnih i skladišnih kapaciteta, teškoće u transportu ili drugi faktori, mogli bi ipak, ako njihovo negativno dejstvo ne bi odgovarajućim merama bilo sprečeno, dovesti do izvesnih neusklađenosti u

proizvodnji i potrošnji i do odgovarajućih poremećaja na tržištu. Stalno usklađivanje materijalnih odnosa na tržištu, i na pojedinim sektorima i u celini, treba stoga da bude jedan od najvažnijih zadataka tekuće ekonomske politike u 1964. godini.

Društvenim rezervama i drugim, prvenstveno ekonomskim, merama potrebno je obezbediti skladno kretanje materijalnih odnosa na tržištu. Pri tome je podjednako značajno da se takva kretanja ostvare i na tržištu reprodukcione i investicione robe i usluga i na tržištu robe i usluga lične potrošnje. Za stabilizovanje cena robe i usluga lične potrošnje treba posebno da se zauzmu i opštine, naročito u velikim gradovima i da odgovarajućim merama osiguraju što bolju snabdevenost tržišta potrebnim proizvodima. U tom smislu potrebno je što potpunije iskoristiti iskustva stečena u 1963. godini u osiguranju boljeg i ravnomernijeg snabdevanja prehrambenim proizvodima.

Društvena kontrola cena i tarifa vršiće se i dalje, u cilju sprečavanja pokušaja njihovog neopravdanog povećavanja.

3. Savezno izvršno veće pratiće i analiziraće preko svojih organa kretanje cena na tržištu i njihov uticaj na proizvodnju, unutrašnju potrošnju i spoljnotrgovinsku razmenu. Potrebno je i dalje ispitivati pojave i osnove neusklađenosti odnosa cena uopšte, i posebno odnosa cena koji nepovoljno utiču na ekonomski položaj pojedinih privrednih delatnosti. U skladu sa rezultatima tih ispitivanja i prema materijalnim mogućnostima treba preduzimati mere da se odnosi cena, a time i uslovi poslovanja različitih delatnosti, međusobno što više usklade.

Glava XIII

KREDITNI ODNOSI

1. Načela i ciljevi kreditno-novčane politike u 1964. godini, kao i mehanizam njenog sprovođenja, treba da budu, uglavnom, isti kao i u 1963. godini, s tim što će se u pojedi-

nostima prilagoditi novim odnosima koji će nastati daljim razvojem privrede u idućoj godini.

2. Snabdevanje privrede sredstvima potrebnim da se proizvodnja, raspodela i razmena ostvare u odnosima predviđenim ovim planom, aktiviranje nedovoljno iskorišćenih faktora proizvodnje i veće produktivnosti rada i obezbeđivanje potrebnog sklada između ponude i tražnje, kao i opšte stabilnosti u privredi, jesu osnovni ciljevi koje bi kreditno-novčanom politikom trebalo u 1964. godini ostvariti.

Ostvarivanje ovih ciljeva moralo bi u 1964. godini da bude efikasnije. U vezi s tim, instrumenti kreditne politike morali bi se elastičnije prilagođavati stvarnim odnosima koji će tokom godine nastajati i morali bi se brže i doslednije primenjivati. Treba takođe izbeći korišćenje sredstava banaka za kreditiranja koja mogu oslabiti njihovu likvidnost.

3. U kreditiranju privrede potrebno je što doslednije primenjivati načelo da kredite treba obezbediti prvenstveno organizacijama koje uspešno posluju, a organizacijama koje ne pokazuju pozitivne rezultate ili koje imaju nepokrivene gubitke i sličnim treba ograničiti ili potpuno uskratiti kredit iz bankarskih sredstava.

Kreditima društveno-političkim zajednicama iz bankarskih sredstava treba i u 1964. godini pokrivati samo rashode koji ne mogu biti pokriveni tekućim prihodima zbog njihovog neravnomernog pritjecanja, s tim da se i takvi krediti moraju vratiti do kraja budžetske godine.

Potrošački krediti davaće se u 1964. godini u osnovi pod istim uslovima kao i u 1963. godini, a u skladu sa stvarnim kretanjima proizvodnje i potrošnje.

4. Narodna banka će i u 1964. godini kreditirati sve druge banke neposredno i pod jednakim uslovima.

Glava XIV

DRUŠTVENE REZERVE

1. Radi ostvarivanja ciljeva i zadataka ekonomske politike utvrđenih ovim društvenim planom, potrebno je u 1964. godini, pored svih ostalih uslova, i izdvajanjem privrednih rezervi obezbediti što stabilniji razvoj privrede. U tom cilju

i radi ostvarivanja uslova za otklanjanje negativnih dejstava onih faktora koji bi mogli izazvati kolebanja u kretanjima privrede, za 1964. godinu preporučuje se formiranje odgovarajućih rezervi kod svih društveno-političkih zajednica i radnih organizacija.

2. U 1964. godini se iz viškova prihoda federacije ostvarenih u 1963. godini i iz dela redovnih prihoda koji će se ostvariti u 1964. godini osiguravaju potrebne državne materijalne rezerve, a predviđa se i dalji porast deviznih rezervi, koje su veoma važan uslov za normalan tok razmene sa inostranstvom i osnova za vanredne intervencije na unutrašnjem tržištu putem odgovarajućeg uvoza.

Iz sredstava koja pripadaju federaciji obrazuju se ovim planom i posebne privredne rezerve u iznosu od 40 milijardi dinara, a za obrazovanje ovih rezervi upotrebiće se i svi eventualni viškovi prihoda preko utvrđenih rashoda i obaveza federacije. Ova sredstva upotrebiće se pre svega za neophodne intervencije radi obezbeđivanja stabilnosti privrednih kretanja i ostvarivanja drugih zadataka utvrđenih ovim planom koji ne budu osigurani predviđenim rasporedom sredstava, a mogu se upotrebiti i za pokrivanje predviđenih rashoda federacije ako se prihodi ne bi ostvarili u predviđenim iznosima. Sredstva privrednih rezervi ne bi, po pravilu, trebalo koristiti za nove investicije, ukoliko i one ne predstavljaju samo poseban vid neophodnih intervencija za ostvarivanje ovim planom utvrđenih ciljeva i zadataka.

3. Ovim planom utvrđeni odnosi u proizvodnji i raspodeli pretpostavljaju da će republike, srezovi i opštine, kao i radne organizacije, svojim planovima i budžetima, pored redovnih izdvajanja u određene rezervne fondove po važećim propisima, osigurati i dopunske rezerve kojima će doprinositi potpunijoj opštoj stabilizaciji u privredi i ostvarivanju ciljeva i zadataka utvrđenih ovim planom i planovima koje će sami doneti.

PETI DEO

Glava XV

NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD

1. Dalji razvoj privrede treba da zahvati ne samo širenje materijalne baze proizvodnje i uvođenje savremenih i produktivnih sredstava rada, nego, još u većoj meri i dalje poboljšanje organizacije proizvodnje, stalno podizanje nivoa i usavršavanje proizvodnih metoda i znanja, osvajanje novih tehnoloških procesa i proizvoda i, uopšte, razvoj sopstvene tehnologije. Zbog toga je potrebno nastaviti napore na izgradnji efikasnog i kompleksnog istraživačkog mehanizma, u kome su uspostavljene skladne proporcije između razvojnih laboratorija i industrijskih instituta, na jednoj, i samostalnih istraživačkih organizacija i univerzitetskih naučnih ustanova, na drugoj strani, jer je to bitna i osnovna pretpostavka za postizanje ovog cilja.

Dalji razvoj društveno-ekonomskih odnosa i društveni razvoj uopšte zahtevaju da se jednaka pažnja pokloni i drugim oblastima nauke i razvijanju odgovarajućih naučnih ustanova.

2. S obzirom na to da je razvijanje uslova za podizanje i stalno usavršavanje istraživačkih kadrova u svim oblastima naučnih aktivnosti osnovni zadatak u radu na sistematskom razvitku naučnih istraživanja, potrebno je i u 1964. godini preduzimati mere za izgradnju efikasnog sistema univerzitetskih studija III stepena. U tom cilju neophodno je osigurati brži razvitak i bolju materijalnu opremljenost univerzitetskih naučnih ustanova, ali, isto tako, treba potpunije koristiti materijalne i kadrovske mogućnosti koje postoje i u naučnim ustanovama van univerziteta, vodeći računa da se osigura saradnja svih faktora koji mogu da doprinesu formiranju i podizanju nivoa naučnoistraživačkih kadrova.

3. Proces širenja institucionalne baze naučnoistraživačkog rada, započet poslednjih godina osnivanjem razvojnih laboratorija i industrijskih instituta u privredi, treba i dalje podsticati i pomagati u još većoj meri, jer je on od najveće

važnosti kako za porast obima i kvaliteta proizvodnje i tehnološko osamostaljenje privrede, tako i za pravilnu programsku orijentaciju i podizanje naučnog nivoa u istraživačkim institucijama izvan privrede.

U samostalnim naučnim institutima treba jačati orijentaciju prema problemima primenjenih istraživanja koja su od značaja za perspektivni društveni i privredni razvoj zemlje, ne zapostavljajući, međutim, ni rad na razvitku fundamentalnih istraživanja koja su od velikog značaja ne samo za opšti naučni razvitak, nego i za usavršavanje naučnog metoda i uzdizanje naučnog kadra.

4. Jedan od ključnih, ali još uvek nepotpuno rešenih problema u oblasti organizacije i razvitka naučnoistraživačkog rada, predstavlja izgradnja adekvatnog i efikasnog sistema finansiranja ovih delatnosti. Pošto su naučna istraživanja ne samo značajan činilac opšteg društvenog razvitka, nego i najbitniji element razvitka proizvodne tehnologije, neophodno je ustanoviti takav mehanizam finansiranja koji bi obim finansijskih sredstava za naučna istraživanja neposrednije vezivao za postignute rezultate u razvitku privrede. Taj mehanizam mora se zasnivati na respektovanju principa da se finansiranje istraživanja u privredi, kao i istraživanja u drugim naučnim ustanovama za potrebe privrede, vrši u prvom redu sredstvima privrednih organizacija. Naučni instituti treba i dalje da budu podsticani sistemom finansiranja i drugim sredstvima na sve tešnju saradnju sa privrednim organizacijama. Razvitkom kreditnog sistema sa podesnim olakšicama, kao i daljim usavršavanjem drugih instrumenata privrednog sistema, treba obezbediti najpovoljnije uslove za angažovanje privrednih organizacija na razvitku naučnih istraživanja u sopstvenim istraživačkim jedinicama i drugim naučnim institutima.

Pred društvenim fondovima za naučni rad stoje u 1964. godini i zadaci pružanja efikasnije pomoći ubrzanom razvitku nekih važnih, a zaostalih oblasti istraživačkog rada. Potrebno je izgraditi trajniju programsku orijentaciju društvenih fondova za naučni rad u finansiranju dugoročnijih primenjenih istraživanja, zatim u oblasti fundamentalnih istraživanja, kao

i u pružanju pomoći za pokretanje novih oblasti istraživanja u skladu sa opštim razvitkom nauke.

Za postizanje ovakvih ciljeva potrebno je u 1964. godini povećavati sredstva odgovarajućih društvenih fondova, a takođe i sredstva radnih organizacija i njihovih integracionih grupacija namenjenih naučnoistraživačkom radu.

Glava XVI

OBRAZOVANJE

1. Poboljšanje stručnosti kadrova je bitan preduslov za brz privredni razvoj, za brže podizanje produktivnosti rada, potpunije korišćenje postojećih kapaciteta, kao i za širi naučnoistraživački rad i primenu njegovih rezultata u praksi. Stoga u 1964. godini treba dalje unapređivati celokupnu oblast obrazovanja i postići još veći stepen integrisanosti obrazovanja i ekonomskog i društvenog razvoja. U 1964. godini treba radi toga dalje razvijati sve stepene i oblike obrazovanja, proširiti njihovu materijalnu i kadrovsku osnovu i poboljšati kvalitet obrazovanja u celini.

2. Osnovno obrazovanje je u dosadašnjem razvoju doživelo najveći uspon, ali je u pojedinim delovima zemlje još uvek nerazvijeno. S obzirom na značaj osnovnog obrazovanja, kao i na njegov značaj za skladan razvoj obrazovanja na ostalim stupnjevima, potrebno je da komune pojačaju napore za proširenje materijalne baze osnovnog školstva, kako za njihovu osnovnu delatnost, tako i za proširenje školskog prostora i stvaranje uslova da se u što kraćem roku likvidira rad u III smeni u školama, a gde postoje uslovi da se postepeno uvodi i celodnevna nastava.

U 1964. godini treba pojačati brigu za dalji razvoj i poboljšati materijalnu osnovu i predškolskih ustanova, na čemu bi trebalo da se, na bazi zajedničkih interesa, ostvari puna saradnja radnih organizacija i komuna.

3. S obzirom na to da je procent nepismenih na pojedinim područjima, čak i među zaposlenim licima, još uvek visok, komune i radne organizacije bi trebalo da u 1964. godini

preduzmu sistematske mere za postepenu likvidaciju nepismenosti i za uklanjanje svih izvora stvaranja novih nepismenih. Na ovome bi trebalo da se postigne puna saradnja sa osmogodišnjim školama i drugim obrazovnim institucijama.

4. Mada se obrazovanje na drugom stupnju u poslednjim godinama bogati novim sadržajem, oblicima i metodama, naročito kada se radi o stručnom obrazovanju, ono još uvek u dosadašnjem razvoju zaostaje za potrebama privrede i drugih društvenih delatnosti, tako da to u sadašnjoj strukturi kadrova predstavlja jednu od najslabijih tačaka. Na to ukazuje i sadašnji nepovoljan odnos kadrova sa visokim obrazovanjem i obrazovanjem na II stupnju. U 1964. godini treba stoga dati prioritet razvoju obrazovnih institucija drugog stupnja, pri čemu treba postići svestraniju saradnju ovih institucija sa radnim organizacijama i komunama. To je bitan preduslov da se utvrde potrebe i profili obrazovanja za pojedine vrste stručnih kadrova i da se na toj osnovi radne organizacije, njihova udruženja i komore u većoj meri i neposredno uključe u finansiranje njihovog školovanja.

5. S obzirom na sve značajniju ulogu nauke i tehnologije u razvitku proizvodnje i društva u celini, posebnu pažnju treba posvetiti i visokoobrazovnim ustanovama koje pripremaju najviše stručne i naučne kadrove. Treba poboljšati materijalni položaj visokoobrazovnih ustanova u 1964. godini. Od naročitog je značaja da se podigne kvalitet obrazovanja na ovom stupnju i obezbedi povećanje broja diplomiranih u odnosu na broj upisanih studenata.

6. Sistem obrazovanja odraslih treba u 1964. i narednim godinama više razvijati. Rad i uporedo s tim učenje treba da postanu i po opsegu i kvalitetu jedan od dominantnih metoda i oblika obrazovanja u neposrednoj budućnosti. Na ovome treba da se naročito angažuju radne organizacije i njihova udruženja, pri čemu bi trebalo da se postigne i veće angažovanje svih obrazovnih institucija na ovom zadatku.

7. Podizanje kvaliteta obrazovanja je prvorazredan zadatak svih radnih organizacija u oblasti obrazovanja, a ono zavisi u velikoj meri i od rešavanja problema nastavnika. Podaci pokazuju da se broj nastavnika u prošlom periodu

nije povećavao uporedo sa povećanjem broja učenika i studenata. U vezi s tim u 1964. godini treba dati prioritet razvoju nastavničkih škola i fakulteta, kako u njihovoj opremi i izgradnji, tako i u obezbeđenju sredstava za njihovu osnovnu delatnost.

8. U 1964. godini će se sredstva za obrazovanje povećati, a posebno postoje povoljni uslovi da se u finansiranje obrazovanja više uključe radne organizacije. U toku 1964. godine nadležni organi treba da razmotre mogućnost da radne organizacije odvajaju sredstva za obrazovanje na teret troškova poslovanja u skladu sa svojim potrebama i mogućnostima. Nadležni organi treba da prouče i druge mogućnosti koje bi doprinele stvaranju novih izvora za finansiranje obrazovanja. Treba u sklopu rada na razvijanju sistema finansiranja investicija ispitati mogućnosti uvođenja amortizacije zgrada obrazovnih institucija, odobravanja dugoročnih kredita za izgradnju škola pod povoljnim uslovima, mogućnosti korišćenja privrednih investicionih fondova za finansiranje obrazovanja potrebnih stručnih kadrova i slično.

9. Osamostaljivanje obrazovnih institucija treba u toku 1964. godine dalje razvijati i s tim u vezi prići odlučnijem uvođenju samostalnog finansiranja tih institucija na principu sticanja dohotka u zavisnosti od rezultata u radu i zadovoljavanju društvenih potreba u ovoj oblasti. U tom cilju treba utvrditi i izučiti odnose između osnivača i obrazovnih organizacija, kriterije formiranja dohotka obrazovnih institucija, kao i unaprediti unutrašnju raspodelu na principu raspodele prema radu.

Samoupravni organi u obrazovnim institucijama treba da obezbede što racionalnije trošenje raspoloživih sredstava za obrazovanje, kako za njihovu osnovnu delatnost, tako posebno i za izgradnju i bolju opremu školskih objekata. Dodatnom aktivnošću oni bi trebalo da obezbede nova sredstva koja bi omogućavala dalje širenje materijalne osnove obrazovanja.

Glava XVII

ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA

1. U 1964. godini treba da se dalje poboljša materijalni položaj i organizacija zdravstvene službe. Zdravstvene službe treba da što više usmerayaju svoj rad na preventivno delovanje i kompleksniju zdravstvenu zaštitu. Treba naročito razvijati zdravstvene centre i njihovu materijalnu osnovu. Naročitu pažnju treba posvetiti suzbijanju oboljenja masovnog karaktera, koja izazivaju najveće ljudske i materijalne gubitke.

Ovakav pravac razvoja zdravstvene zaštite bi trebalo da bude pomognut i sredstvima fondova zdravstvenog osiguranja. Putem ugovora Zavoda za socijalno osiguranje sa zdravstvenim ustanovama trebalo bi razvijati nove oblike stimuliranja ustanova za izvođenje preventivnih akcija i zdravstvenog prosvećivanja. U istom pravcu bi i opštine trebalo da potpunije pomognu rad zdravstvenih ustanova na preventivi.

2. Privredne organizacije bi trebalo da poklone punu pažnju higijensko-tehničkoj zaštiti na radu i da izdvajaju posebna sredstva za razne preventivne mere. Isto tako, trebalo bi da investiraju sredstva u izgradnju i opremu zdravstvenih ustanova, bilo u okviru svojih preduzeća ili van njih, jer je bolja zdravstvena zaštita jedan od preduslova za veću produktivnost rada. Istovremeno treba veću pažnju pokloniti i razvijanju i unapređenju rada stručnih ustanova za unapređenje zaštite na radu.

3. U pogledu investicija u ovu oblast treba u toku 1964. godine ispitati mogućnosti da zdravstvene ustanove mogu šire koristiti kredite iz društvenih investicionih fondova i iz viškova fondova zdravstvenog osiguranja. Isto tako, privredne organizacije i društveno-političke zajednice treba da sredstvima svojih fondova i budžeta učestvuju u investiranju u zdravstvene ustanove. Nova ulaganja bi u prvom redu trebalo usmeriti na izgradnju ambulantno-poliklinič-kih ustanova, naročito dispanzera, a u pogledu posteljnog fonda, s obzirom na nedovoljne kapacitete, na psihijatrijske

ustanove, bolnice za lečenje tuberkuloze i na porodilišta. Trebalo bi obezbediti da se paralelno sa izgradnjom stanova, grade i odgovarajući objekti za socijalno-zdravstvenu zaštitu.

Potrebno je u narednom periodu više stimulirati školovanje medicinskih kadrova sa visokom i srednjom spremom, za kojima se oseća oskudica.

4. Brz privredni razvoj i promena socijalne strukture stanovništva, sve veće zapošljavanje žena, nedostatak stambenog prostora, kao i uslovi za školovanje dece i drugi faktori, ukazuju na potrebu da se u 1964. godini socijalna zaštita razvije snažnije i da se počne osposobljavati za brže rešavanje socijalnih problema koje nameće privredni razvoj.

Brz privredni i opšti razvoj stvara sve veće potrebe za razvojem raznih vrsta ustanova socijalne zaštite (ustanova za dnevni boravak dece, ustanova za smeštaj i zbrinjavanje dece i omladine lišene roditeljskog staranja ili koja se školuju van mesta stanovanja roditelja, ustanova za vaspitno zapuštenu decu i omladinu, ustanova za smeštaj teže invalidne dece, ustanova za rehabilitaciju dece i omladine, ustanova za smeštaj i zbrinjavanje odraslih lica i ostalih ustanova socijalne zaštite), pa se očekuje da će republike i opštine, ceneći svoje potrebe i mogućnosti, svojim planovima za 1964. godinu predvideti i odgovarajuća sredstva za zadovoljenje tih potreba. Trebalo bi da se na rešavanju pojedinih problema socijalne zaštite više angažuju i radne organizacije.

Glava XVIII

KULTURA I FIZIČKA KULTURA

1. U 1964 godini treba stvarati uslove za uspešniji razvoj radnih organizacija u oblasti kulture. Naročitu pažnju u ovoj oblasti treba posvetiti razvoju izdavačko-novinske delatnosti, proizvodnji filmova i kinofikaciji. U tom cilju treba u toku godine izučiti ekonomski položaj i uslove sticanja dohotka u ovim delatnostima i poboljšati te uslove. Radne or-

ganizacije u ovim delatnostima bi trebalo da više razvijaju međusobnu saradnju i stvore uslove za bolje korišćenje unutrašnjih rezervi, kako bi se postigli bolji rezultati u njihovom poslovanju. Takođe treba preduzimati odgovarajuće mere da se poboljšaju uslovi rada i osigura brži razvoj ostalih institucija u oblasti kulture i umetnosti kao što su domovi kulture, biblioteke, pozorišta, muzeji i sl. I u ovim institucijama je potrebno usavršavati sistem finansiranja i kriterije za formiranje dohodka. Istovremeno radne organizacije treba da usavršavaju sistem raspodele u skladu sa važećim društvenim načelima.

2. Planovima opština i republika predviđeće se materijalni okviri razvoja kulturnih institucija, pri čemu bi trebalo voditi računa o potrebi poboljšanja materijalnog položaja ovih institucija u odnosu na narasle potrebe, posebno u oblasti izgradnje, jer je to preduslov za razvijanje masovne kulturne delatnosti u komuni. I u ovoj oblasti treba u toku godine razmotriti mogućnosti uvođenja amortizacije u sistem finansiranja investicija.

3. U idućoj godini će se proširiti mreža srednjetalasnih radio-predajnika male snage, a nastaviće se izgradnja većeg broja predajnika na ultrakratkim talasima. Takođe će se dovršiti druga etapa izgradnje televizije puštanjem u pogon jednog dela predajnika duž dalmatinske obale. Očekuje se da će krajem 1964. godine započeti treća etapa izgradnje televizije, koja treba da obezbedi dalje proširenje mreže televizijskih predajnika.

4. U 1964. godini treba proširiti nastavu fizičkog vaspitanja u školama kako bi školska omladina bila što potpunije obuhvaćena fiskulturom. Takođe je nužno da se stvaraju uslovi za razvoj fizičke kulture u mesnim i stambenim zajednicama. Da bi se obezbedili uslovi za takav razvoj fizičke kulture, ulaganja bi trebalo usmeriti, pre svega, na podizanje raznih jeftinih objekata pri školama, mesnim i stambenim zajednicama. Planovima opština opredeliće se sredstva kojima treba obezbediti skladan razvoj fizičke kulture prema potrebama koje proizlaze iz dosadašnjeg razvoja.

ŠESTI DEO

Glava XIX

DRUŠTVENI USLOVI OSTVARIVANJA CILJEVA I ZADATAKA PLANA

1. Ostvarivanje ciljeva i zadataka privrednog i opšteg društvenog razvoja utvrđenih ovim planom oslanja se na institucije i odnose u jedinstvenom privrednom sistemu i na njihov dalji razvoj. Predviđeni razvoj u oblasti materijalne proizvodnje i nova iskustva doprineće da se u 1964. godini pozitivna dejstva već ostvarenog razvoja ovih odnosa, a posebno razvoja ostvarenog u 1963. godini, potpunije odraze na privredna kretanja i ceo društveni život. Na ta kretanja će pozitivno uticati i dalje razvijanje ovih odnosa do koga će doći u toku 1964. godine. Poseban značaj u tom pogledu imaće primena načela i odredaba novog Ustava, kao i usaglašavanje sada važećih zakona i ostalih propisa u oblasti privrednog sistema s ustavnim odredbama, koje je u toku i koje će se nastaviti i u sledećoj godini.

Savezno izvršno veće i savezni organi uprave, zajedno sa odgovarajućim organima republika, organima Saveza sindikata i Savezne privredne komore i drugim društvenim faktorima, već su u toku 1963. godine radili na stvaranju preduslova za dalje razvijanje odnosa u oblasti privrednog sistema. Proučavanje objektivnih uslova za određena nova rešenja u daljem razvoju društveno-ekonomskih odnosa i iznalaženje najpovoljnijih pravaca i oblika u kojima ta rešenja treba ostvariti nastaviće se i u 1964. godini, a u toku te godine biće primenjena i sva ona nova rešenja koja će predstavljati dalje usavršavanje i razvijanje društveno-ekonomskih odnosa i bolju osnovu za ostvarivanje ciljeva i zadataka ovog plana.

U tom pravcu razvija se i aktivnost radnih zajednica i organa upravljanja u radnim organizacijama, naročito u oblasti daljeg razvijanja unutrašnjih odnosa u radnim organizacijama, a odgovarajuću aktivnost razvijaju i druge samoupravne organizacije i organi u opštinama i drugim dru-

štveno-političkim zajednicama. Toj aktivnosti treba odgovarajućim merama i akcijama dati svaku potrebnu podršku, a koordinacijom celokupne ove aktivnosti treba osigurati da nova rešenja budu odraz stvarnih interesa svih radnih ljudi i izraz zajedničke volje i jedinstvenih stavova svih društvenih faktora.

Jačanje uloge radnih ljudi aktivnih u proizvodnji u celini društvenog procesa reprodukcije i koordiniranje njihove aktivnosti u skladu sa opšte usvojenim ciljevima i zadacima privrednog razvoja treba i dalje da bude opšte obeležje razvijanja odnosa u privrednom sistemu i svih izmena do kojih će u toj oblasti doći.

2. Za odlučnije mesto i ulogu radnih ljudi i njihovih radnih organizacija u društvenom procesu reprodukcije od naročitog je značaja dalje jačanje materijalne osnove njihove samoupravnosti, koje je ostvareno i u 1963. godini. Veća samostalnost i potpunije pravo raspolaganja radnih organizacija društvenim sredstvima reprodukcije i vrednošću proizvoda koju realizuju dobili su u 1963. godini nove ustavne garancije, a izmenama odgovarajućih propisa i odgovarajućim merama, kao i na osnovu daljeg razvijanja ukupne društvene proizvodnje, povećana su sredstva kojima one raspolažu.

U 1964. godini će se, u vezi s tim, znatnije povećati sredstva poslovnog i drugih fondova radnih organizacija, koja su u 1963. godini bila obrazovana u manjem iznosu, između ostalog, i zbog prelaska na obračunavanje po efektivnoj naplati, čije je dejstvo u tom smislu već prestalo. U 1963. godini sprovedena je, osim toga, u najvećem delu radnih organizacija revalorizacija osnovnih sredstava, koja će, zajedno s izmenama u sistemu amortizacije vrednosti osnovnih sredstava, doprineti da se u 1964. godini dalje povećaju sredstva radnih organizacija namenjena reprodukciji. Do kraja 1963. godine biće doneseni propisi kojima će se osigurati da se revalorizacija osnovnih sredstava sprovede i u delatnostima u kojima je privremeno bila odložena. U isto vreme doneće se i propisi kojima će se izmeniti osnove i stope amortizacije za pojedine vrste sredstava, proširiti primena sistema amortizacije prema intenzitetu korišćenja sradstava i skra-

titi vreme odnosno ubrzati amortizacija određenih sredstava. Osim toga, ovaj plan ne računa ni sa izdvajanjem obaveznih rezervi u 1964. godini iz sredstava amortizacije.

Na povećanje sredstava kojima neposredno raspolažu radne organizacije imaće uticaja i ukidanje doprinosa na vanredan prihod i rudničkog doprinosa, kao i izmene položaja pojedinih delatnosti u vezi s izmenama uslova razmene njihovih proizvoda ili s izmenama obaveza koje su imale prema zajednici i druge.

U 1963. godini su izvršene određene izmene cena ili obaveza prema zajednici za privredne organizacije poljoprivrede i prehrambene industrije, crne metalurgije, drvne industrije, industrije celuloze i papira i drugih delatnosti, a do kraja ove godine treba da se izvrše odgovarajuće izmene i za radne organizacije cementne industrije, industrije duvana, industrije nafte, šumarstva i drugih.

Sve ove promene, koje su izvršene u 1963. godini ili će se izvršiti do kraja te godine, stvaraju za radne organizacije odgovarajućih delatnosti osnovu za efikasniji rad i postizanje povoljnijih poslovnih rezultata, kao i za dalje razvijanje i unapređivanje njihove proizvodnje u 1964. godini i narednim godinama.

3. Uporedo s promenama u sistemu obrazovanja sredstava radnih organizacija, ostvareno je u 1963. godini i dalje usavršavanje kreditnog sistema, sistema deviznog i spoljnotrgovinskog poslovanja i drugih odnosa. Izmenama u oblasti kreditnog sistema izvršena je dalja decentralizacija funkcija i sredstava društveno-političkih zajednica, osigurana je nesmetana proizvodnja i promet proizvoda za kojima je postojala realna tražnja i omogućeno je normalnije obrazovanje zaliha. Ovaj plan računa i sa daljim značajnim izmenama u kreditnom sistemu, posebno sa prenošenjem najvećeg dela sredstava federacije namenjenih za investicije u privredi u kreditne fondove specijalizovanih banaka i sa ulaganjem tih sredstava uz dosledniju primenu ekonomskih i poslovnih bankarskih kriterijuma. Značajnije intervencije banaka na poslovnoj osnovi u oblasti spoljnotrgovinske razmene, kao i u oblasti ulaganja u proizvodnju koja doprinosi unapređivanju izvoza, stvorile su uslove da se i u tim oblastima postignu

bolji efekti, da i u ovim odnosima u većoj meri dođu do izražaja poslovnost i ekonomska merila.

U novim, ovim i drugim izmenama u privrednom sistemu stvorenim uslovima, a uz aktivno nastojanje svih društvenih faktora da doprinesu razvijanju i unapređivanju ukupne društvene proizvodnje i uspostavljanju odnosa koji će biti osnova za stalna takva kretanja, mogle su i radne organizacije razviti punu inicijativu i daljim razvijanjem unutrašnjih odnosa i unapređivanjem neposredne međusobne saradnje ostvariti ne samo pozitivne proizvodne rezultate, nego i stvoriti bolje uslove za trajno postizanje takvih rezultata.

U tom pogledu bili su od posebnog značaja novi stavovi o unutrašnjim odnosima u radnim organizacijama, koji su naročito došli do izražaja u uputstvu Saveznog izvršnog veća o raspodeli čistog prihoda radnih organizacija i njegovoj primeni.

Ostvaren je takođe napredak i u razvijanju proizvodne saradnje radnih organizacija, kao i u neposrednom povezivanju radnih organizacija s poslovnim bankama koje je doprinelo uspešnijem korišćenju raspoloživih sredstava i potpunijem usklađivanju njihovih investicionih odluka s potrebama skladnog razvijanja ukupne društvene proizvodnje i rešavanja osnovnih zadataka koji su se u 1963. godini postavili pred privredu kao celinu.

4. Iako je svim ovim i drugim u 1963. godini ostvarenim promenama u privrednom sistemu učinjen značajan korak u pravcu njegovog daljeg razvijanja, mnogi odnosi zahtevaće i u 1964. godini dalje promene i njihovo potpunije usklađivanje s osnovama našeg društveno-ekonomskog uređenja i novim materijalnim mogućnostima, kao i sa ciljevima i zadacima ovog plana. Značajan doprinos rešavanju otvorenih pitanja i razvijanju društveno-ekonomskih odnosa uopšte, predstavljaće i donošenje zakona o privrednom planiranju, zakona o fondu za finansiranje bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih republika i krajeva, zakona o elektroprivredi i drugih koji se pripremaju, ali će, i pored toga, ostati da se i u 1964. godini na planu razvijanja društveno-ekonomskih odnosa ostvari dalji napredak.

U 1964. godini biće donesen i plan privrednog razvoja

za period od 1964. do 1970. godine, koji će otvoriti nove perspektive za dalji razvoj društveno-ekonomskih odnosa. Taj razvoj će predstavljati bitan sastavni deo tog plana i osnovu na kojoj će se ostvarivati ciljevi i zadaci koji će njime biti utvrđeni. U vezi s tim, trebaće razvoj društveno-ekonomskih odnosa i njihovih oblika koje pretpostavlja ostvarivanje ovog plana uskladiti i s opštim ciljevima i zadacima koje će u oblasti društveno-ekonomskih odnosa utvrditi ili pretpostavljati društveni plan privrednog razvoja za period 1964—1970. godine.

5. Značajno povećanje proizvodnje i spoljnotrgovinske razmene, kao i povećanje potrošnje svih vidova i drugi efekti s kojima računa ovaj plan u narednoj godini, pretpostavljaju kao bitan uslov za svoje ostvarenje — dalje značajno povećanje proizvodnosti rada. U vezi s tim, potrebno je da i svi propisi, mere i akcije u oblasti daljeg razvijanja društveno-ekonomskih odnosa, koje će u ovoj i narednoj godini donositi ili preduzimati različiti društveni faktori, budu usmereni na podsticanje veće proizvodnosti rada i aktiviranje faktora od kojih ona zavisi. Ovim propisima, merama i akcijama moraće da se dâ odlučnije prvenstvo radnim organizacijama i radnim ljudima koji postižu veće efekte u radu i time dalje podstakne interes i inicijativa svih radnih ljudi i organizacija za postizanje takvih efekata.

Od naročitog značaja u tom pogledu je dalje razvijanje i usavršavanje unutrašnjih odnosa u radnim organizacijama i dosledna primena i dalja razrada društvenih načela o unutrašnjoj raspodeli dohotka radnih organizacija u skladu s konkretnim uslovima rada i efektima koji se ostvaruju u svakoj delatnosti i organizaciji. Uz odgovarajuću aktivnost radnih zajednica i ostali društveni faktori treba da doprinesu daljem razvijanju ovih odnosa na načelima istaknutim u Ustavu i aktima koje su na toj osnovi doneli Savezna skupština, Savezno izvršno veće i najviši organi Saveza sindikata i Savezne privredne komore. Daljim usavršavanjem i razvijanjem odnosa u raspodeli čistog prihoda radnih organizacija i njihovih unutrašnjih odnosa u celini treba obezbediti maksimalan interes radnika za postizanje što veće proizvodnosti rada i za stvaranje uslova za jačanje

svih faktora od kojih ona zavisi. U tom cilju treba razvijanjem odgovarajućih odnosa i njihovih oblika obezbediti da se lični dohoci radnika obrazuju u srazmeri s efektima rada na radnom mestu, u radnoj jedinici i radnoj organizaciji kao celini.

Razvijanju ovih odnosa u tom pravcu treba da doprinesu i akti i mere društveno-političkih zajednica i odgovarajućih društvenih organa kojima se utiče na uslove rada i sticanje dohotka u različitim delatnostima i organizacijama. Ti akti i mere treba da stvaraju takve uslove koji će i neposredno osigurati ostvarenje istaknutih načela i značiti nov podsticaj za njihovu dosledniju primenu u unutrašnjim odnosima radnih organizacija koje one same uređuju.

6. Potrebno je dalje razvijati i odnose koji doprinose uspostavljanju pravilnih kriterijuma u proizvodnoj orijentaciji i u donošenju odluka o upotrebi sredstava koja se namenjuju proizvodnji, njenom unapređivanju i razvijanju.

Brže, potpunije i neposrednije prilagođavanje proizvodnje zahtevima tržišta i potrebama razvijanja ekonomski celishodne spoljnotrgovinske razmene treba podsticati kako stvaranjem odgovarajućih opštih uslova u kojima će prilagođavanje proizvodnje tim zahtevima i potrebama u većoj meri opredeljivati efekte poslovanja radnih organizacija i, s tim u vezi, njihov ekonomski položaj, tako i razvijanjem takvih unutrašnjih odnosa u radnim organizacijama koji će što neposrednije stvarati interes svih radnih ljudi u njima za takvo prilagođavanje i odgovarajuće efekte.

Pored pravilnih odnosa u raspodeli ličnih dohodaka na pojedine radnike, koji takođe treba da doprinesu pravilnoj proizvodnoj i investicionoj orijentaciji, za ovu je isto tako značajno i pravilno odmeravanje akumulacije u okviru raspodele dohotka radnih organizacija i pravilno raspolaganje izdvojenom akumulacijom i drugim sredstvima radnih organizacija. Odgovarajućim unutrašnjim odnosima u radnim organizacijama treba osigurati što veći interes radnika za obrazovanje potrebnih sredstava i za njihovu najcelishodniju i najefikasniju upotrebu. Razvijanje i usavršavanje takvih odnosa treba da doprinese bržem i skladnijem razvijanju ukupne društvene proizvodnje, da podstiče spoljnotrgovinsku

razmenu i postizanje što povoljnijih efekata u proizvodnji i daljem razvijanju njene materijalne osnove.

7. Bržem i skladnijem razvoju svih oblasti proizvodnje, kao i bržem podizanju proizvodnosti rada, može dati posebno značajan doprinos dalje širenje neposredne proizvodne saradnje između radnih organizacija koje su po prirodi i predmetu poslovanja upućene jedne na druge. Ovu saradnju treba stoga i dalje podsticati odgovarajućom kreditnom politikom i drugim merama i akcijama svih društvenih faktora. Tu aktivnost treba usmeriti u pravcu stvaranja povoljnijih opštih uslova za dalje širenje ove saradnje i u pravcu davanja podrške stvaranju odgovarajućih veza između određenih organizacija čija saradnja može davati neposredne efekte u proizvodnji i prometu ili efekte u stvaranju materijalne osnove i drugih pretpostavki za dalje razvijanje i proizvodnje i prometa na unutrašenjem ili spoljnjem tržištu.

U ovoj aktivnosti neophodno je otklanjati slabosti zatvaranja proizvodne i druge saradnje u uske lokalne granice i davati prvenstvo saradnji koja doprinosi unapređivanju ukupne društvene proizvodnje i neposrednoj integraciji proizvodnje odgovarajućih radnih organizacija u celinu jedinstvene jugoslovenske privrede. Nadležni organi treba posebno da ispitaju u kojoj meri postojeći propisi i odnosi dolaze u nesaglasnost s potrebom šire ekonomske integracije i da predlože mere kojima bi se otklonile eventualne prepreke razvijanju šire poslovne saradnje i integracionih procesa u privredi.

Radne organizacije koje imaju za to uslove treba da razvijaju i proizvodnu saradnju u međunarodnim razmerama kad god ona doprinosi unapređivanju njihove proizvodnje ili bržem i skladnijem razvijanju ukupne jugoslovenske privrede. Toj saradnji treba da daju potrebnu pomoć i podršku i ostali društveni faktori.

8. S jačanjem uloge radnih organizacija u celini društvenog procesa reprodukcije i s daljom decentralizacijom društvenih sredstava namenjenih proširenoj reprodukciji, a što karakteriše i osnovne odnose s kojima računa ovaj plan, postaje za skladan razvoj ukupne društvene proizvodnje sve značajnije pitanje koordinacije investicione aktivnosti radnih

organizacija i njenog društvenog usmeravanja u pravcu ostvarenja ciljeva i zadataka razvoja utvrđenih društvenim planovima. U vezi s tim, naročit značaj za ostvarivanje ciljeva i zadataka ovog plana i za koordinaciju odgovarajuće aktivnosti radnih organizacija, kao i za usmeravanje te aktivnosti u pravcu ostvarivanja društvenih planova uopšte, dobivaju kreditna politika i sredstva kojima se ona ostvaruje.

Već započeti proces većeg aktiviranja banaka u funkciji mobilisanja slobodnih sredstava privredne i usmeravanja korišćenja tih sredstava u pravcu ostvarivanja smernica, ciljeva i zadataka društvenih planova, treba i u narednoj godini podržati i dalje proširiti. Pri tome sredstva ovog mobilisanja i usmeravanja treba sve više da dobiju karakter ekonomskih mera, da polaze od ekonomskih kriterijuma i neposrednijih interesa radnih organizacija koje ulaze u odgovarajuće kreditne odnose s bankama. Tim odnosima treba postići da se i sredstva koja neposredno angažuju radne organizacije za potrebe razvijanja i unapređivanja sopstvene delatnosti koriste u skladu sa smernicama, ciljevima i zadacima razvoja utvrđenih u društvenim planovima.

U skladu s istaknutim težnjama u razvijanju odnosa u oblasti finansiranja društvene reprodukcije, Savezno izvršno veće i njegovi organi treba što pre, zajedno s drugim zainteresovanim društvenim faktorima, da razmotre celokupan sistem finansiranja investicija, i posebno sistem kreditiranja, izvore kreditnih sredstava, uslove njihovog plasmana, mesto i ulogu različitih banaka u kreditnom sistemu, metode usmeravanja njihove kreditne aktivnosti i druga pitanja vezana za kredit, i da predlože potrebne izmene važećih propisa ili mere koje će otkloniti smetnje za slobodno razvijanje ovih odnosa u skladu s daljim razvijanjem odnosa u sistemu društvene reprodukcije uopšte. Pri tome treba nastojati da se nađu rešenja koja će doprineti jačanju funkcija banaka i njihove poslovne samostalnosti, njihovoj većoj odgovornosti za plasmane, kao i stvaranju uslova za povećanje mobilnosti sredstava i za njihovu upotrebu s najvećim ekonomskim efektima.

Savezni sekretarijati nadležni za pojedine oblasti privrede, u sporazumu sa Saveznom privrednom komorom i spe-

cijalizovanim bankama, upoznaće na odgovarajući način investitore s razlozima koji upućuju na to da u određenim pravcima ne bi trebalo započinjati izgradnju novih investicionih objekata u 1964. godini. Organi društvenog upravljanja ovlašćeni za donošenje odluka o investiranju treba da se odnose prema ovim obaveštenjima sa potrebnom pažnjom i odgovornošću.

9. Ostvarivanju ciljeva i zadataka ovog plana, kao i stvaranju uslova za dalji privredni razvoj i za postizanje većih efekata u društvenoj proizvodnji uopšte, treba da, pored usavršavanja odnosa u okviru privrednog sistema uopšte, dâ značajan doprinos i razvijanju odnosa u oblasti sistema deviznog i spoljnotrgovinskog poslovanja koje će dalje podsticati i unapređivati razmenu i druge ekonomske odnose sa inostranstvom.

Sistem raspodele deviza treba dalje usavršavati u pravcu jačanja međusobnih poslovnih odnosa nosilaca privredne aktivnosti, jačanja uloge poslovnih banaka u toj raspodeli i smanjivanja administrativnih intervencija.

Devize za povećanje uvoza treba obezbeđivati najrentabilnijim i najproduktivnijim proizvodnim organizacijama, dajući pri tome prvenstvo onima koje proizvode za izvoz s tim što će banke za to razraditi jedinstvene objektivizirane kriterijume.

Posebno treba proizvodnim preduzećima — izvoznicima davati olakšice za unapređivanje racionalnog izvoza, kako u pogledu snabdevanja uvoznom robom potrebnom za povećanje proizvodnje, tako i u pogledu korišćenja deviza koje ovlašćene banke prodaju preduzećima u srazmeri sa ostvarenim deviznim prihodima.

U tom cilju i odgovarajućim odnosima u oblasti investicione i kreditne aktivnosti, ili odnosima kojima se utiče na uslove razmene, kao i merama u oblasti obezbeđenja proizvodnje stranim sredstvima plaćanja i drugim, treba osigurati prvenstvo prozvodnji za izvoz. Isti tretman treba obezbediti i uslužnim delatnostima, kao što su transport, ugostiteljstvo i turizam, koje mogu doprineti unapređivanju ekonomskih odnosa sa inostranstvom, a naročito skladnijim bilansnim odnosima sa pojedinim područjima i zemljama. Od po-

sebnog je značaja u okviru tih mera iznalaženje odgovarajućih rešenja u cilju poboljšanja ekonomskog položaja privrednih delatnosti koje imaju sve uslove za povećanje rentabilne proizvodnje i deviznih priliva.

Daljim razvijanjem ovih odnosa i donošenjem potrebnih mera treba prvenstveno podsticati proizvodnju koja daje najpovoljnije efekte u spoljnotrgovinskoj razmeni. U tom cilju treba dati prvenstvo rentabilnoj proizvodnji odnosno proizvodnji koja ima uslova da postane rentabilna i da bude važan činilac u razmeni sa drugim zemljama. U režimu davanja premija za izvoz treba čvršće sprovoditi selektivnu politiku kojom će se dati puna podrška u izvozu rentabilnoj i za međunarodnu razmenu značajnoj proizvodnji i postepeno eliminisati iz izvoza proizvodnju čiji izvoz nije ekonomski dovoljno opravdan.

Regulisanje robne razmene treba vršiti po objektivnim ekonomskim kriterijumima rentabilnosti i celishodnosti, uz istovremeno svođenje administrativnih mera u što uže okvire. U vezi s tim, treba što neposrednije vezati interes radnih organizacija za ostvarivanje izvoza sa što povoljnijim ekonomskim efektama. Treba nastaviti sa iznalaženjem daljih mogućnosti vezivanja uvoza sa rezultatima ostvarenim u izvozu.

Za razvijanje trgovinskih i ostalih ekonomskih odnosa sa drugim zemljama treba više angažovati banke i odgovarajućim sredstvima podsticati njihov interes da doprinesu ostvarivanju ekonomski celishodnih odnosa u ovoj oblasti.

Treba odlučnije prići ispitivanju mogućnosti i kriterijuma za uključivanje svih poslovnih banaka u devizno poslovanje. Specijalizovanim i drugim poslovnim bankama ovlašćenim za devizno poslovanje treba u tom cilju omogućiti da i devizna sredstva kojima posluju stiču u zavisnosti od rezultata koje postižu u razvijanju i unapređivanju spoljnotrgovinske razmene.

Ovim i drugim podesnim merama u ovoj oblasti treba osigurati i celishodno regionalno kretanje spoljnotrgovinske razmene.

10. Razvoj društveno-ekonomskih odnosa u napred istaknutim pravcima pretpostavlja i što doslednije ujednačavanje

uslova rada i sticanja dohotka u različitim privrednim delatnostima i organizacijama.

Dosadašnje metode ovog ujednačavanja i efekti njihove primene često nisu bili zadovoljavajući i doveli su do veoma neujednačenih obaveza organizacija različitih delatnosti prema zajednici, koje ne retko otežavaju primenu jedinstvenih merila i ekonomski celishodnih oblika raspodele, zahtevali su i još uvek zahtevaju mnoge i značajne administrativne intervencije u preraspodeli realizovane vrednosti, dovode, zbog toga, do znatne centralizacije sredstava koja inače ne bi bila nužna, kao i do drugih neželjenih odnosa. To stoga nameće potrebu da se u daljoj praksi sprovođenja načela ujednačavanja uslova rada i sticanja dohotka izbegavaju metode koje imaju ovakve i slične posledice i više koriste neposredne intervencije u oblasti uslova razmene i realizovanja vrednosti proizvoda i usluga pojedinih delatnosti, ili intervencije u vezi s uslovima kreditiranja proširene reprodukcije u različitim delatnostima i organizacijama i slični oblici intervencije.

Radi stvaranja što boljih uslova za uspešno poslovanje i radi uspostavljanja pravilnijih međusobnih odnosa između pojedinih oblasti i grana, a naročito radi postupnog smanjivanja obima intervencija u vidu raznih vrsta subvencija i povlastica i drugih neekonomskih mera i oblika administrativne intervencije u privredi, Savezno izvršno veće i njegovi organi pristupiće proučavanju i iznalaženju rešenja problema unutrašnjih odnosa cena i odnosa domaćih i inostranih cena. Pošto se ti odnosi zasnivaju i na dejstvu pojedinih oblika raspodele, potrebno je da Savezno izvršno veće i njegovi organi prouče mesto i ulogu pojedinih oblika raspodele u strukturi cena, naročito poreza na promet, carine, premija, regresa i drugih.

Iako je kompleksno rešenje istaknutih problema vezano delom za dugoročnija ispitivanja i za stvaranje materijalnih pretpostavki za odgovarajuća rešenja, potrebno je obezbediti da se već i u 1964. godini poboljšaju uslovi poslovanja i ekonomski položaj onih delatnosti čiji je položaj naročito nepovoljan i pokazuje se kao smetnja skladnijem razvoju ukupne društvene proizvodnje, kao što su pojedine delatnosti u obla-

sti proizvodnje sirovina i reprodukcionih materijala, ili u oblasti transportnih i drugih usluga.

U istom cilju nadležni organi Saveznog izvršnog veća treba da ispitaju i uslove kreditiranja i dejstvo obaveza iz kreditnih odnosa na položaj privrednih organizacija u delatnostima čiji je opšti ekonomski položaj relativno nepovoljan, kao što su poljoprivredne organizacije, organizacije u oblasti turističkog ugostiteljstva i sl. U vezi s tim, ovi organi treba da ispitaju mogućnost i celishodnost izmene postojećih kreditnih obaveza ili mogućnost drugih mera kojima bi se otklonila eventualna negativna dejstva postojećih kreditnih odnosa na njihov položaj.

U vezi s poreskom politikom u poljoprivredi, potrebno je razmotriti mogućnosti da se deo povećanih prihoda poljoprivrednih proizvođača usmeri na razvoj poljoprivredne proizvodnje i službi za njeno unapređivanje. Potrebno je proučiti i pitanje uvođenja obaveznog osiguranja u poljoprivredi, kao i pitanje uvođenja vodnog doprinosa za sve korisnike vode.

Savezno izvršno veće će ispitati kriterije i metode ujednačavanja uslova rada i sticanja dohotka između pojedinih privrednih delatnosti i organizacija. U okviru mera koje mogu da doprinesu ujednačavanju tih uslova, treba posebno, u sklopu celog mehanizma privrednog sistema, tražiti rešenje za probleme onih ekstra dohodaka koji nisu u skladu sa ostvarenom proizvodnjom i produktivnošću rada.

Ujednačavanje uslova rada i sticanja dohotka putem izmene uslova razmene, ako se to pokaže nužnim, ne bi smelo da dovede do poremećaja na tržištu ili do promena u osnovnim odnosima društvene reprodukcije sa kojima računa ovaj plan. Takve izmene treba sprovoditi ili omogućiti samo ako postoje objektivni uslovi za njihovo sprovođenje bez negativnih posledica i tek pošto različiti efekti odgovarajućih izmena budu svestrano ispitani.

11. Savezno izvršno veće i nadležni savezni sekretarijati treba da u 1964. godini prouče pitanje razloga i osnova za nesklad između prihoda i rashoda federacije i da predlože rešenja za otklanjanje deficita u sredstvima federacije u narednim godinama.

Glava XX

Smernice, ciljevi i zadaci privrednog razvoja u 1964. godini utvrđeni ovim planom ostvarivaće se, u skladu s jedinstvenim društveno-ekonomskim sistemom utvrđenim Ustavom i saveznim zakonima, neposrednim merama i aktima koje će u okviru svoje nadležnosti preduzimati organi federacije i planovima koje će samostalno doneti društveno-političke zajednice i radne organizacije.

Društveno-političke zajednice i radne organizacije treba da i merama i aktima koje će utvrđivati i donositi u cilju ostvarenja odnosa utvrđenih svojim planovima osiguraju ostvarenje smernica, ciljeva i zadataka utvrđenih ovim planom.

Zakonom o privredno-planskim merama u 1964. godini, koji Savezna skupština donosi istovremeno s ovim planom, utvrđuju se posebne mere kojima se osigurava ostvarenje određenih odnosa koji su od bitnog značaja za skladan razvoj i stabilnost celokupne privrede u 1964. godini.

Zakon o privredno-planskim merama u 1964. godini

Član 1.

Ovim zakonom određuju se privredno-planske mere kojima se obezbeđuje ostvarivanje određenih odnosa, ciljeva, zadataka i smernica utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu.

I. OSNOVNI RASPORED SREDSTAVA FEDERACIJE

Član 2.

Prihodi koje federacija ostvari u 1964. godini iz izvora utvrđenih ovim zakonom i prihodi određeni drugim saveznim propisima kao prihodi federacije, raspoređuju se na sredstva Saveznog budžeta za 1964. godinu, sredstva kojima federacija učestvuje u finansiranju investicija u privredi i sredstva privrednih rezervi federacije.

1. Savezni budžet za 1964. godinu

Član 3.

Od prihoda koji na osnovu saveznih propisa pripadaju federaciji unose se u Savezni budžet za 1964. godinu:

1) deo poreza na promet koji pripada federaciji;

2) opšti porez na promet;

3) prihodi od carina;

4) deo zajedničkih prihoda društveno-političkih zajednica koji pripada federaciji;

5) deo poreza na promet vina i rakije, koji pripada federaciji;

6) prihodi saveznih organa i ustanova, osim prihoda koje oni ostvaruju preko posebnog računa;

7) deo doprinosa iz dohotka privrednih organizacija do iznosa od 32.000 miliona dinara;

8) ostali budžetski prihodi predviđeni Saveznim budžetom za 1964. godinu.

2. Sredstva federacije za finansiranje investicija

Član 4.

Sredstva kojima federacija učestvuje u finansiranju investicija utvrđuju se za 1964. godinu u iznosu od 432.500 miliona dinara.

Sredstva federacije iz stava 1 ovog člana obrazuju se:

1) od sredstava koja po važećim propisima o raspodeli obrazuju prihod federacije za finansiranje investicija u privredi, do ukupnog iznosa od 265.000 miliona dinara, a koja se obrazuju od:

a) kamata na fondove u privredi;

b) dela kamata koje Narodna banka ostvari po datim kreditima kao prihod federacije;

c) doprinosa iz dohotka privrednih organizacija umanjenog za deo koji po odredbama ovog zakona pripada Saveznom budžetu za 1964. godinu;

d) doprinosa na vanredne prihode privrednih organizacija iz 1963. godine koji će se ostvariti u 1964. godini;

e) ostalih prihoda koji su pripadali ukinutom Opštem investicionom fondu;

2) od sredstava inostranih zajmova i drugih inostranih aranžmana koje je federacija zaključila za finansiranje investicija u privredi, i od komercijalnih kredita zaključenih za

Železaru u Skoplju, obračunatih po obračunskom kursu, do ukupnog iznosa od 77.500 miliona dinara;

3) od sredstava zajma koji federacija raspiše u zemlji radi finansiranja investicija od značaja za opšti privredni razvoj, do ukupnog iznosa od 90.000 miliona dinara.

Član 5.

Sredstva federacije za finansiranje investicija upotrebiće se:

1) za prenos u kreditne fondove specijalizovanih banaka i Narodne banke radi kreditiranja investicija u osnovna sredstva i trajna obrtna sredstva i kreditiranja izvoza opreme na kredit i izvođenja investicionih radova u inostranstvu — do ukupnog iznosa od 139.525 miliona dinara, od koga iznosa se prenosi u kreditni fond Jugoslovenske investicione banke 50.125 miliona dinara, Jugoslovenske poljoprivredne banke 47.000 miliona dinara, Jugoslovenske banke za spoljnu trgovinu 40.800 miliona dinara i Narodne banke 1.600 miliona dinara;

2) za finansiranje investicija bez obaveza vraćanja — 67.075 miliona dinara, i to: iz redovnih sredstava federacije 48.275 miliona dinara i iz zajmova federacije zaključenih u inostranstvu za određene namene 18.800 miliona dinara;

3) za kreditiranje garantovanih investicija — 17.500 miliona dinara;

4) za brži razvitak privredno nedovoljno razvijenih područja — 48.000 miliona dinara;

5) za otplaćivanje zajmova i kredita koje je federacija zaključila u inostranstvu za finansiranje investicija u privredi — iznos od 11.700 miliona dinara;

6) za kreditiranje investicija u osnovna sredstva preko Jugoslovenske investicione banke iz zajmova zaključenih u inostranstvu — do iznosa od 58.700 miliona dinara i iz zajmova zaključenih u zemlji — do iznosa od 90.000 miliona dinara.

Ako iznos kamata na fondove u privredi koje specijalizovane banke plaćaju na sredstva svog kreditnog fonda po važećim propisima bude veći ili manji od iznosa: za Jugoslo-

vensku investicionu banku od 36.600 miliona dinara, za Jugoslovensku poljoprivrednu banku od 5.300 miliona dinara i za Jugoslovensku banku za spoljnu trgovinu od 4.500 miliona dinara, — za odgovarajuće razlike će se smanjiti odnosno povećati sredstva iz tačke 1 stav 1. ovoga člana.

Član 6.

Ako federacija po osnovu inostranih zajmova i kredita ostvari u toku 1964. godine sredstva za finansiranje investicija u privredi u iznosu većem od iznosa tih sredstava koji je predviđen za finansiranje investicija u privredi u 1964. godini, više ostvarena sredstva mogu se koristiti u 1964. godini za investicije prema posebnim odlukama Savezne skupštine.

3. Privredne rezerve federacije

Član 7.

Sredstva privrednih rezervi federacije obrazuju se od svih prihoda federacije koji nisu raspoređeni važećim propisima ili ovim zakonom, kao i od sredstava koja se ostvare preko iznosa utvrđenih za finansiranje investicija iz sredstava federacije i za pokrivanje rashoda saveznog budžeta.

Ako se sredstva privrednih rezervi federacije ne utroše u 1963. godini u celini, neutrošeni iznos upotrebiće se u 1964. godini za povećanje državnih materijalnih rezervi.

Savezno izvršno veće doneće bliže propise o načinu upotrebe sredstava iz stava 2. ovog člana.

Član 8.

Sredstva privrednih rezervi federacije upotrebljavaju se, na osnovu posebnih odluka Savezne skupštine, za izvršavanje zadataka predviđenih Društvenim planom Jugoslavije, za 1964. godinu a prvenstveno za intervencije radi uspešnog

razvoja privrede i radi izjednačavanja opštih uslova poslovanja privrednih organizacija u pojedinim privrednim granama i grupama privrednih organizacija.

II. UPOTREBA SREDSTAVA FEDERACIJE ZA FINANSIRANJE INVESTICIJA

1. Upotreba sredstava federacije namenjenih za finansiranje investicija bez obaveze vraćanja

Član 9.

U 1964. godini finansiraće se bez obaveze vraćanje investicije do ukupnog iznosa od 67.075 miliona dinara, i to:

1) preko Jugoslovenske investicione banke investicije u oblasti saobraćaja do iznosa od 50.475 miliona dinara, od koga iznosa 18.800 miliona dinara iz sredstava inostranih zajmova;

2) preko Jugoslovenske poljoprivredne banke izgradnja kanala Dunav—Tisa—Dunav — do iznosa od 10.600 miliona dinara, i za melioracione radove u Socijalističkoj Republici Makedoniji — do iznosa od 4.000 miliona dinara;

3) kao dotacija Autonomnoj Pokrajini Kosovu i Metohiji za investicije u privredi — do iznosa od 2.000 miliona dinara.

Savezno izvršno veće će, u skladu sa smernicama utvrđenim Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu, utvrditi bliže namene, uslove i način finansiranja investicija iz sredstava predviđenih u stavu 1, tačka 1. ovog člana.

2. Upotreba sredstava federacije namenjenih za kreditiranje garantovanih investicija

Član 10.

U 1964. godini kreditiraće se garantovane investicije do iznosa od 17.500 miliona dinara. Iz ovih sredstava Jugoslovenska investiciona banka kreditiraće ulaganja u osnovna sred-

stva do iznosa od 13.000 miliona dinara i ulaganja u trajna obrtna sredstva do iznosa od 1.500 miliona dinara; a Jugoslovenska poljoprivredna banka kreditiraće ulaganja u osnovna sredstva do iznosa od 3.000 miliona dinara.

Sredstva koja se daju za garantovane investicije u smislu odredbe stava 1. ovog člana i sredstva za druge nezavršene investicione objekte na teritoriji socijalističkih republika Makedonije i Crne Gore i Autonomne Pokrajine Kosova i Metohije, za koje su zaključeni ugovori o kreditu do kraja 1960. godine, kao i sredstva za izgradnju objekata u ostalim nedovoljno razvijenim područjima koja je započeta na osnovu odredbe Saveznog društvenog plana za 1960. godinu, koristiće se u 1964. godini za izmirenje obaveza po ovim investicijama — pod uslovima koji su važili za finansiranje tih investicija u 1960. godini.

Kao objekti garantovanih investicija za čije su finansiranje zaključeni ugovori o kreditu do kraja 1960. godine u smislu stava 2. ovog člana, smatraju se i investicioni objekti iz spiska garantovanih investicija čija je izgradnja započeta do kraja 1960. godine na osnovu prethodnog sporazuma Jugoslovenske investicione banke sa investitorom, a za koje su konačni ugovori o kreditu zaključeni posle 31. decembra 1960. godine.

Iz sredstava iz stava 1. ovog člana Jugoslovenska poljoprivredna banka upotrebiće u 1964. godini iznos do 3.000 miliona dinara za dogradnju i opremanje većih poljoprivrednih dobara i hidromelioracione radove na teritoriji Autonomne Pokrajine Kosova i Metohije.

Za svrhu iz stava 4 ovog člana Jugoslovenska poljoprivredna banka upotrebiće i iznos od oko 1.600 miliona dinara neiskorišćenih sredstava Opšteg investicionog fonda iz 1963. godine datih toj banci sa istom namenom.

O davanju kredita iz st. 4. i 5. ovog člana Jugoslovenska poljoprivredna banka zaključiće nove ugovore, s tim da iznos kredita po tim ugovorima za 1964. i naredne godine ne pređe iznos od 8.000 miliona dinara.

Član 11.

Anuiteti po kreditima iz sredstava Opšteg investicionog fonda i drugih sredstava federacije za investicije na teritoriji socijalističkih republika Makedonije i Crne Gore i Autonomne Pokrajine Kosova i Metohije odobrenim od početka 1953. do kraja 1960. godine, uplaćivaće se u društvene investicione fondove ovih republika odnosno Pokrajine do konačne isplate tih kredita.

Na način utvrđen u stavu 1. ovog člana postupaće se i sa anuitetima po kreditima za učešće u garantovanim investicijama odobrenim u 1963. i 1964. godini.

3. Upotreba sredstava federacije namenjenih za brži razvoj privredno nedovoljno razvijenih područja

Član 12.

Iznos od 48.000 miliona dinara Jugoslovenska investiciona banka upotrebiće, do donošenja zakona o fondu federacije za kreditiranje bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih područja, za učešće u kreditiranju bržeg razvoja tih područja.

Sredstva iz stava 1. ovog člana upotrebiće se:

1) za kreditiranje investicija u osnovna sredstva — do ukupnog iznosa od 43.400 miliona dinara, i to: na teritoriji socijalističkih republika Bosne i Hercegovine 11.280 miliona dinara, Crne Gore 3.180 miliona dinara, Hrvatske 3.410 miliona dinara, Makedonije 10.260 miliona dinara i Srbije 15.270 miliona dinara, od čega za Autonomnu Pokrajinu Kosovo i Metohiju 8.610 miliona dinara;

2) za učešće u finansiranju izgradnje objekata društvenog standarda Železare u Skoplju 1.600 miliona dinara;

3) za kreditiranje investicija u trajna obrtna sredstva do ukupnog iznosa od 3.000 miliona dinara.

Sredstva iz stava 2. tačke 1 ovog člana upotrebiće se za davanje kredita za ulaganja u osnovna sredstva u skladu sa smernicama razvoja privrede u odnosnim privredno nedovoljno razvijenim područjima, i to prvenstveno za dovršenje in-

vesticionih objekata čija je izgradnja kreditirana iz sredstava za razvoj privredno nedovoljno razvijenih područja u 1961, 1962. i 1963. godini i za rekonstrukcije i proširenja, kao i za davanje kredita za izgradnju novih objekata na tim područjima.

Kredite iz stava 2. tačke 1 ovog člana davaće Jugoslovenska investiciona banka fondovima republika za razvoj privredno nedovoljno razvijenih područja, ili, ako ovi fondovi nisu obrazovani, nosiocima tih kredita koje odredi republika.

Iz sredstava iz stava 2. tačke 1 ovog člana kreditiraće se privredno nedovoljno razvijena područja odnosno investitori na tim područjima na način i pod uslovima utvrđenim u Saveznom društvenom planu za 1963. godinu za kreditiranje razvoja nedovoljno razvijenih područja.

Sredstva predviđena u stavu 2. tačke 2 ovog člana za učešće federacije u finansiranju izgradnje objekata društvenog standarda Železare u Skoplju upotrebiće Jugoslovenska investiciona banka za izmirenje obaveza stvorenih po ovom osnovu u 1963. godini i za učešće federacije u finansiranju ove izgradnje u 1964. godini.

4. Otplaćivanje zajmova koje je federacija zaključila u inostranstvu

Član 13.

Iz sredstava utvrđenih u članu 5. stav 1 tačke 5 ovog zakona u iznosu od 11.700 miliona dinara Narodna banka vršiće otplaćivanje zajmova i kredita koje je federacija zaključila u inostranstvu za finansiranje investicija u privredi, a za koje Zakonom o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi, nije predviđeno da otplaćivanje vrši Jugoslovenska investiciona banka.

Član 14.

Jugoslovenska investiciona banka upotrebiće iznos od 19.600 miliona dinara za otplaćivanje zajmova i kredita koje

je zaključila federacija u inostranstvu, a čija je sredstva Jugoslovenska investiciona banka upotrebila za finansiranje izgradnje određenih investicionih objekata.

III. UPOTREBA SREDSTAVA SPECIJALIZOVANIH BANAKA I NARODNE BANKE ZA INVESTICIJE U PRIVREDI

Član 15.

Jugoslovenska investiciona banka, Jugoslovenska poljoprivredna banka, Jugoslovenska banka za spoljnu trgovinu i Narodna banka upotrebljavaće u 1964. godini sredstva svojih kreditnih fondova i sredstva federacije koja se po odredbama ovog zakona prenose u njihove kreditne fondove za ulaganje u vidu kredita u osnovna sredstva i trajna obrtna sredstva, kredita za izvoz opreme na kredit, kao i za kreditiranje izvođenja investicionih radova u inostranstvu, saglasno smernicama Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu i odredbama ovog zakona i drugih saveznih propisa.

Specijalizovane banke i Narodna banka nastaviće kreditiranje investicija čije je finansiranje započeto u ranijim godinama iz sredstava koja su pripadala ukinutom Opštem investicionom fondu, saglasno zaključenim ugovorima i saveznim propisima o finansiranju određenih namena ili objekata.

Nove ugovore o kreditiranju investicija kojima angažuje dopunska sredstva federacije, Jugoslovenska investiciona banka može zaključivati u 1964. godini samo za namene utvrđene odlukom Savezne skupštine.

Izuzetno od odredbe stava 3. ovog člana, Jugoslovenska investiciona banka može zaključivati nove ugovore o kreditima na osnovu Odluke o smernicama za upotrebu sredstava Opšteg investicionog fonda za finansiranje određenih investicija („Sl. list FNRJ", br. 19/63).

Jugoslovenska poljoprivredna banka i Jugoslovenska banka za spoljnu trgovinu mogu zaključivati nove ugovore o kreditiranju investicija u 1964. godini, saglasno smernicama

utvrđenim Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu, u okviru sredstava u svom kreditnom fondu. Ovim i već zaključenim ugovorima mogu se za naredne godine stvoriti obaveze najviše do iznosa iskorišćenih kredita u 1964. godini. Ako u 1964. godini nastane potreba za stvaranjem većih obaveza za naredne godine, takve obaveze mogu se preuzeti samo na osnovu posebnih odluka Savezne skupštine.

Član 16.

Jugoslovenska investiciona banka davaće kredite za učešće u finansiranju investicija:

	— u milionima dinara	
1) u osnovna sredstva — u iznosu od		224.925
od čega:		
a) u oblasti industrije i rudarstva	161.000	
b) u oblasti saobraćaja	13.925	
c) za unapređivanje turističkog prometa stranaca	21.000	
d) za dopunska sredstva investitorima sa privredno nedovoljno razvijenih područja	12.200	
e) za izmirenje obaveza po kreditima iz Opšteg investicionog fonda iz ranijih godina	7.500	
f) za izmirenje prekoračenja u troškovima investicione izgradnje kod garantovanih investicija	3.200	
g) za nastavak izgradnje televizijske mreže	900	
h) za učešće u kreditiranju izgradnje Novog Beograda	1.000	
i) za menična plaćanja po inostranim kreditima za završene objekte koji su kreditirani iz Opšteg investicionog fonda do kraja 1962. godine	4.200	
2) u trajna obrtna sredstva		9.500

Član 17.

Iznos od 161.000 miliona dinara za učešće u kreditiranju investicija za osnovna sredstva u oblasti industrije i rudarstva upotrebiće Jugoslovenska investiciona banka za kreditiranje izgradnje objekata elektroprivrede, izgradnje i proširenja rudnika uglja, izgradnje objekata za proizvodnju nafte, rudarskih istraživanja u proizvodnji nafte na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine, kao i izgradnje objekata crne i obojene metalurgije, objekata bazične hemijske industrije i industrije celuloze, drvenjače i papira.

Član 18.

Iznos od 13.925 miliona dinara za kreditiranje investicija u oblasti saobraćaja upotrebiće Jugoslovenska investiciona banka za kreditiranje nabavke pomorskih i rečnih brodova, objekata poštanskog, telegrafskog i telefonskog saobraćaja i za učešće u finansiranju izgradnje luka i saobraćajnica na nerazvijenim područjima.

Savezno izvršno veće odrediće za investicije iz stava 1 ovog člana, za koje još nisu zaključeni ugovori sa bankom, bližu namenu, uslove i način kreditiranja u skladu sa smernicama Društvenog plana Jugoslavije za 1964. godinu.

Član 19.

Iznos od 21.000 miliona dinara upotrebiće Jugoslovenska investiciona banka za učešće u kreditiranju investicija koji služe unapređivanju turističkog prometa stranaca, s tim da iz ovih sredstava naknadi iznose kredita koje je za ove namene dala u 1963. godini iz sredstava kojima je u toj godini raspolagala.

Savezno izvršno veće odrediće uslove i način kreditiranja investicija iz stava 1. ovog člana, u skladu sa smernicama utvrđenim u Društvenom planu Jugoslavije za 1964. godinu.

Član 20.

Iznos od 12.200 miliona dinara, predviđen kao dopunska sredstva investitorima sa privredno nedovoljno razvijenih područja, upotrebiće Jugoslovenska investiciona banka za kreditiranje investitora za povećano učešće po investicijama koje je Opšti investicioni fond nastavio da finansira u 1963. godini, kao i za učešće u finansiranju izgradnje objekata čije je finansiranje iz Opšteg investicionog fonda obustavljeno u 1963. godini.

Iz sredstava iz stava 1. ovog člana, Jugoslovenska investiciona banka davaće kredite investitorima za povećano učešće i za učešće u finansiranju izgradnje objekata redovnih investicija na teritoriji socijalističkih republika Makedonije i Crne Gore i Autonomne Pokrajine Kosova i Metohije i objekata na ostalim privredno nedovoljno razvijenim područjima koji su započeti na osnovu odredaba Saveznog društvenog plana za 1960. godinu.

Član 21.

Iznos od 7.500 miliona dinara upotrebiće Jugoslovenska investiciona banka za izvršenje svojih obaveza iz ranijih godina koje se odnose na:

1) radove i nabavke izvršene do kraja 1962. godine po investicijama čije je finansiranje iz Opšteg investicionog fonda obustavljeno u 1963. godini, s tim da ove obaveze izmiri pod uslovima koji su važili za 1962. godinu;

2) povećano učešće za obaveze prema inostranstvu za objekte iz grana privrede čije je kreditiranje nastavljeno iz sredstava Opšteg investicionog fonda, koji su završeni do kraja 1962. godine;

3) plaćanje već izvršenih radova na konzerviranju objekata čije je kreditiranje iz sredstava Opšteg investicionog fonda obustavljeno na osnovu odredaba tačke 7 glave XII Saveznog društvenog plana za 1963. godinu.

4) pokriće razlike u troškovima izgradnje objekata koja je nastala usled povećanja cena do kraja 1962. godine.

Član 22.

Iznos od 3.200 miliona dinara Jugoslovenska investiciona banka upotrebiće za davanje kredita društvenim investicionim fondovima socijalističkih republika Makedonije i Crne Gore i Autonomne Pokrajine Kosova i Metohije, radi kreditiranja prekoračenja troškova izgradnje garantovanih investicija u oblasti industrije i rudarstva, za koja po drugim saveznim propisima Jugoslovenska investiciona banka ne daje sredstva.

Ako, u smislu odredaba iz Zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi, budu u republikama ili autonomnoj pokrajini iz stava 1 ovog člana ukinuti društveni investicioni fondovi, ove republike odnosno autonomna pokrajina odlučiće ko će biti korisnik kredita iz prethodnog stava.

Krediti iz stava 1. ovog člana davaće se određenim investitorima i u određenim iznosima na način i pod uslovima pod kojima su kreditirana prekoračenja troškova izgradnje garantovanih investicija u 1963. godini.

Član 23.

Jugoslovenska investiciona banka upotrebiće iznos od 900 miliona dinara za nastavak kreditiranja izgradnje televizijske mreže, a iznos od 1.000 miliona dinara — za učešće federacije u kreditiranju izgradnje Novog Beograda.

Član 24.

Jugoslovenska investiciona banka upotrebiće iznos od 4.200 miliona dinara za plaćanje menič nih dugova koji će dospeti u 1964. godini po inostranim komercijalnim kreditima za objekte završene do kraja 1962. godine, a koji su kreditirani iz sredstava Opšteg investicionog fonda do kraja 1962. godine.

Član 25.

Jugoslovenska poljoprivredna banka kreditiraće ulaganja u osnovna sredstva u iznosu od 57.400 miliona dinara i ulaganja u trajna obrtna sredstva u iznosu od 7.500 miliona dinara.

Iznos od 57.400 miliona dinara iz stava 1. ovog člana Jugoslovenska poljoprivredna banka upotrebiće za učešće u finansiranju investicija za osnovna sredstva u oblasti poljoprivrede i to: za povećanje obradivih površina društvenog sektora, za investicije radnih organizacija kojima se postiže rentabilna proizvodnja poljoprivrednih proizvoda za domaće tržište i izvoz, za investicije za mehanizaciju, primarnu preradu poljoprivrednih proizvoda, neophodan skladišni prostor poljoprivrednih proizvoda, za izgradnju manjih sistema za navodnjavanje sa brzim efektima u proizvodnji i izgradnju fabrika stočne hrane i sirovina belančevinastog porekla.

Član 26.

Jugoslovenska banka za spoljnu trgovinu upotrebiće iznos od 10.000 miliona dinara za učešće u kreditiranju investicija za unapređivanje proizvodnje za izvoz, iznos od 50.800 miliona dinara za kreditiranje izvoza opreme na kredit i izvođenja investicionih radova u inostranstvu i iznos od 2.500 miliona dinara za ulaganja u trajna obrtna sredstva.

Član 27.

Narodna banka kreditiraće investicije privrednih organizacija koje ona neposredno kreditira, i to investicije u osnovna sredstva do iznosa od 3.000 miliona dinara i u trajna obrtna sredstva — do iznosa od 1.000 miliona dinara

IV. UPOTREBA SREDSTAVA ODREĐENIH DRUŠTVENIH FONDOVA

Član 28.

Radi ostvarivanja određenih osnovnih materijalnih odnosa u privredi utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu i stabilnosti privrede, sredstva određenih društvenih fondova i druga određena društvena sredstva mogu se upotrebljavati po odredbama čl. 29. do 38. ovog zakona.

1. Upotreba sredstava društvenih fondova osnovanih saveznim propisima

Član 29.

Sredstva fondova za kreditiranje stambene izgradnje, društvenih fondova za školstvo i Fonda za obnovu i izgradnju Skoplja, mogu se u 1964. godini upotrebljavati u punom iznosu u kome su ostvarena.

Sredstva društvenih investicionih fondova ostvarena u 1964. godini mogu se upotrebljavati u toj godini samo za davanje kredita privrednim organizacijama za ulaganja u trajna obrtna sredstva.

Član 30.

Sredstva društvenih investicionih fondova osnovanih saveznim propisima, ostvarena u 1964. godini, mogu se trošiti u punom iznosu u toj godini, ako potiču od:

1) dotacija datih u 1964. godini sa određenom namenom;

2) sredstava od naplaćenih anuiteta po kreditima koji su dati iz sredstava federacije i ukinutog Opšteg investicionog fonda investitorima sa privredno nedovoljno razvijenih područja, a koji su, shodno odredbama saveznih društvenih planova i odredbama čl. 11. ovog zakona, ustupljeni društvenim investicionim fondovima sa tih područja;

3) sredstava koja privredne organizacije uplate u 1964. godini u vidu doprinosa društvenim investicionim fondovima po završnim računima za 1963. godinu.

Član 31.

Izuzetno od odredbe člana 29. stava 2. ovog zakona, republički društveni investicioni fondovi mogu upotrebljavati sredstva ostvarena u tekućoj godini po osnovu naplaćenih anuiteta i za ulaganja u osnovna sredstva.

Član 32.

Radi obezbeđenja ulaganja u trajna obrtna sredstva u srazmeri sa ulaganjima u osnovna sredstva, od sredstava društvenih investicionih fondova ostvarenih u toku ranijih godina mogu se upotrebljavati za davanje kredita za investicije u osnovna sredstva najviše do 65%, a za davanje kredita za trajna obrtna sredstva najmanje 35%.

Odredba stava 1. ovog člana ne odnosi se na:

1) sredstva republičkih investicionih fondova;

2) sredstva društvenih investicionih fondova koja se daju za učešće u troškovima investicija ili za garantne iznose po kreditima odobrenim u ranijim godinama iz Opšteg investicionog fonda, a u 1964. godini — iz sredstava specijalizovanih banaka.

Član 33.

Ako društveno političke zajednice, u skladu sa odgovarajućim odredbama Zakona o upotrebi sredstava federacije za investicije u privredi, ukinu svoje društvene investicione fondove, dužne su pri regulisanju odnosa nastalih tim ukidanjem obezbediti primenu odredaba čl. 31 i 32 ovog zakona.

2. Upotreba sredstava obaveznih rezervi fondova

Član 34.

U 1964. godini neće se vršiti izdvajanje obaveznih rezervi fondova ni izdvajanje za posebne obavezne rezerve po odlukama republika.

Sredstva obaveznih rezervi fondova, izdvojena u 1963. godini mogu se koristiti u 1964. godini.

Izuzetno od odredbe stava 2 ovog člana, sredstva obaveznih rezervi fondova koja su izdvojile privredne organizacije u 1961, 1962. i 1963. godini, ne mogu se koristiti u 1964. godini, ako saveznim zakonom odnosno propisima Saveznog izvršnog veća donetim na osnovu saveznih zakona nije drukčije određeno.

Odredba prethodnog stava neće se primenjivati na ustanove u oblasti zdravstva i druge ustanove koje posluju po propisima koji se odnose na privredne organizacije.

3. Posebna budžetska rezerva

Član 35.

Društveno-političke zajednice ne mogu trošiti 10% prihoda budžeta koje ostvare u 1964. godini.

Odredba prethodnog stava neće se primenjivati na prihode Saveznog budžeta.

Izdvajanje sredstava u posebnu budžetsku rezervu na osnovu stava 1 ovog člana, društveno-političke zajednice neće vršiti od dela prihoda koji prime na ime dotacije iz sredstava federacije, od dela prihoda koji daju kao dotacije drugim društveno-političkim zajednicama i društvenim fondovima za školstvo, niti od dela prihoda koji po utvrđenim procentima izdvajaju u korist društvenih fondova za školstvo.

Član 36.

Izuzetno od odredbe člana 35. stav 1. ovog zakona, republike mogu pojedinim društveno-političkim zajednicama odobravati korišćenje sredstava izdvojenih u njihovu budžetsku rezervu, s tim da ukupan iznos tako korišćenih sredstava ne može biti veći od 20% od ukupnog iznosa obrazovane posebne budžetske rezerve društveno-političkih zajednica na teritoriji republike.

Član 37.

Sredstva posebne budžetske rezerve društveno-političkih zajednica obrazovana na osnovu tačke 4. glave XVI Saveznog društvenog plana za 1963. godinu, utvrđena završnim računima o izvršenju budžeta, mogu se trošiti u 1964. godini.

4. Upotreba sredstava čistog prihoda železničkih transportnih preduzeća

Član 38.

Radi obezbeđenja sredstava za finansiranje neophodnog obima investicija u oblasti železničkog saobraćaja, železnička transportna preduzeća mogu u 1964. godini sredstva čistog prihoda ostvarenog u toj godini, po odbitku dela upotrebljenog za lične dohotke radnika, koristiti za finansiranje investicija za koja se upotrebljavaju sredstva poslovnog fonda.

V. MERE KREDITNE POLITIKE

Član 39.

Narodna banka davaće kredite poslovnim bankama radi povećanja njihove kreditne sposobnosti, ako se pridržavaju ciljeva i mera kreditne politike utvrđene Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu ili ovim zakonom i drugim saveznim propisima.

Za pokrivanje neravnomernog priliva prihoda federacije u tekućoj godini Narodna banka može odobravati kredite sa rokom vraćanja najdocnije do kraja budžetske godine.

Narodna banka može odobravati kredite specijalizovanim bankama za pokrivanje neravnomernog priliva njihovih prihoda od anuiteta u tekućoj godini sa rokom vraćanja najdocnije do kraja 1964. godine.

Član 40.

Narodna banka davaće kredite iz člana 39. ovog zakona poslovnim bankama koje svoja bankarska sredstva, zajedno sa kreditima koje dobiju od Narodne banke, upotrebljavaju za davanje kratkoročnih kredita:

1) privrednim organizacijama — za obrtna sredstva za promet robe, za određene zalihe i za određene poslove;

2) samostalnim ustanovama — za plaćanja koja su u vezi sa tekućim poslovanjem;

3) društveno-političkim zajednicama, društvenim fondovima za školstvo i zavodima za socijalno osiguranje — za podmirenje razlike između predviđenih i ostvarenih prihoda nastale usled neravnomernog priticanja prihoda;

4) republičkim i opštinskim rezervnim fondovima (zajedničkim rezervama privrednih organizacija) — radi povećanja njihovih sredstava za davanje kredita;

5) stanovništvu — potrošačkih kredita.

Krediti iz stava 1 ovog člana mogu se odobravati sa rokom vraćanja do jedne godine, osim kredita privrednim organizacijama za određene poslove i potrošačkih kredita, koji se mogu odobravati sa dužim rokom vraćanja saglasno saveznim propisima.

Član 41.

Pored kredita iz člana 40. ovog zakona, poslovne banke mogu iz izvora i u okviru koje utvrdi Savezno izvršno veće odobravati kredite sa rokom vraćanja do tri godine, radi korišćenja postojećih uslova proizvodnje u slučajevima kad se manjim ulaganjima ostvaruje u kraćem vremenu povećanje proizvodnje robe za izvoz i robe za kojom postoji povećana traženja na domaćem tržištu.

Član 42.

Poslovne banke mogu, ako saveznim propisima nije drukčije određeno, odobravati kredite za prodaju ili nabavku serijske opreme domaće proizvodnje, za davanje kratkoročnih

kredita za učešće u korišćenju zajmova za investicije i za ostale namene, pored namena navedenih u čl. 40 i 41 ovog zakona, iz sredstava svojih kreditnih fondova i novčanih sredstava ostalih svojih fondova, osim rezervnih fondova, iz sredstava oročene štednje i drugih oročenih depozita i iz sredstava prikupljenih izdavanjem obveznica i blagajničkih zapisa, vodeći računa da rokovi vraćanja ovih kredita budu u skladu sa načelima politike obezbeđenja likvidnosti banke.

Sredstva poslovnih banaka prikupljena po osnovu inostranih zajmova, kao i sredstva po zajmovima u zemlji (garantni iznosi, učešća), depozite po osnovu prodatih deviza i druga bankarska sredstva koja po svom karakteru predstavljaju oročene depozite, ove banke mogu upotrebiti shodno stavu 1. ovog člana.

Izuzetno, poslovne banke mogu odobravati kredite za namene iz stava 1. ovog člana i iz sredstava neoročenih uloga na štednju do 20% ukupnog iznosa tih uloga, vodeći računa o obezbeđenju likvidnosti banke.

Član 43.

Savezno izvršno veće, utvrdiće propisom kojim reguliše mere kreditne politike za 1964. godinu, naročito:

1) bliže namene i uslove pod kojima će poslovne banke odobravati kredite korisnicima navedenim u čl 40 do 42. ovog zakona za namene utvrđene u tim članovima;

2) visinu i uslove kredita koje će Narodna banka odobravati Direkciji za sirovine i Direkciji za ishranu — za povećanje stalnih rezervi i obrazovanje povremenih tržišnih rezervi;

3) poslove koji se smatraju određenim poslovima u smislu tačke 1. stava 1. člana 40. ovog zakona.

Član 44.

Poslovnim bankama koje se ne pridržavaju ciljeva i mera kreditne politike utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije

za 1964. godinu, odredbama ovog zakona i drugim saveznim propisima, Narodna banka može uskratiti davanje novih kredita koje ove banke traže i može zahtevati naplatu ranije odobrenih kredita.

Član 45.

Poljoprivrednim organizacijama odlaže se plaćanje u 196. godini anuiteta po kreditima za gubitke u poljoprivredi odobrenim iz sredstava federacije neposredno ili preko republičkih rezervnih fondova, koji anuiteti dospevaju u toj godini.

Odlaže se plaćanje u 1964. godini i anuiteta po kreditima datim iz sredstava federacije republičkim rezervnim fondovima radi kreditiranja poljoprivrednih organizacija za gubitke u poljoprivredi.

Odlaganje anuiteta po st. 1. i 2. ovog člana banke će izvršiti pod uslovom da je poljoprivrednim organizacijama odloženo plaćanje anuiteta u 1964. godini i po kreditima koji su ovim organizacijama odobreni za pokriće gubitaka iz sredstava ostalih društveno-političkih zajednica.

Jugoslovenskoj poljoprivrednoj banci dodeliće se posebna dopunska sredstva iz sredstava federacije u visini manje ostvarenog priliva od anuiteta po kreditima datim iz sredstava Opšteg investicionog fonda za pokriće gubitaka poljoprivrednih organizacija čija se naplata u 1964. godini odlaže po odredbama ovog člana.

VI. NAKNADA KOJU INDUSTRIJSKE I RUDARSKE PRIVREDNE ORGANIZACIJE PLAĆAJU ZA UPOTREBU ILI KORIŠĆENJE VODA U 1964. GODINI

Član 46.

Važenje Odluke o naknadama koje industrijske i rudarske privredne organizacije plaćaju za upotrebu ili korišćenje vode u 1963. godini („Službeni list SFRJ", br. 25/63) produžava se i za 1964. godinu.

VII. OVLAŠĆENJA ZA DONOŠENJE PROPISA U OBLASTI CENA I TARIFA

Član 47.

Radi sprovođenja dalje stabilizacije tržišta i očuvanja nivoa cena i tarifa utvrđenih Društvenim planom Jugoslavije za 1964. godinu, ovlašćuje se Savezno izvršno veće da može:

1) propisivati prodajne cene ili tarife za određene proizvode i usluge i način formiranja tih cena i tarifa;

2) ograničavati nivo cena i tarifa u komunalnoj privredi;

3) do donošenja posebnog zakona donositi propise o oslobođenju pri izvozu robe i usluga od određenih obaveza prema društvenoj zajednici;

4) do donošenja posebnog zakona donositi propise o regresima i premijama u privredi, kao i propise o korišćenju dotacija dodeljenih iz sredstava federacije privrednim organizacijama pomorskog, rečnog i vazdušnog saobraćaja radi održavanja određenih linija od interesa za celu zemlju. Propisi Saveznog izvršnog veća o ograničavanju nivoa taksa i poreza na promet koji propisuju društveno-političke zajednice kao i propisi o povlasticama u putničkom saobraćaju koji su važili u 1963. godini važiće i u 1964. godini do donošenja odgovarajućih saveznih zakona.

Ovlašćuje se Savezno izvršno veće da propiše da se pozitivne razlike koje su u 1963. godini ostvarile Direkcija za ishranu i Direkcija za sirovine u poslovanju sa državnim materijalnim rezervama, mogu upotrebiti za izgradnju skladišta za društvene materijalne rezerve.

VIII. ZAVRŠNA ODREDBA

Član 48.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu SFRJ", a primenjivaće se od 1. januara 1964. godine.